INTERVJU: SRĐAN VERBIĆ, MINISTAR PROSVETE

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF

cena 200 DIN

01164

9 770353 802002

VREME

broj 1224

19. jun 2014.

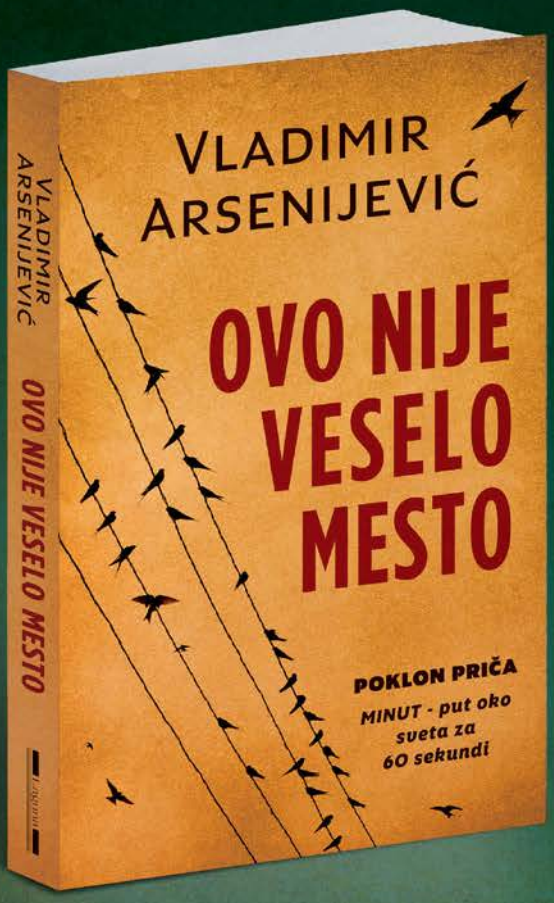

SVI NAŠI UNIVERZITETI

TOMA DIPLOMA I DRUGE PRIČE

NEDELJNA PREPORUKA

Knjige o kojima se priča

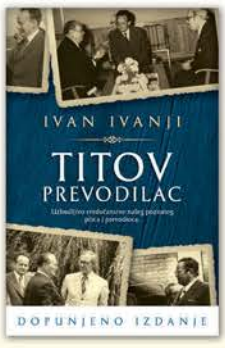
SKUP NAJBOLJEG IZ PRIPOVEDAČKOG OPUSA NAJMLAĐEG DOBITNIKA NINOVE NAGRADE.

Ove priče iz celog sveta poređane su od sredine prošlog veka pa sve do početka 21. veka kao dokaz da je život uvek i svuda isti, jedino su akteri različiti.

Miljenko Jergović i Svetislav Basara
Tušta i tma

Duhovita i pronicljiva prepiska dva velika savremena pisca! Razotkrivanje svih sličnosti u negativnim karakterološkim crtama dveju nacija.

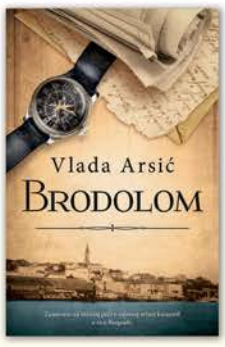
Ivan Ivanji
Titov prevodilac

Svedočanstvo Titovog ličnog prevodioca. Priča o čoveku koji je mogao sve.

Nikola Malović
Jedro nade

Magična priča o majici koja je ujedinila svet. Novi roman Nikole Malovića, koji vas vodi na plovidbu Mediteranom otkrivajući čudesnu istoriju najpoznatijeg modnog dezena na svetu.

Vlada Arsić
Brodolom

Tajna duga pola veka najzad je otkrivena! Priča o ljubavi koja nije potonula.

Laguna PREPORUČUJE

Jelena Bačić Alimpić
POSLEDNJE PROLEĆE U PARIZU
Tragična ispovest koja je promenila sudbinu dve žene.

Karen Mak i Dženifer Kaufman
FROJDOVA LJUBAVNICA
Njegove teorije će promeniti svet.
A njega – jedna žena.

Jasmina Mihajlović
NA OBALI HAZARSKOG MORA
Neobična autobiografska proza odevena u putopis po egzotičnom Azerbejdžanu.

Peter Prange
NEBESKI KRADLJIVCI
Ljubavna priča koja odražava celu dramu dvadesetog veka.

Sara Lark
U ZEMLJI BELOG OBLAKA
Roman koji je osvojio milione čitalaca širom sveta.

Hana Kent
POGREBNI OBIČAJI
Neverovatno dirljiva priča zasnovana na istinitom događaju.

Radoslav Petković
SUDBINA I KOMENTARI
Najnagrađivaniji srpski roman.

Šandor Marai
TRI LICA JEDNE LJUBAVI
Dramatična priča o bračnom trouglu u mračnim vremenima.

Džefri Arčer
OČEVI GRESI
Nova poslastica iz pera majstora napetosti.

Helga Hošek Vajs
HELGIN DNEVNIK
Dnevnik Ane Frank završava se na mestu gde započinje *Helgin dnevnik*.

www.laguna.rs

VREME

BROJ 1224
19. jun 2014.

04 Zoom: Vojvoda među nama

06 Srbija između Istoka i Zapada:

Ruski gas i nemačka medicina

12 Intervju: Srđan Verbić

16 TV manijak: "Utisak nedelje" vs. "Teška reč"

18 Akademski put master predsednika:

Toma diploma i druge priče

22 Nuspojave: Kranjska kobasica, original

23 Vreme uspeha

32 Život na internetu:

Ko zatvara otvorenu mrežu

33 Lisica i ždral: Novi Sad (vege)

KULTURA

34 Tinejdžerski globalni hit: Krive su zvezde

36 Intervju: Nikola Pešić, umetnik

38 Pozorište: U zagrljaju ekonomije

40 Roman: Iluzija južnjačke idile

41 Tom Džons u Areni: Falsifikat ili plagijat

SVET

42 Irak: Raspadanje nepostojeće zemlje

45 Brazil: Druga strana Mundijala

MOZAIK

48 Prvi svetski rat i trgovina oružjem:

Trgovci Velikim ratom

52 Lektira: Odlomak iz knjige "Fajront u Sarajevu" Dr Neleta Karajlića

59 Navigator: Ja, bot

60 Strip: Allons enfants de la patrie (3)

62 Vreme uživanja: Surogat

Da li će Srbija morati da zauzme stranu po pitanju ukrajinske krize. Zašto će politika "i Rusija i EU" proći kao deviza "i Kosovo i EU". Kako se Vučić obećao Angeli Merkel i zašto je to kratkovida strategija

PIŠE: ANDREJ IVANJI

S jedne strane Sao Paulo je skuplji od Londona, sa druge maloletne devojčice prodaju se za pet dolara. U zemlji ogromnih socijalnih razlika nije pitanje zašto ima protesta i nereda za vreme Mundijala, već zašto nisu mnogo veći

PIŠE: ZORAN ĆIRJAKOVIĆ

Tokom onih dvadeset godina, od 1918. do 1939, trgovci oružjem najvišeg ranga bili su istraživani i sa dobrim razlozima sumnjičeni da su ako ne izazvali, a ono produžavali Veliki rat. Poslovne transakcije iz Zlatnog doba trgovine oružjem više nisu bile moguće

PIŠE: MILOŠ VASIĆ

Na naslovnoj strani: Tomislav Nikolić
Foto: Marko Đurica/ Reuters

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnik glavnog urednika
Aleksandar Ćirić

sekretarijat
Mirjana Kalezić

redakcija
Dejan Anastasijević, Aleksandar Anđić (foto), Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Nebojša Grujičić (kultura), Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov, Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić, Jasmina Lazić, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković, Milan Milošević, Tamara Nikčević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović, Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
korektori: Ana Ćuk Dragomirović, Marko Tasić, Stanica Milošević;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
daktilograf: Zorica Nikolić

internet izdanje
www.vreme.com
Marija Vidić (urednica)
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično.

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ

Vojvoda među nama: Šta može da uradi Vojislav Šešelj osim da ponovo skuplja peticiju po kafanama i drži govore s klupe. Niti je on isti a nismo, valjda, ni mi

Šešelj se, još jednom, kandidovao za novokomponovanog Starinu Novaka; nema tih klinaca pod noktima zbog kojih bi on izdao ideju obračuna sa svetom koji je, po njemu, naneo štetu dobrim srpskim interesima

LISTA USLOVA: SVE ĆU DA VAM KAŽEM!

Njega je jezik odveo u bukagije Haškog tribunala i sad odbija da bez jezika izađe sa duge robije.

Reč je, naravno, o Vojislavu Šešelju, koji je, ma šta vi mislili o njemu, politički zatvorenik jednog globalnog sistema umišljene međunarodne pravde, sistema koji bi da mu sudi, a ne može da ga osudi, koji bi da ga pusti kući, u Srbiju, a ne može da ga pusti, reč je o čoveku, uostalom, koji je kad je doborovoljno seo u avion kojim će odleteti u tamnicu, izjavio da bi želeo "baš tamo da umre", ili tako nekako.

U poslednjem inaćenju sa tom vrstom pravde Vojislav Šešelj je odgovorio Haškom tribunalu, povodom mogućnosti da se privremeno pusti na slobodu.

Lider radikala Vojislav Šešelj poručio je da neće pristati ni na jedan uslov koji mu je Tribunal postavio, izuzev uslova da ne napušta Srbiju.

Članovi njegovog stručnog tima (Vjerica Radeta, Milan Terzić, Nemanja Šarović i Zoran Krasić) uputili su saopštenje u kojem navode šta je to što Šešelj prihvata i šta ne prihvata da bi bio pušten na slobodu, a daje i primedbe zbog nepoštovanja rokova za puštanje na slobodu. Ovako se Šešelj izjasnio u obraćanju Tribunalu:

"1. Dr Vojislav Šešelj oštro protestuje zbog neodržavanja statusnih konferencija u njegovom predmetu nakon iznošenja završnih reči, iako član 65 bis Pravilnika o postupku i dokazima predviđa da se, nezavisno od faze postupka, statusne konferencije moraju održati u roku ne dužem od 120 dana od poslednje statusne konferencije. Pravilnik naglašava da su statusne konferencije mesto gde optuženi može pokrenuti pitanja u vezi sa predmetom uključujući zdravstveno stanje i uslove pritvora. Dr Vojislavu Šešelju su ta prava uskraćena.
2. Dr Vojislav Šešelj protestuje zbog nedonošenja odluke o ukidanju pritvora, pa čak i nerazmatranja tog pitanja u razmacima koje nalaže Međunarodno običajno pravo. Obaveza Pretresnog veća bila je da u određenim vremenskim razmacima preispituje odluku o pritvoru i odmah po prestanku razloga za pritvor donese odluku o njegovom ukidanju.
3. Dr Vojislav Šešelj s gnušanjem odbacuje bilo kakve garancije izdajničke i prozapadne vlade u Beogradu.
4. Ukoliko Pretresno veće odluči da ga privremeno pusti na slobodu, prof. dr Vojislav Šešelj blagovremeno obaveštava Pretresno veće:
   a. Da je jedino ograničenje koje prihvata to da neće napuštati teritoriju Republike Srbije,
   b. Da se neće periodično javljati policiji, niti nositi ogrlice, narukvice ili nanognice, kojima se vređa ljudsko dostojanstvo,
   v. Da će učestvovati u političkom životu Srbije i na javnim skupovima,
   g. Da će davati intervjue novinama,
   d. Da će gostovati u televizijskim emisijama,
   đ. Da će javno kritikovati Haški tribunal kao nelegalni međunarodni sud."

ČETOVANJE PO SRBIJI: VOJVODA BEZ VOJSKE

Time se Šešelj, još jednom, kandidovao za novokomponovanog Starinu Novaka; nema tih klinaca pod noktima zbog kojih bi on izdao ideju obračuna sa svetom koji

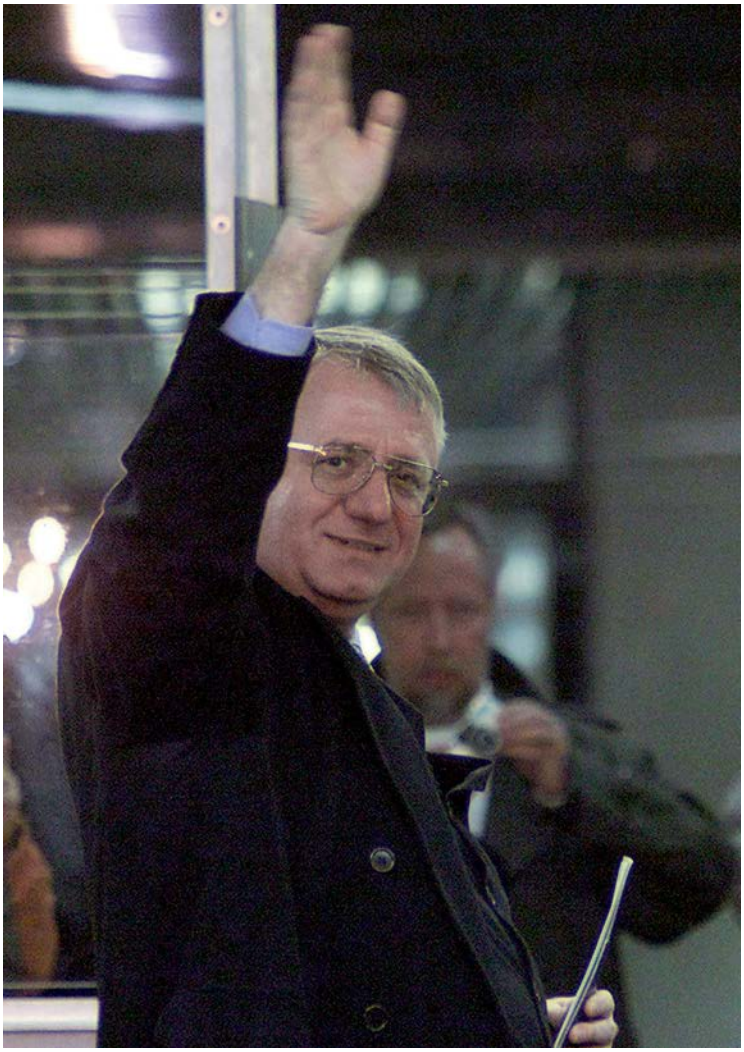

Foto: Reuters

je, po njemu, naneo štetu dobrim srpskim interesima. Ovakve priče imponuju ojađenom delu srpskog narodnog korpusa. Nema te društvene i nacionalne grupe koja neće pristati da neko umesto njih ponese krst i bude šiban trnovitim granjem, posebno ako to gleda s daljincem u ruci, menjajući kanale kad mu nešto dosadi.

Haški tribunal već se dovoljno obrukao i najradije bi vojvodu pustio da četuje po Srbiji, pa šta bude – u Srbiji, naravno – ali onda će se postaviti i logično pitanje što su ga hapsili. Oni bi da mu ograniče pravo govora, javnih nastupa i propovedanja ideja zbog kojih su ga hapsili, tamničili ga i neuspešno mu sudili. S druge strane, Šešelj toga neće da se odrekne, a sve su šanse da će da pobedi – živ ili mrtav, mrtav na ubedljiviji način.

OPANJKAVANJE I NIŠTA VIŠE: ŠEŠELJEV REALAN DOMET

Čak se, kako je neko primetio, i u redovima "drugosrbijanaca" javlja tiha, sladostrasna jeza i nada da bi on mogao da ozbiljno naudi Aleksandru Vučiću, pa, ko vele, "ako mi ne možemo, pustimo Šešelja na njega"; on će da satre svoje bivše potčinjene.

Nešto ne verujem u to. Srbija nije ista kao ona Srbija u kojoj je Šešelj pristao da tamnuje, niti je on, čini mi se, isti onaj Šešelj koji je ispraćen trubama i prasetinom na let do Haga.

On je stariji, umorniji i verovatno slabo obavešten o lokalnim prilikama. Njegov govor, svaki i bilo kakav, nužno je anahron i starovremenski. Stranka jedva da postoji. Nema tu para i infrastrukture. Svi su se razbežali; neki u vlast, neki u anonimnost, a ono malo što je ostalo nema ni para ni uticaja na aktuelne političke prilike u Srbiji. Uostalom, pogledajte ko je u stručnom timu.

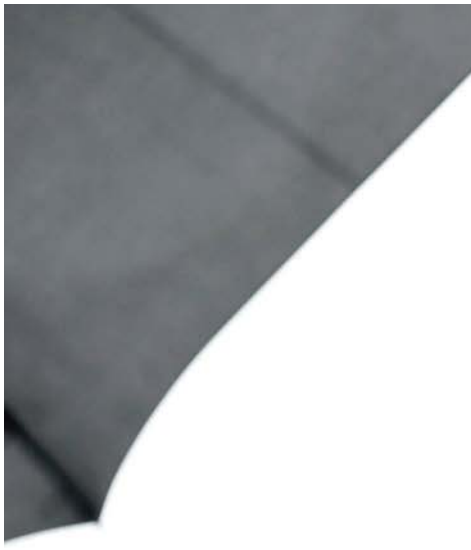
On može samo da opanjkava bivše dočasnike stranke radikalnih namera, ali ne može da im naudi. To je već radio u knjigama protiv Aleksandra Vučića i Tomislava Nikolića, otkako su se ovi radikalno "deradikalizovali". Ali, u rukama bivših nosilaca majica i bedževa s likom Šešelja sada su vlast, mediji – pa i čuveni "Laufer" – i oni su vrhovni tumači političkih poruka. Šešeljev jezik uvek je bio dugačak, ali su i makaze vlasti izuzetno oštre.

Uostalom, koju poruku on može da pošalje javnosti posle deceniju i kusur zatočeništva? Da li je to ista javnost koja ga je uz trube i pečenje ispratila na haški put? Koliko se njih opametilo za tih skoro 12 godina? S kim će Šešelj da ratuje, osim s Haškim tribunalom, a to prosečnog glasača, zanima koliko i lanjski snegovi.

Negde u sumaglici vidim ga opet kako po beogradskim kafanama prodaje knjige i skuplja potpise na nekoj peticiji o novoj nepravdi. Penje se na klupu u parku i drži govor, ali niti je on isti, bolestan je i umoran, niti je Srbija u boljoj kondiciji.

Povratak Šešelja kući više je humanitarna nego politička akcija. ¶

RUSKI GAS I NEM

Da li će Srbija morati da zauzme stranu po pitanju ukrajinske krize. Zašto će politika "i Rusija i EU" proći kao deviza "i Kosovo i EU". Kako se Vučić obećao Angeli Merkel, zašto je to kratkovida strategija i kako loše ocene za umetnički dojam kvare prosek visokih tehničkih ocena koje Vučić dobija za klizanje po evropskom ledu

O čemu li je razmišljao ministar inostranih poslova Ruske Federacije Sergej Lavrov dok se njegov avion približavao Surčinu? Da sleće u jednu od malobrojnih prijateljskih evropskih zemalja? O prirodnom savezništvu Rusa i srpskog pravoslavnog, bratskog naroda? O savezništvu koje Aleksandar Vučić sada najednom nudi kancelarki Nemačke Angeli Merkel?

U nečemu nalik diplomatskoj ofanzivi Vučić je pre i posle posete Berlinu početkom prošle nedelje naglašavao, ne želju za partnerstvom, ne težnju ka tesnoj saradnji, već "savezništvo" sa Nemačkom ka kome stremi Srbija. Da li se Lavrov pitao dok su ga brifovali za sastanak sa Vučićem, za šta, ili protiv koga, premijer Srbije želi Nemačku za "saveznika"? I da li će, u slučaju da Berlin poklekne pred pritiskom Vašingtona i nekih drugih evropskih zemalja i zaoštri politiku prema Moskvi zbog eskalacije sukoba u i oko Ukrajine, Vučić slediti Angelu Merkel kojoj se toliko neskriveno divi i kojoj se obećava? Ili će prekaljeni diplomata, koji je preko tri decenije u vrhu svetske politike, a preko deset godina na čelu ruske diplomatije, koji je pretio vojnom intervencijom Rusije na istoku Ukrajine, koji optužuje NATO i SAD za novi hladni svetski i pravi rat u Evropi, pokazati razumevanje za novootkrivenu ljubav Vučićevu prema svemu nemačkom, ako bi to iole bilo na uštrb dosadašnjoj ljubavi prema majčici Rusiji?

Vučić je svakako za ukus publike koja ne prati predstave kao što je "Lov na generala Papaju" neuobičajeno emotivno i pokorno govorio i u autorskom tekstu u dnevnim novinama "Frankfurter algemajne cajtung" pokajnički pisao o svojoj ulozi tokom ratnih devedesetih godina prošlog veka, o "tremi" koju ima pred susret sa Angelom Merkel, o tome da je "počastvovan" što se ona sastaje s njim, da mu je jasno da Srbija u rešavanju problema Zapadnog Balkana, čak i kada se njen stav razlikuje od nemačkog, zna da "bez pomoći i podrške nemačke države ništa neće moći da uradi", te da "Srbija, po prvi put u svojoj istoriji, a i on, kao njen premijer, mogu slobodno i bez bilo kakvog ustručavanja da kažu da želimo Nemačku za saveznika – ne zato što Nemačka ima pare, a mi smo mnogo pametni pa ćemo da se ogrebemo i nešto uzmemo za sebe, već zbog toga što smo spremni da učimo od Nemaca i drugih Evropljana i poštujemo one koji su ispred nas". Što se istorije tiče, Vučić je izgleda zaboravio na savezništvo vlade Milana Nedića sa Adolfom Hitlerom.

KO VAS JE OSLOBODIO

Da li su Lavrovu iz ruske ambasade u Berlinu u sklopu priprema za dvodnevnu posetu Beogradu poslali i prevod Vučićevog intervjua nemačkom listu "Handelsblat" u kome je zagledan u Brisel preko Berlina odnos Srbije i Rusije hladno sveo na konstataciju da je "neuvođenje sankcija Rusiji (zbog krize u Ukrajini) u političkom i privrednom interesu Srbije", jer je ruski energetski koncern Gasprom vlasnik NIS-a, te da cenu od 400 dolara za 1000 kubnih metara ruskog gasa nije

AČKA MEDICINA

BLISKE VEZE: Sergej Lavrov u Beogradu
foto: Darko Vojnović / AP Photo/FoNet

jednostavno platiti i da bi "viša cena ubila našu zemlju"? Odavno ni reč iz Vučićevih usta o doskora uobičajenoj "zahvalnosti" srpskog naroda bratskoj Rusiji zbog njene odlučnosti da zajedno sa Srbijom brani Kosovo i Metohiju, već poruka u nemačkim medijima da Moskva Srbiju, na neki način kao Ukrajinu, može ekonomski da lomi ako bi joj je se Beograd suprotstavio.

Kada je Lavrov sleteo u Beograd, činilo se da je Vučić opredelio Srbiju: Željeni saveznik Beograda je Berlin. Time je Vučić na neki način položio zalog da će Srbija pratiti politiku svog "saveznika", te je, svesno ili nesvesno, odnos Srbije prema Rusiji vezao za odnos Berlina i Moskve. S obzirom na specifične tesne privredne veze Rusije i Nemačke, koja se zbog toga (za sada) protivi suštinskim sankcijama protiv Moskve na kojima insistiraju SAD, to je kratkoročno pragmatičan potez koji dovodi Srbiju u naizgled bezbolan, ali suštinski neizvestan položaj: Različiti stavovi manje su pogubni od eventualnih iznevernih očekivanja, kakva sada vlada u Berlinu ima u odnosu na Srbiju. A Angela Merkel je poznata po tome da ništa ne zaboravlja.

U bujici Vučićevih ljubavnih izjava »

Angeli Merkel, prvi potpredsednik Vlade (ostade ta novokomponovana funkcija), i ministar inostranih poslova Srbije Ivica Dačić se vidno držao po strani. Isto tako upečatljivo srdačno je dočekao Lavrova, poljubio ga, kako dolikuje, tri puta pošto je izašao iz aviona i što se tiče "savezništava" izjavio da "Ruska Federacija i Srbija imaju potpisan Sporazum o strateškom partnerstvu", da Srbija želi da odnose sa Rusijom i nadalje razvija u duhu prijateljstva, te da je poseta Lavrova još jedan korak u razvoju političkih odnosa dve bratske i prijateljske zemlje i da njega, Lavrova, srpski narod i Vlada Srbije "dočekuju sa velikom radošću".

Lavrov je "svom drugu" Dačiću uzvratio da on "visoko ceni stav Srbije koja teži ujedinjenju, a ne razdvajanju u Evropi, jer Rusija želi da sve zemlje EU i Evroazije budu u zajedničkom privrednom i humanitarnom prostoru" (vidi okvir). To jest, oni koji napadaju Rusiju zbog Ukrajine, polarizuju svet u hladnoratovskom duhu.

Sa Aerodroma "Nikola Tesla" Lavrov se uputio pravo ka spomeniku Oslobodiocima Beograda i Sovjetskom vojniku u Beogradu, gde je sa ministrom za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja Aleksandrom Vulinom položio venac. Nije tu bitan Vulin kao deo kulise, baš kao ni predstavnici srpskog sabora "Zavetnici" koji su skandirali "Rusija, Rusija" i uručili mu majicu sa natpisom "Srbi i Rusi, braća zauvek", već prvi korak u Beogradu: Tek da vas podsetim ko vas je oslobodio od nemačke okupacije.

Lavrov je poručio da se klanja hrabrosti sovjetskih i jugoslovenskih vojnika koji su oslobađali Beograd i da poštuje srpski narod jer čuva sećanje na pale heroje. Sigurno nije mislio na Ravnogorski pokret.

NEZGRAPNE IZJAVE

Nakon jednonedeljnog uzdizanja u nebesa Angele Merkel, ambasador Rusije u Beogradu Aleksandar Čepurin pred dolazak Lavrova u intervjuu za agenciju Beta imao je potrebu da naglasi "da poseta ministra spoljnih poslova Sergeja Viktoroviča Lavrova nije obična poseta, zato što je Sergej Lavrov jedan od aktera svetske politike, i nije obična zato što je Srbija Sergeju Lavrovu bliska zemlja".

foto: FoNet

MOSKVA, BERLIN, BEOGRAD: Lavrov sa Vučićem i Dačićem

foto: FoNet

Čepurin je najavio da će Sergej Viktorovič s predstavnicima državnog vrha Srbije razgovarati o bilateralnim odnosima, globalnim pitanjima, pitanjima od značaja za Srbiju i Rusiju poput onih o Kosovu i Ukrajini, kao i o predstojećem predsedavanju Srbije Organizaciji za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS).

Ruski ambasador se naročito osvrnuo na "spekulacije" o obustavljanju projekta gasovoda Južni tok, preko koga se ukrajinska kriza prelila u Srbiju. On je rekao da još nije video zvaničnu odluku Bugarske o zaustavljanju projekta, te da je i predsednik bugarskog parlamenta rekao da takva odluka još nije doneta.

Za "Politku", Čepurin je izjavio da je "zbog nezgrapnih izjava nekih srpskih aktera po pitanju Južnog toka, u javnom mnjenju Rusije stvoren pogrešan utisak o tome da se Srbija, suprotno svojim vlastitim interesima, samoinicijativno zalaže za suspendovanje početka izgradnje gasovoda, da je donela takvu odluku". Verovatno je mislio na izjavu potpredsednice Vlade i ministarke za građevinarstvo, saobraćaj i infrastrukturu Zorane Mihajlović, koja je maknuta sa funkcije ministarke energetike, da će Srbija morati da odloži gradnju Južnog toka nakon odluke Bugarske da na zahtev Evropske komisije suspenduje radove na izgradnji tog gasovoda, te da treba sačekati da se okončaju razgovori Bugarske, Rusije i Brisela.

Čepurin je rekao da se nada da su dve izjave premijera Aleksandra Vučića ublažile "ovaj utisak", to jest da su te "nezgrapne" interpretacije defakto demantovane, te da je u interesu Srbije da "brani" Južni tok, jer je "prirodno da zemlje koje su zainteresovane za projekat tu svoju zainteresovanost i demonstriraju, jer to odgovara i interesima naroda Evrope".

Da nikakve zabune ne bi bilo o tome šta Rusija misli o nekakvim sankcijama na koje bi Zapad mogao da prisiljava Srbiju, Čepurin je rekao da mu uopšte nije jasno o kakvim se tu sankcijama radi i zašto bi to neko zahtevao od Srbije: "Koliko razumem, to pitanje bilo je postavljeno dva, tri, četiri puta i jasno i nedvosmisleno je dat odgovor srpskog rukovodstva da nikakvih razloga za Srbiju nema da

SAVEZNICI: Vučić i Angela Merkel
foto: AP Photo

uvodi sankcije." Jednako nedvosmislen je i poznati stav Moskve da Rusija nema ništa protiv članstva Srbije u Evropskoj uniji, ali da i te kako ima nešto protiv, sačuvaj bože, članstva Srbije u NATO-u.

Za slučaj da neko nije pročitao između redova poruke ambasadora Čepurina: Moskvi neće biti dovoljno deklarativno partnerstvo Srbije, već aktivno "savezništvo" u sprovođenju zajedničkih, to jest ruskih interesa tamo gde se dotiču Srbije, na primer što se Južnog toka tiče, i stava Beograda o ukrajinskoj krizi kada Srbija bude predsedavala OEBS-om.

I RUSIJA I EVROPA

Osim opšteg mesta o EU kao strateškom opredeljenju Srbije, otkako je Aleksandar Vučić prvi put dobio izbore i kao prvi potpredsednik vodio svoju prvu vladu, činilo se da Srbija nema spoljnu politiku. Varijanta samo nešto manje loša od perioda "politike na steroidima" Vuka Jeremića, koji je neumorno po belom svetu lobirao za nepriznavanje Kosova, da bi potom Boris Tadić popustio pod pritiskom Vašingtona i Brisela i povukao famoznu srpsku Kosovsku rezoluciju iz Generalne skupštine ujedinjenih nacija.

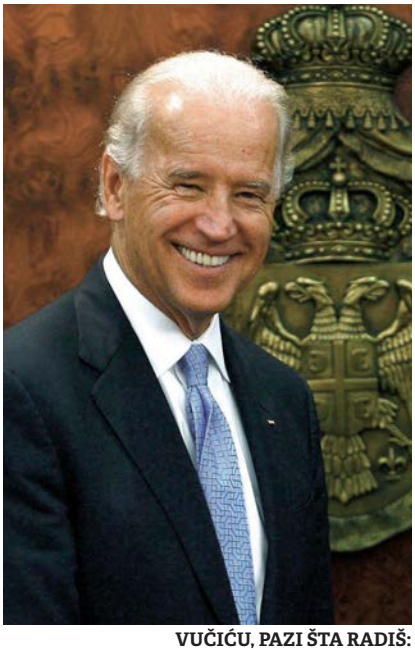
Tadićeva spoljna politika zasnivala se na onoj nebuloznoj i neslavno propaloj floskuli "i Kosovo i EU". Što se Kosova tiče, pod rukovodstvom Aleksandra Vučića stvari idu svojim tokom u duhu briselske i američke administracije i Srbija tu nije više nikakva smetnja, po principu "to vam je završeno".

Osim ultimativnih peripetija oko Briselskog sporazuma na nekakvo strateško spoljnopolitičko razmišljanje Vučića je usred borbe protiv tajkuna, korupcije i organizovanog kriminala ni krivog ni dužnog naterala kriza u Ukrajini koja se otrgla kontroli. Do tog trenutka Srbija se usled privrednog i socijalnog grča u kome se nalazi držala devize daj šta daš: bilo od Arapa, Kineza, Rusa, Nemaca, Turaka... Po onoj narodnoj, umiljato jagnje dve (tri, četiri) sise sisa.

Mada nije tako lepo marketinški upakovana kao ona "i Kosovo i EU", floskula Vučićeve spoljne politike zapravo glasi "i Rusija i EU". Baš kao što je ona Tadićeva zbog svoje kontradiktornosti bila osuđena na propast, tako se čini da će i ova Vučićeva biti kratkog daha: Ako se hladnoratovsko zatezanje oko Ukrajine između Rusije i Zapada bude zaoštravalo, a po svemu sudeći hoće, teško da će Srbija moći da održi neutralnu poziciju "uvažavanja teritorijalnog integriteta Ukrajine" i istovremeno "neosuđivanja i neuvođenja bilo kakvih sankcija Rusiji". Neće tu ni sestrinski zagrljaj Angele Merkel ništa pomoći, a to nagoveštava i "čestitka" potpredsednika SAD Džozefa Bajdena upućena premijeru Aleksandru Vučiću povodom formiranja vlade sa skoro dva meseca zakašnjena, a uoči dolaska Sergeja Lavrova.

BAJDENOVA ČESTITKA

"Unapred se radujem našem radu na zajedničkim prioritetima, uključujući promovisanje ekonomske modernizacije i poboljšanja investicione klime i jačanje naših bilateralnih odnosa", naveo je Bajden. Pa nastavio sa pohvalama o "Vašem liderstvu koje je od ključnog značaja za produbljivanje odnosa između naših dveju zemalja", te da će Sjedinjene Države »

VUČIĆU, PAZI ŠTA RADIŠ:
Potpredsednik SAD Džozef Bajden
foto: Reuters

nastaviti da podržavaju zalaganja "Vaše vlade da od Srbije napravite faktor stabilnosti u regionu Balkana, ali i izvan njega", da bi onda prešao na stvar.

Bajden piše da je kriza u Ukrajini samo ojačala rešenost Sjedinjenih Država da podrže Evropu, koja je celovita, slobodna i živi u miru. I: "Uzdam se u Vaše liderstvo, kako bih bio siguran da će Srbija stajati uz svoje evropske partnere u podršci međunarodnim principima, s obzirom na to da stremite ka pravima i privilegijama članstva u Evropskoj uniji, kao i na to da Srbija preuzima predsedavanje OEBS-om 2015. godine."

Drugim rečima: Ako hoćete u EU, ima da se priklonite sankcijama protiv Rusije, osudama zbog "okupacije" Ukrajine, zbog toga što je Rusija izazvala novi rat u Evropi, i nemoj na pamet da vam pada da vrdate po tom pitanju kada Srbija preuzme predsedavanje OEBS-om.

To jest: Ako Srbija ne bude na neki način sankcionisala Rusiju, snosiće posledice, ako ne Zapada, a onda SAD, a bude li je na bilo koji način sankcionisala, može sa izvesnošću da računa na osvetu Vladimira Vladimiroviča i bratskog ruskog naroda.

Nadajmo se da Vučić ne računa na "razumevanje" velikih sila zbog nezgodnog položaja male Srbije među vihorove, jer razumevanja teško da će biti. Pa ni Nemačke, čiji se privrednici zbog sopstvenih interesa protive uvođenju suštinskih sankcija Rusiji, jer *Quod licet Iovi, non licet bovi* – što je dopušteno Jupiteru, nije dopušteno volu.

UMETNIČKI DOJAM

Dok Vučić u tehničkom delu evropskog klizanja dobija visoke ocene, prosek mu kvare ocene za umetnički dojam.

Tek što se premijer u najboljem svetlu najevropejca predstavio u Beču i u Berlinu, u Beograd je u posetu svom prijatelju Tomislavu Nikoliću i bratskom srpskom narodu stigao predsednik Belorusije Aleksandar Lukašenko, koga evropski mediji i političari jednoglasno nazivaju "poslednjim diktatorom u Evropi, pored koga i Vladimir Vladimirovič Putin izgleda kao otelovljenje demokrate". Belorusija i Kazahstan su uz Rusiju članice krajem maja zvanično formirane Evroazijske unije, koja objedinjuje tržište od oko 170 miliona ljudi, a koja je bez Ukrajine, koja je pre prevrata bila predviđena za članstvo, bitno izgubila na težini. Lavrov je Evroazijsku uniju u svojoj prvoj rečenici po sletanju u Beograd spomenuo indirektno. Evroazijska unija trebalo bi da ojača poziciju Rusije u odnosu na EU.

Evropski umetnički dojam Vučić je pokvario i svojim prepucavanjem sa OEBS-om, koji je lično, sa sve nekim stranim ambasadorima, optužio da laže po pitanju "ugroženih" medijskih sloboda u Srbiji, da vrši pritisak na medije, te da mu radi o glavi vodeći "najprljaviju" kampanju protiv njega. Vučić je tražio izvinjenje od OEBS-a, v.d. šefa misije u Beogradu Pola Tide izjavila je da izvinjenja neće biti, a šef delegacije EU u Srbiji Majkl Davenport i američki ambasador Majkl Kirbi stali su, naravno, uz OEBS.

Treća stvar koja poslednjih dana remeti idiličnu sliku budućih saveznika Vučića i Angele Merkel sa čašom šampanjca, ili belog vina, u ruci na terasi bundeskanclerama, jeste odluka premijera Srbije da se priključi Nikoliću i ne ode na obeležavanje stogodišnjice Prvog svetskog rata u Sarajevu, jer "ne može da stoji pored table gde se govori o srpskom fašističkom agresoru". On će 28. juna biti u Beogradu i Višegradu, jer je njegova obaveza da na najveći nacionalni praznik bude sa svojim narodom.

Tu će biti i Mile Dodik, koji je opet jednom nedavno u intervjuu za "Večernje novosti" ponovio da "ovakva BiH, koja se održava silom međunarodne zajednice, jeste nemoguća, nefunkcionalna i tragikomična država i prepreka normalnom i boljem životu svih njenih građana. Zato je borba za samostalnost Srpske naš najvažniji zadatak." I dalje: BiH nije ispunila

Težina "Jugoslovenskog krsta"

(iz prvog broja "Vremena")

"...1977. časopis 'Forin polisi' (Foreign policy) objavio je opširan srdito pisan članak dotadašnjeg američkog ambasadora u Beogradu Silbermana. Uperen je bio ne samo protiv ponašanja jugoslovenskog vrha u svetskim poslovima uopšte i odnosima sa Vašingtonom napose već i protiv preovlađujućih postavki od kojih je polazila zvanična američka politika. Ukratko, Silberman je nalazio da je ta zvanična politika suviše pojednostavila kao svoj jedini interes podršku nezavisnosti Jugoslavije od Moskve. Zbog toga je spremna da trpi porazna ponižavanja, pa i da zatvara oči pred neskrupuloznim delovanjem Beograda protiv američkih interesa širom sveta...

Silbermanovo mišljenje bilo je da je, nažalost, Stejt department, u ime strateškog cilja da se podrži nezavisnost Jugoslavije, oportunistički odustao od reciprociteta. Pošto nije postojala nikakva opasnost da se Jugoslavija vrati u sovjetsku orbitu (čime je stalno 'koketirala' u kontaktima sa američkom diplomatijom), onda u bilateralnim vezama na opake jugoslovenske korake valja odgovarati istom oštrinom. Jedino što bi se tada moglo dogoditi jeste da Jugosloveni postanu uviđavniji....

'Ruski element' bi, dakle, morao nestati iz američkih računica a nije, ili se iz nekih drugih razloga nisu pojavili začeci 'diplomatskog pritiska' koje je imao u vidu srditi Silberman..."

JURIJ GUSTINČIČ "VREME", 29. OKTOBAR 1990.

Tako je govorio Lavrov

"S poštovanjem se odnosimo prema poziciji Srbije u odnosu na pregovore o ulasku u EU. Ta pozicija polazi od nedopustivosti stvaranja novih linija razdvajanja u Evropi i naprotiv promoviše ideju jedinstvenog ekonomskog, humanitarnog i kulturnog prostora", rekao je Lavrov nakon razgovora sa Ivicom Dačićem, pri čemu je valjda svima jasno ko o mišljenju Sergeja Viktoroviča "stvara nove linije razdvajanja" u Evropi.

Lavrov je rekao i da je u razgovorima sa Dačićem potvrdio podršku Rusije po pitanju kosovske politike Srbije, te da je bilo reči i o Bosni i Hercegovini.

Lavrov je podsetio i na tradicionalno bliske veze dve zemlje, da je robna razmena prošle godine povećana za 15 odsto, da se ta tendencija nastavila i ove godine, ukazao na značaj realizacije perspektivnih infrastrukturnih projekata kao što je modernizacija NIS-a i srpskih železnica. Takođe je rekao i da su poplave pokazale neophodnost za postojanje zajedničkog humanitarnog centra u Nišu koji bi mogao da preraste u regionalni.

"Južni tok" ostaje na snazi, rekao je Lavrov, jer je on "jedino sistemsko rešenje za snabdevanje gasom Jugoistočne Evrope", te da veruje da je zaustavljanje radova na "Južnom toku" u Bugarskoj privremenog karaktera.

Na pitanje da li je bilo reči o mogućem smanjenju cene ruskog gasa za Srbiju (recimo po ceni od 365 dolara, po kojoj kupuje Nemačka, umesto za 400 dolara koliko plaća Srbija za 1000 kubnih metara ruskog gasa) Lavrov je rekao da to nije tema u domenu ministarstava spoljnih poslova i da se cena usaglašava u okviru komercijalnih ugovora.

Dačić je na zajedničkoj konferenciji za medije ponovio "da članstvo Srbije u EU nikako neće oslabiti ili prekinuti veze sa Rusijom i istakao da Srbija želi da bude članica Evropske unije, što je nacionalni i državni interes", a i inače se po svim pitanjima složio sa Lavrovom i zahvalio je na dugogodišnjoj podršci oko Kosova i svemu ostalom.

nijedan evropski uslov u ovoj godini, njena administracija godišnje troši više od milijardu maraka, dok građani od nje nemaju nikakve koristi, te da je na sceni islamizacija zemlje i da Srbi nemaju razloga da ostanu u takvoj državi, da je logično da se bosanski entiteti mirno raziđu nakon 20 godina "nefunkcionalnosti" i stvore konfederaciju tri države koje će biti otvorene prema EU.

Opet kontradiktorne poruke Vučića. Jeste njegova prva zvanična poseta na funkciji premijera bila Sarajevu gde je potvrdio stav Srbije i svoj lični o teritorijalnom integritetu BiH, sve propraćeno žustrim odobravanjem Brisela, Berlina i Vašingtona, a onda uvređeno neće na obeležavanje stogodišnjice, već ide kod Kusturice da se druži sa Dodikom, pošto je prethodno izjavio da se mi "ponosimo svojom istorijom, ali mislim da je vreme da Srbija, Nemačka i Austrija budu na istoj strani".

Reći će neko, pa šta, tako i treba, baš kao i da kakve pa veze ime ugošćavanje Lukašenka ako Srbija od toga ima neke privredne vajde, i ako je lupio o astal OEBS-a, koji će da nam ovde soli pamet. U diplomatiji se na gestove gleda kao na politički stejtment.

NEUTRALNOST

Stiče se utisak da Vučić precenjuje politički kredit koji je na Zapadu dobio na račun Briselskog sporazuma i (još uvek) ne shvata sva pravila igre na međunarodnoj sceni, toliko različitoj od domaće sa najnovijom predstavom sa protagonistima kao što su "general Papaja" ili Mića Megatrend, na kojoj političari ne odgovaraju za svoje postupke i izjave, na kojoj se ministar unutrašnjih poslova Nebojša Stefanović ne oseća obaveznim da polaže račun javnosti za optužbe da je plagirao doktorat. Lupanje šakom o astal OEBS-a u Beogradu nikoga izvan Srbije nije impresioniralo.

I Lavrov i Bajden su nagovestili šta očekuju od Srbije. Evropskoj uniji je uvek potrebno više vremena da koliko-toliko uskladi i formuliše svoju spoljnu i bezbednosnu politiku, ali je za očekivati da će se one bitne države EU prikloniti stanovištu SAD. Neutralnost bazirana na stavu "i Rusija i EU" na duge staze teško da će biti održiva, a bilo kakvo setno pozivanje na nesvrstanu politiku Tita i Jugoslavije je u slučaju nezavisne Srbije posle pada Berlinskog zida prosto nebulozno.

I nije taj problem Beograda na vetrometini između Istoka i Zapada nov, dapače. Pored ostalog, u prvom broju nedeljnika "Vreme" od 29. oktobra 1990. Jurij Gustinčić je pisao o tome (vidi okvir), da Beograd još od kasnih sedamdesetih godina prošlog veka zapravo samo blefira kada igra na kartu pretnje prilaženja Sovjetskom Savezu, zarad povlastica i gledanja kroz prste Zapada, jer SSSR nije više mogao mnogo da učini.

Hod na ukrajinskoj žici Aleksandra Vučića zapravo nije ništa drugo, s tim što je uticaj Rusije na Srbiju danas daleko veći i realno potencijalno pogubniji nego onda Sovjetskog Saveza na Jugoslaviju, što i te kako otežava proklamovano članstvo Srbije u EU. Jer, sve države bivšeg istočnog bloka su pre članstva u EU morale, ili želele, da pristupe NATO-u. To želi i Crna Gora Mila Đukanovića, koja je, da bi skratila put ka Briselu, uvela i te simbolične evropske sankcije Rusiji. Srbija ne samo po pitanju Kosova (ne želi da prizna formalnu nezavisnost), što je manji i rešiv problem, već i po pitanju (ne)pristupanja NATO-u (što je daleko veći problem, ne zbog bombardovanja, već zbog stava Moskve), traži privilegovanu poziciju od Brisela i presedan u praksi EU.

I tu zaista nije lako Vučiću, jer kako prolazi zemlja koja izigra interese Rusije vidi se na primeru Ukrajine, a kako prolazi šef države koji ne igra po muzici Zapada sa SAD na čelu, vidi se na primeru svrgnutog predsednika Ukrajine Viktora Janukoviča. A Srbija je tako zgodan i bezbolan poligon za prepucavanje velikih sila.

Vučić se opredelio za nemački gambit, tražeći savezništvo sa najmoćnijom državom EU koja ima posebne odnose sa Rusijom, otvaranje nepoznato i krajnje neizvesno, iz najmanje dva razloga. Prvo, Nemačka će voditi računa o nemačkim interesima, a oni su pre svega vezani za ekonomski prostor EU i odnose sa SAD; drugo, Angela Merkel nije baš, blago rečeno, omiljeni lik unutar EU, nekakvo "savezništvo" Srbije s njom na Balkanu moglo bi i te kako da iznervira neke druge države; i treće, ako se neko nada nekakvoj osovini Moskva–Berlin–Beograd – onda Srbiji nema spasa.

Zanimljivo je da je Vučić posle razgovora sa Lavrovom dao samo šturo saopštenje o miru u svetu i ponovio da je cilj Srbije "i EU i Rusije". ¶

ANDREJ IVANJI

Možda ima gafova, ali radimo

U slučaju ministra policije Nebojše Stefanovića radi se o pitanju kvaliteta doktorata. Mi možemo da proveravamo da li je neka forma ispoštovana, ali ne možemo da ocenjujemo kvalitet nekog naučnog i stručnog rada. To bi značilo direktno narušavanje autonomije univerziteta. Prekidanje konferencije za novinare u Leskovcu bilo je nepromišljeno i izvinjavam se zbog toga

Teško da u najnovijoj Vladi Srbije ima ministra od kog su očekivanja javnosti, kako stručne tako i šire, bila veća, nego u slučaju Srđana Verbića, ministra prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. Nakon jedva mesec i po na ovoj funkciji, čini se da Verbić, makar u slučaju šire javnosti, ta očekivanja nije ispunio. Od prvobitnog oklevanja da istupi u javnosti, preko daleko od zadovoljavajućeg nastupa u "Utisku nedelje", na temu male mature i reforme obrazovanja, do najnovije afere sa (ne) postojećim londonskim doktoratom rektora u ostavci Univerziteta Megatrend i relativno dugog perioda čekanja na reakciju Ministarstva prosvete, ovaj ministar i njegov resor našli su se u centru različitih kontroverzi. Jedna od njih je pitanje ovlašćenja Ministarstva prosvete po pitanju doktorata Miće Jovanovića, ali i autentičnosti doktorata ministra policije Nebojše Stefanovića, odbranjenog upravo na Megatrendu, pod mentorstvom istog tog Jovanovića.

"VREME": Kakve su nadležnosti i mogućnosti Ministarstva prosvete u aktuelnoj situaciji koju imamo sa spornim doktoratom doskorašnjeg rektora Megatrenda Miće Jovanovića?

SRĐAN VERBIĆ: Nakon što su se u medijima pojavili navodi da rektor Megatrenda nije, kako stoji u njegovoj zvaničnoj biografiji, doktorirao na Londonskoj školi ekonomije 1983. godine, Ministarstvo prosvete je izvršilo proveru takvih tvrdnji. U Ministarstvu postoji jedinica za priznavanje diploma koja je deo Evropske mreže nacionalnih informacionih centara za akademsko priznavanje i mobilnost, ENIC centar. Putem te mreže smo poslali upite i u Kranj, gde je Jovanović doktorirao 1991. godine, i u Londonsku školu ekonomije. Iz Kranja su potvrdili da imaju Jovanovićev doktorat, dok su nam iz Londonske škole za ekonomiju poslali potvrdu da u njihovim bazama podataka ne postoji doktorska teza rektora Jovanovića, da Jovanović uopšte nije bio registrovan kao student doktorskih studija u toj školi, kao i da diploma rektora Jovanovića ne postoji ni na Univerzitetu u Londonu.

Pozvao sam rektora da objasni ove navode ili da podnese ostavku. Ostavku je podneo, senat Megatrenda je to usvojio i, što se Ministarstva prosvete tiče, ova priča je završena i nadležnost Ministarstva je iscrpljena.

Ministarstvo je pokrenulo međunarodnu proceduru za utvrđivanje činjenica o tom doktoratu. Zašto se sa pokretanjem međunarodne procedure čekalo gotovo nedelju dana?

Nije se čekalo niti jednog dana. Zapravo, onog momenta kada su u medije dospele optužbe da je doktorat ministra policije Nebojše Stefanovića plagijat, a zatim i da je Jovanović izmislio doktorat u Londonskoj školi ekonomije, Ministarstvo je počelo sa proverama. Sastali smo se sa brojnim stručnjacima u oblasti visokog obrazovanja, pravnicima, stručnjacima za plagijate, predstavnicima nezavisnih tela u oblasti visokog obrazovanja, istaknutim predstavnicima akademske javnosti... Razgovarali smo o tome šta Ministarstvo može i treba da uradi u oba slučaja, i ušli smo u postupak bez oklevanja, onog momenta kada smo utvrdili kakav mehanizam je moguće pokrenuti. U slučaju provere javne isprave ovo predstavlja obavezu države.

Da čitava afera nije izbila u medijima, da li bi Ministarstvo prosvete povuklo taj potez?

Sigurno je da ne bi. Nikome u Ministarstvu nije u opisu radnog mesta da nasumično preispituje postojanje diploma. Za to je potrebno da neko zahteva proveru.

Da li postoji mogućnost pokretanja sličnog postupka u slučaju doktorata ministra policije Nebojše Stefanovića?

Za razliku od slučaja bivšeg rektora Megatrenda, gde se radilo o pitanju postojanja doktorata, što je i javna isprava, u slučaju Stefanovića radi se o pitanju kvaliteta doktorata. Mi možemo da proveravamo da li je neka forma ispoštovana, ali ne možemo da ocenjujemo kvalitet nekog naučnog i stručnog rada. To bi značilo direktno narušavanje autonomije univerziteta.

Univerzitet Megatrend je imao obavezu da u ovom slučaju oformi komisiju koja bi se bavila tim pitanjem. Oni su to uradili. Ne mogu da ulazim u to jesu li oni bili pri tome pristrasni ili nisu, ali mogu da kažem da je procedura poštovana. Ukoliko se naknadno ispostavi da je Komisija načinila propuste, Ministarstvo će tražiti od inspekcije i Komisije za

Foto: A. Anđić

akreditaciju i proveru kvaliteta vanrednu proveru kvaliteta rada komisije. Naš je zadatak da osnažimo ovo nezavisno telo, koje bi trebalo da radi i spoljašnji nadzor nad radom univerziteta.

Da li ste od početka izbijanja afere imali kontakte sa Komisijom za akreditaciju i proveru kvaliteta i o čemu ste sa njima razgovarali? Kakva su njihova ovlašćenja u slučaju Univerziteta Megatrend?

To je bio jedan od mojih prvih sastanaka po izbijanju afere vezane za Jovanovićev doktorat. Predstavnike Komisije sam pitao da li u slučaju da se ispostavi da Jovanović nema doktorat – što u tom trenutku još nismo sa sigurnošću znali – postoje neke procedure i nadležnosti koje treba da se ispoštuju. Razgovarali smo i o spoljnoj proveri kvaliteta i reakreditaciji Megatrenda u koju se sad ulazi. Predstavnici KAPK-a su me uverili da su standardi za akreditaciju visokoškolskih ustanova sada daleko rigorozniji u odnosu na prošli krug akreditacije, kao i da će pažljivo preispitati svaki detalj u tom postupku.

Vi ste ministar od kog su, i u stručnoj i u široj javnosti, očekivanja po dolasku na dužnost bila velika. Nažalost, makar kada govorimo o nastupima u javnosti i reakcijama na njih, do sada je bilo nekoliko gafova, od izjave da Srbija nema mehanizme za utvrđivanje akademskih plagijata, do prekidanja konferencije za novinare u Leskovcu. Šta su vaši dugoročni planovi za prosvetu?

Najpre moram da kažem da je moja izjava da Srbija nema mehanizme za utvrđivanje akademskih plagijata tačna i da to nije gaf. Na nekim univerzitetima su pravila i postupci definisani, ali ne i svuda, a takođe nisu definisani na nivou čitave akademske zajednice. Na nekolicini fakulteta postoje kompjuterski programi za prepoznavanje plagijata, ali ni najbolji softver ne može da radi bez baze podataka u kojoj su deponovani radovi na srpskom jeziku. Znamo da će nam za uspostavljanje ovakve baze biti potrebno mnogo vremena, ali radimo na tome da svi doktorati odbranjeni u Srbiji budu pohranjeni u jedinstvenu bazu.

Može biti da smo napravili poneki gaf, ali radimo. U svemu ovome, očekivano je da načinimo i neku grešku. Dočekali su nas pregovori sa sindikatima, digla se neverovatna buka u javnosti zato što smo insistirali da se obavi završni test za male maturante onako kako je to propisano, zatim su došle katastrofalne poplave, čije će se posledice sanirati i u narednim mesecima. Sada se bavimo spornim doktoratima. Svejedno, ništa od toga nas nije skrenulo sa kursa.

U međuvremenu počeli smo rad i na stvarima koje su za nas prioritetne. Na primer, uveliko radimo na izmenama i dopunama Zakona o visokom obrazovanju kojima ćemo započeti neke promene. Najvažniji razlog zbog koga se zalažemo za hitne izmene je uređenje postupka priznavanja diploma.

Kao što znate, Srbija ima veliki problem sa takozvanim odlivom mozgova. Već sam mnogo puta govorio da smatram da problem odliva mozgova nije u činjenici što značajan broj uspešnih i talentovanih studenata odlazi iz zemlje na prestižne univerzitete. To je veoma pohvalno i dobro za Srbiju jer tamo stiču neka drugačija znanja i iskustva koja im ovde nisu dostupna. Problem je što se jako mali broj njih vraća. Nadamo se da ćemo jednostavnijim, jeftinijim i bržim postupkom priznavanja diploma omogućiti da »

se što veći broj njih vrati jer su nam i te kako potrebni.

Ali, da ne dužim: biće još dosta novina u Zakonu o visokom obrazovanju koji će se ovih dana naći na javnoj raspravi. Trudimo se da pronađemo i nekakav način za rangiranje fakulteta i univerziteta jer smatramo da je to važno za buduće studente, ali i čitavu akademsku zajednicu. Radimo na informacionom sistemu koji će omogućiti dostupnost velikog broja podataka o našem obrazovnom sistemu. Uradićemo do septembra nove pravilnike o ocenjivanju u osnovnoj i srednjoj školi. Nauka će dobiti veliki podsticaj ulaskom u Horizon 2020 (novi evropski program finansiranja nauke), a do novog ciklusa naučno-istraživačkih projekata čeka nas i ozbiljna promena zakona i modela finansiranja istraživanja. Ima mnogo toga što medije ne interesuje, a mora da se uradi. Mi smo zadovoljni onim što smo do sada uradili. Idemo dalje.

Šta se zapravo dogodilo u Leskovcu i zašto je ta konferencija za novinare prekinuta?

Otišli smo u Leskovac da razgovaramo sa direktorima osnovnih škola jer je javna tajna da se u prošlosti tamo dešavalo da na završnom ispitu nastavnici pomažu učenicima u rešavanju testa. Želeli smo da im se obratimo i kažemo da je to neprihvatljivo, da time deci samo odmažu i šalju im vrlo lošu poruku: da je sasvim u redu varati.

Posle tog razgovora u salu su ušli novinari da uzmu moju izjavu, ali ih nije mnogo zanimao završni test nego su vrlo brzo prešli na pitanja o doktoratu ministra policije Nebojše Stefanovića. Pošto sam odgovorio na jedno pitanje o doktoratu i postavljeno mi je drugo, moje kolege su reagovale impulsivno i rekli su novinarima da odlazimo.

Bila je to nepromišljena reakcija i ja se izvinjavam zbog toga. Takvo ponašanje nije praksa Ministarstva prosvete i neće se ponoviti.

U vreme dok radimo ovaj intervju, privodi se kraju polaganje završnih ispita za osnovce. Testovi su tokom vikenda distribuirani u pratnji policije, što ste i sami okarakterisali kao poražavajuće. Kada možemo očekivati da završni ispit dobije svoju normalnu, konačnu formu, koja je prvobitnom reformom bila predviđena za ovu godinu?

Završni ispit bi trebalo da se razvija zajedno sa željenim promenama ishoda učenja tako da, strogo govoreći, ne treba očekivati da dođemo do konačne verzije ispita koju više nikad nećemo menjati. Svakako, treba da smanjujemo selekcionu ulogu ispita i povećavamo značaj evaluacije kao osnove za unapređenje učenja.

Verovatno zbog prošlogodišnje afere, svrsishodnost završnog ispita je nešto što se često dovodi u pitanje. Možemo li još jednom da objasnimo zašto je završni ispit važan?

Testovi na završnom ispitu proveravaju suštinska znanja i veštine koje učenici treba da poseduju na kraju osnovne škole i koji su važni za nastavak daljeg školovanja, ali i za snalaženje u svakodnevnom životu.

Od maksimalnih 100 poena koliko učenik može imati, 40 poena nosi uspeh na završnom ispitu, a 60 poena uspeh iz osnovne škole. Od pomenutih 40 poena sa završnog ispita, 16 nosi maternji jezik, isto toliko matematika, a na kombinovanom testu maksimalno se može osvojiti osam poena.

U Srbiji postoji hiperprodukcija učenika koji su nosioci diplome "Vuk Karadžić". Svaki sedmi mali maturant u Srbiji danas je vukovac, što je nerealna situacija koju nam potvrđuju i veoma loši rezultati koje ostvarujemo na PISA testu. Ovakva situacija pokazuje da su kriterijumi ocenjivanja u pojedinim mestima, odnosno školama ili odeljenjima, znatno niži i generalno neujednačeni, pa su neka deca neopravdano bolje ili lošije ocenjena. Zato je potreban jedan eksterni test, isti za čitavu generaciju učenika, koji bi mogao da objektivno oceni znanje koje su stekli tokom osmogodišnjeg školovanja.

U suprotnom se dešavaju gotovo apsurdne situacije da na primer, kao 2013. godine, 180 vukovaca konkuriše za upis na prirodno-matematički smer Treće beogradske gimnazije. Pošto se bodovanje vršilo isključivo na osnovu uspeha u školi i na upis nisu uticali rezultati testova, među vukovcima nije bilo moguće napraviti razliku i rangirati ih. Problem je razrešen tako što su svi oni upisani u Treću beogradsku gimnaziju, koja inače u redovnim okolnostima na ovom smeru ne bi primila toliko đaka, već samo 120. Otvorena su nova odeljenja i angažovani novi nastavnici, dok je istovremeno stvoren manjak u drugim školama koji bi inače bio popunjen.

Upravo zbog pomenute hiperprodukcije vukovaca, kao i zbog apsurdnih situacija koje se kao posledica javljaju, potrebno je da se na završnom ispitu bar donekle koriguje neujednačeno ocenjivanje i omogući da na upis utiče i pokazano objektivno znanje.

Takođe, nisu svi talentovani za matematiku i maternji jezik i zato svim učenicima treba pružiti priliku da pokažu

raznovrsna znanja, što je jedan od argumenata za postojanje kombinovanog testa.

Rezultati završnog ispita biće korišćeni za procenu kvaliteta nastave i učenja na nivou pojedinačnih škola, opština, okruga, školskih uprava i na nacionalnom nivou. Ako ne saznamo šta učenici ne znaju, kako ćemo onda znati šta treba menjati u nastavnom programu, i kako da promenimo pristup učenju i školi?

Na osnovu rezultata koje učenici postignu dobiće se slika o tome kakav je kvalitet obrazovanja i kolike su razlike u obrazovnim postignućima između različitih grupa učenika. Takvi podaci omogućiće nam da predložimo i preduzmemo mere koje bi poboljšale kvalitet obrazovnog sistema – moći će da se utvrdi koji deo nastavnog programa treba promeniti, kako osavremeniti udžbenike ili kako da uravnotežimo kriterijume ocenjivanja.

Koliko je efikasna reforma završnog ispita moguća bez prethodne reforme čitave filozofije na kojoj nam se zasniva obrazovna tradicija?

Moramo od nečeg početi. Smatram da je svrsishodno da to bude završni ispit, koji smo uvodili postepeno i za koji se učenici već dugo pripremaju. Paralelno sa tim pravićemo i druge promene, a skup tih sitnih koraka jednog dana moći ćemo da nazovemo reformom obrazovnog sistema.

Najavili ste izmene zakona o visokom obrazovanju. Na šta će se one odnositi i kada ih možemo očekivati?

Predlog izmena tog zakona ovih dana ulazi u javnu raspravu. Osim novina u vezi sa priznavanjem diploma, on će doneti još nekoliko važnih promena.

I pre nego što se u javnosti poteglo pitanje o plagijatima, odlučili smo da uvedemo obavezu javnog objavljivanja podataka o odbranjenim doktorskim radovima. Dakle, svi univerziteti će imati obavezu da doktorske disertacije dostave državnom repozitorijumu i da ih učine dostupnim na zahtev. Uvođenje transparentnosti u ovu sferu sigurno će donekle pomoći da se lakše prepoznaju plagijati, ali, što je još važnije, da ih preduprede u budućnosti.

Zatim, produžili smo rok za završetak fakulteta za takozvane "solunce", večite studente za još dve godine. Ostavili smo da uslov za upis u narednu godinu ponovo bude 48 bodova. Biće tu još dosta promena, ali sačekajmo još nekoliko dana za konkretnu priču o toj temi.

Svojevremeno ste bili deo tima za sprovođenje PISA testiranja u Srbiji. Vaši prethodnici su, zbog ispražnjene kase, uskratili finansiranje tom projektu u Srbiji. Kakva je, po vama, važnost tog testiranja i kakva je njegova budućnost kada je reč o Srbiji?

Imamo finansijske poteškoće, ali Srbija će nastaviti da učestvuje u PISA testiranju. Smatram da je izuzetno važno da učestvujemo u ovom projektu jer od same organizacije ovakvog međunarodnog testiranja znanja možemo mnogo da naučimo. Same procedure za provođenje PISA testiranja su izuzetan model kako bi trebalo da organizujemo i sprovodimo naša nacionalna testiranja. Konačan rezultat na testu je manje važan. Važno je da budemo objektivni u proceni znanja ne bismo li konačno počeli da donosimo odluke na osnovu empirijskih nalaza, a ne na osnovu ličnih utisaka. ¶

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

DRAGAN ILIĆ

Težak utisak

Ovog vikenda Mića Jovanović je telom bio na Pinku, a delom na B92. Pre toga, obećao se telesno na B92, ali je SMS akrobacijom iz Londona uspeo da se teleportuje na Pink. Vlast uz pomoć surogat emisija pokušava da zbuni gledaoce, čak i u malim oazama kritičkog novinarstva. Dok je Mića Megatrend na Pinku otkrivao biblijske istine srpske politike, na B92 se raspravljalo o problemima kontrole privatnih fakulteta i hiperprodukcije doktorata

Kada proizvođači piva u Srbiji žele da napakoste konkurenciji, proizvedu još jednu marku koja će bojom, izgledom flaše, pozicijom u samoposluzi i cenom zbuniti kupce. Devedesetih, niste morali toliko da se trudite, jednostavno napravite svoju čokoladu sa kravom u ljubičastom pakovanju "Milica", ili gazirane napitke "Fanty" i "Sprity". Srpski rečeno, kopirate marku i dodate joj sopstveni pečat. Ko pravo!

Televizije u Srbiji rade već godinama potpuno istu stvar. Pisao sam u ovim novinama, septembra 2005, o premijeri Pinkovog "Nacionalnog dnevnika" . Bilo je to doba najžešćeg sukoba Tijanića i Mitrovića, pa je Pink udario u temelje javnog servisa tačno u 19 i 30. Sećam se ko danas, Crkvenjakov protiv Maje Žeželj, vi sami pogađajte za koga je ko igrao. Pink je kao izazivač obećavao Istinu i Autorski pristup, tehničke novotarije i "boje dana", ali je na kraju ipak podvio rep i promenio termin. Dugoročno gledano, RTS je izgubio primat u informativnom programu, pobedio je "opijum za proste" populistički koncept gde vam neko pojednostavi i prepriča vesti uvek u skladu sa zvaničnom verzijom. Razlika u informativnim programima nestala je kada je nestao i politički pluralizam, jer smo dobili univerzalni informativni program lišen kritičnog diskursa.

Bilo je u istoriji naše televizije još ovakvih malih prljavih medijskih ratova. RTS i Pink su se borili za pažnju publike putem dva gotovo identična zabavna info projekta. Pink je imao "Piramidu", srbizovani hrvatski format, a RTS naš "Avalski toranj", tada razrušen, ali u obnovi. Toranj je u međuvremenu obnovljen, digitalizacija kasni, a Pink je proširio emitovanje na gotovo 40 kablovskih kanala.

Ivan Ivanović je ratovao sa Ognjenom Amidžićem oko noćnog termina, "Zvezde Granda" u odlasku na TV Prvu već su dobile surogat šou "Zvezde Pinka", a "Grand šou" sada je "Bravo šou" . Umesto Saleta Popovića voditelj je disko-turbo dirigent obučen kao Mocart. Ma ružičasta čarobna frula, šta da vam kažem!

KOPIJE I FALSIFIKATI

Ipak, najplagiraniji info tok-šou u Srbiji je već decenijama "Utisak nedelje". Olja Bećković se zaista može pohvaliti galerijom svojih imitatora, botova (kako se to danas kaže), hejtera, poklapača, montiranih davalaca mišljenja, gledalaca po dužnosti i surogat šou-programa. Takvu istoriju ne treba zaboraviti, evo pokušaja da je se prisetimo.

Prva kopija nastala je na BK televiziji, kada se Olja verovatno zamerila familiji Karić. To je prva glupost u koju veruju mrzitelji "Utiska nedelje". Legenda kaže da Olja izborom gostiju unapred formuliše njihove stavove i onda ih svojim supermoćima navodi da kritikuju moćne ljude. U ovu paranormalnu sposobnost veruju mnogi, bez obzira na pol i obrazovanje, pa je time medijsko sujeverje neverovatnije. Emisija se zvala "Maska nedelje", jeziva kopija, verovatno svi akteri ovog projekta žele da ga zauvek zaborave. Olja je tužila BK televiziju, ali ne znam da li je kuća pretrajala do presude. Sećam se samo famoznih 8 miliona dinara iz tužbe, veštačenja Darka Bajića, ne znam ko-

liko bi to bilo u današnjim parama, ali se nadam da ih je Olja dobila. Ili joj Bogoljub dođe te pare, pa će da plati čim se vrati.

SAMO VAS GLEDAMO

Postojao je čak i "Utisak nedelje" bez Olje Bećković, što je oksimoron, kada je autorka napustila Studio B. To je tek epizoda koje se gotovo niko više ne seća.

Mnogo uporniji i beskrupulozniji plagijator je bio bivši mladi socijalista Nemanja Đorđević, koji je par godina na televiziji Most vodio emisiju "Samo vas gledamo". Na ovaj surogat sam mnogo gadljiviji, iz ličnih razloga to odmah priznajem. Nemanja, koji više nije ni tako mlad, a posle 5. oktobra je postao uspešan partijski menadžer, već jednom je bez blama upao u B92 i pravio se kako je to ista stanica. Uz Nikačevića, Zagrađanina i ostalu ekipu, pokušao je da fingira emitovanje programa B92 iz Doma omladine. Na potpuno isti način maznuo je koncept Oljine emisije i pravio se kako je sve u redu. Tri gosta, predlozi, snimci (opet gotovo isključivo sa TV B92) i glasanje publike. Preuzimanje slogana "samo vas gledamo", baš kao i pesnice Otpora, bio je znak da je ta politička garnitura potpuno spremna da se okrene naglavačke i ponovo dođe na vlast. Meni je to tada izgledalo kao znak lošeg ukusa i nedostatka profesionalne etike.

"Utisak nedelje" je toliko primamljiv za plagiranje, baš zbog jednostavnog formata, koji će svakog "eksperta i analitičara" nagnati da pokaže koliko je bolji od "one" Bećkovićke. To je isti onaj nagon koji od gledalaca stvara selektore, premijere vlade ili direktore RTS-a.

DO POSLEDNJEG MINUTA

Poslednji pokušaj poklapanja "Utiska nedelje" predstavlja surogat šou "Teška reč" koji na Televiziji Pink vodi vlasnik i urednik "Informera" Dragan Vučićević.

Njegove novine i emisija predstavljaju glasilo aktuelne vlade, a najdraži gost i kovoditelj emisije je aktuelni premijer Aleksandar Vučić. Moram reći da u Srbiji nije nikakav presedan da vlast ima omiljene novinare ili emisije, to je praksa koju je vlast Demokratske stranke uvela u naše medije. Međutim, emisija "Teška reč" je u više navrata poslužila kao dimna zavesa za najavljene goste i teme u "Utisku nedelje". Kada je u "Utisku" bio bivši ministar Radulović, u "Teškoj reči" bio je Premijer, dajući svoju verziju događaja. Vrhunac se desio ovog vikenda, kada je Mića Jovanović telom bio na Pinku, a delom na B92. Pre toga, obećao se telesno na B92, ali je SMS akrobacijom iz Londona uspeo da se teleportuje na Pink.

Istini za volju, ne baš u isto vreme, na Happyju je emitovan krunski dokaz da famozni mentor za doktorat zaista postoji. Snimak je iz osamdesetih, a tema studentskog zezanja je – masturbacija. Ili što bi rekao filozof Slovenac Žižek, vrhunski čin neokaljane ljubavi – prema sebi!

Glavna uvodna replika u "Teškoj reči" zato je često ona narodna: "Dok mi ovde sedimo, na jednoj drugoj televiziji u jednoj drugoj emisiji..." Da izvinite, drndaju đoku. Dijalog sa drugom frekvencijom i zamišljenim sagovornikom možda bi mogao biti rešen uputstvom da gledaoci sa "pametnim TV aparatima" koriste opciju "podeljenog ekrana". Pošto je Tviter postao sastavni deo informativnog korpusa, gosti u obe emisije očigledno prate šta o njima pričaju "oni tamo" pa osim fizički prisutnih sagovornika u "Utisku" i "Teškoj reči" postoje i gosti iz komšijske emisije koji se bave istom temom, kao kada za Nikoljdan obilazite slave po Beogradu i nastavljate razgovor na iste teme sa različitim sagovornicima.

Ipak, ova romantična slika o ukrštanju tehnologija komunikacije, paralelnih medijskih realnosti i čaršijskih abrova ipak nije idilična. Vlast uz pomoć surogat emisija pokušava da zbuni gledaoce, čak i u malim oazama kritičkog novinarstva. Dok je Mića Megatrend otkrivao biblijske istine srpske politike, na B92 se raspravljalo o problemima kontrole privatnih fakulteta i hiperprodukcije doktorata. Iz minuta u minut, "Teška reč" se produžavala, prvo uz dozvolu režije, pa su javili da su rejtinzi ogromni, pa je Mića slep progledao, a opraštanje na kapiji je trajalo taman do odjavne špice "Utiska nedelje". Čisto da znate, rejtinge niko ne zna u toku emisije, čak ni famozni švedski detektor koji otkriva televizore za koje nije plaćena pretplata. A Mića, pravi mentor, branio je Stefanovića i njegov doktorat do poslednjeg minuta "Utiska nedelje", baš kao što "Teška reč" brani nežni ego Vlasti od svake kritike.

Šta li će sledeće nedelje biti izgovor za razgovor, pitam se? Kafa neće, kasno je! ¶

Foto: Marko Đurica/Reuters

Toma diploma i druge priče

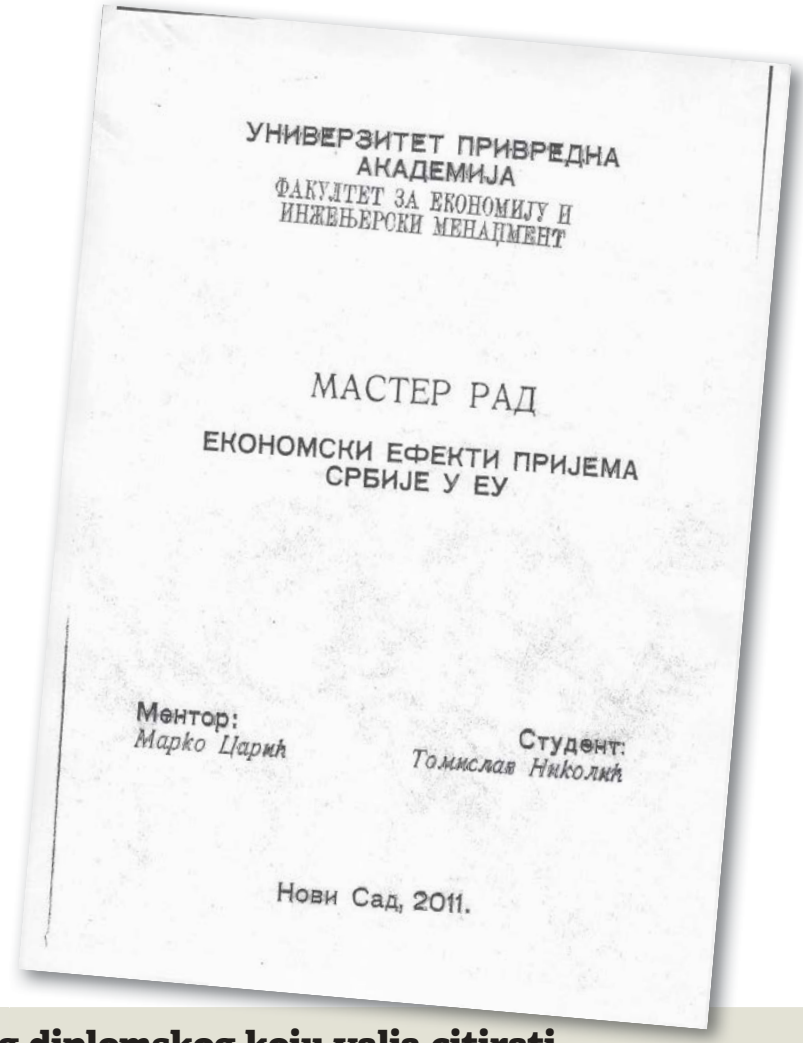
Predsednik je diplomirao, to smo svojim očima videli, na marketingu SRS, dok je master obranio temom o ekonomskim efektima prijema Srbije u EU, što još svojim očima nismo videli. Ostaje nam samo da (zasad) verujemo da je reč o "temeljnoj analizi" iz koje možda nešto možemo i da naučimo

Potpuno je nevjerojatna činjenica da nitko od novinara dosad nije od Fakulteta za menadžment u Sremskim Karlovcima zatražio uvid u diplomski rad Tomislava Nikolića, kaže docentica Jelena Simić, menadžerka tog fakulteta. "Vi ste prvi!", kaže.

Fakultet je, inače, ranije imao sjedište u Novom Sadu: danas je na tom mjestu tek (valjda gradsko) sjedište SPS-a, čiji nam čuvar kaže: "Nema tu više ništa njihovo". Dakle, put Karlovaca. Prije ulaska u sam grad benzinska pumpa, a iza nje nova zgrada, FŽM, kaže logo, okolo nema ničega. Ulazim u zgradu, novu i čistu, portiru kažem da bi htjela nešto iz njihove biblioteke, upućuje me – baš kao što su moje internet pretrage rekle – na treći kat, soba 35. Tamo zatičem dvije ljubazne žene, objašnjavam što me zanima uz opasku da sam u petak (a ja stigla u ponedjeljak) poslala e-mail dekanu i prodekanici za nastavu sa molbom da pročitam diplomski i master rad Tomislava Nikolića. Jedna od njih mi odmah kaže, pomalo nervozno na spomen master rada: samo diplomski, master nije branio kod njih i upućuje kod sekretarice dekana. I ona ljubazna, odmah me najavljuje dekanu. Profesor Zoran Savić je ljubazan također, odmah kaže da nema problema i da ne moram čekati do podneva od kada zvanično radi biblioteka, ali razgovor nas je "krenuo". Kaže dekan Savić (za njegovog mandata nije diplomirao Nikolić, dekan je bio jedan od osnivača, profesor Dušan Ristić) da je proteklih godina bilo barem pet provjera Nikolićevog studiranja koje je naložilo Ministarstvo prosvjete (preko pokrajinskih organa) i da ništa sporno nije nađeno. I dodaje ono što bi novinari koji su pisali o akademskom putu aktualnog predsjednika saznali da se netko sjetio da svojim očima pročita diplomski rad "Marketing političke stranke u izbor-

noj kampanji" Tomislava Nikolića, vidjeli kao hit za naslovnu stranu. Kaže, naime, dekan Savić: svi članovi ispitne diplomske komisije, nakon što je tad još zamjenik radikalskog Vojislava Šešelja, sa čistom desetkom obranio svoj rad, u znak zahvalnosti su dobili – sabrana djela vojvode Šešelja. Prema podacima iz samog diplomskog, dotad objavljenih 38 debelih knjižurina egzotičnih naslova...

Dekan Savić me lično odvodi do biblioteke na prvom katu. Tamo ona ista ljubazna gospođa iz sobe 35 koja je moj prvi kontakt na FŽM – pretpostavljam da je riječ o Marijani Fojkar, šefici biblioteke – s neke police izvlači ukoričeni rad Tomislava Nikolića. Dekan Savić, uz ponovljeno upozorenje da mogu čitati i bilježiti koliko hoću, ali da rad ne može van iz biblioteke i da se ne može kopirati (opravdano autorskim pravima; meni baš nije najjasnije, ali neka...), kaže da će i on po prvi puta vidjeti taj diplomski: niti je bio u komisiji, niti je to njegov djelokrug rada, jer se on bavi "konkretnijim" stvarima, informacionim tehnologijama i menadžmentom.

УНИВЕРЗИТЕТ ПРИВРЕДНА АКАДЕМИЈА
ФАКУЛТЕТ ЗА ЕКОНОМИЈУ И ИНЖЕЊЕРСКИ МЕНАЏМЕНТ

МАСТЕР РАД

ЕКОНОМСКИ ЕФЕКТИ ПРИЈЕМА СРБИЈЕ У ЕУ

Ментор:
Марко Џарић

Студент:
Томислав Николић

Нови Сад, 2011.

Rečenica iz Nikolićevog diplomskog koju valja citirati, kad je o ciljevima SRS reč, je da ne treba "loše prvoborce postavljati na bitne državne funkcije, ako nisu stručnjaci". Samo zbog te rečenice tada radikal, budući predsednik i potonji naprednjak zaslužio bi – desetku

Onda, konačno sama: držim predsjednički diplomski u rukama, pritom mi se ne čini da – ako već novinari nisu – nije bio čitan, korice su malo pohabane...

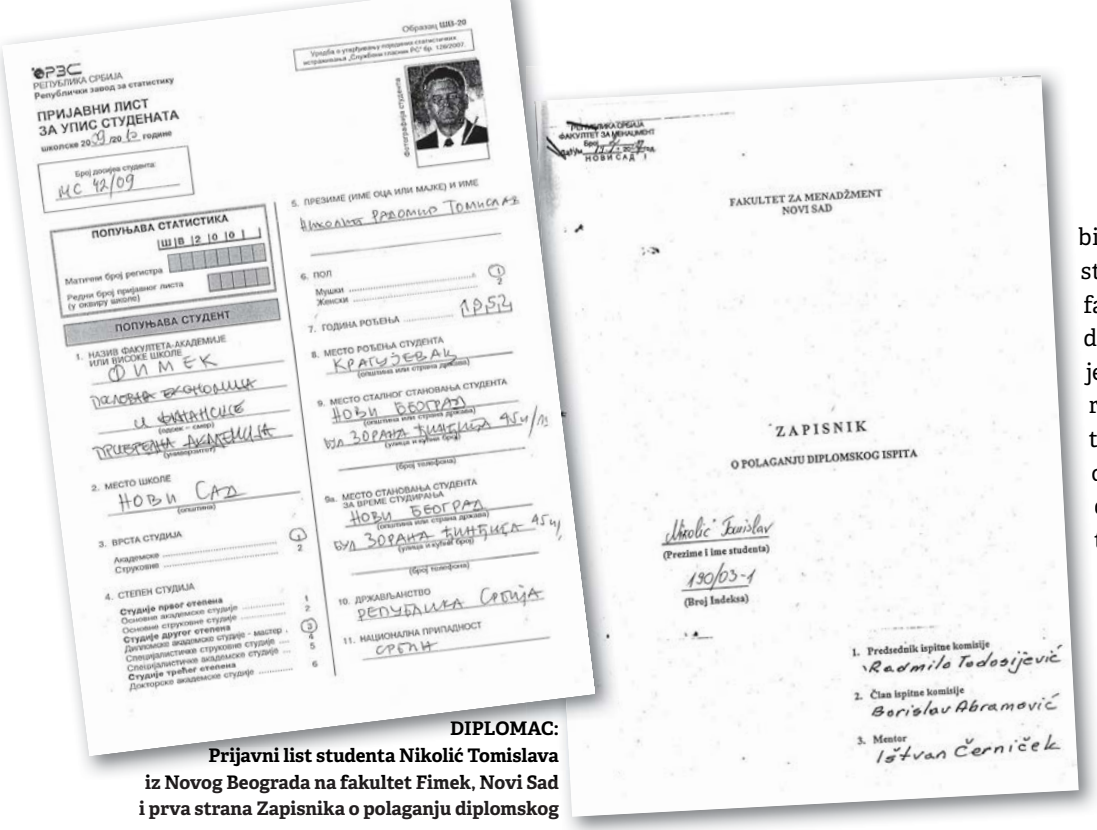
DIPLOMA, DETALJI

Naslov kaže da je riječ o "marketingu političke stranke u izbornoj kampanji" i da je riječ o 58 stranica. Najprije poglavlja i spoznaja da se, u stvari, tu radi o Srpskoj radikalnoj stranci, jer godina je 2006. (sam diplomski odbranjen je 19. januara 2007): uvod, politička stranka, nastanak i razvoj SRS, marketing, osnovna organizacija političke stranke, mediji i politički marketing, zaključak i literatura.

E sad: slijedi razrada poglavlja, u čemu se ne može previdjeti da je tu kompletno prepisan program SRS (od 14. do 17. stranice), kao i organizacija stranke (od 17. do 25. stranice), te "osnovna obeležja političke stranke", dijela u kojem ima svačega, od podataka o nastanku imena, grba, amblema, faksimila pristupnice, podataka o medijima ("Velika Srbija", bješe li tu glavna urednica Jadranka Joksimović onomad, danas ministarka koja se bavi evropskim integracijama?), fotografija reklamnog materijala (upaljači, olovke i privjesci za ključeve s natpisom SRS), ali i posebne slike i "tko je – što je" tadašnjeg radikalskog generalnog sekretara Aleksandra Vučića. Da, tu je navedena i lista (sa sve naslovima) onih već spomenutih 38 knjiga Vojislava Šešelja, s kojima je diplomant usrećio članove svoje ispitne komisije, ali i njegovih 13, koje – iz tko zna kojih razloga – nije poklonio.

Sve navedeno je puka faktografija (valjalo bi usporediti da li je identičan tekst stajao u ta doba na sajtu SRS), ali ima nečega u poglavlju o marketingu, od 26. do 38. stranice. Tu ima dobrih analiza o utjecaju na javno mnijenje, manipulaciji javnošću, usmjeravanju predizborne kampanje, kao i analize što činiti ako se izbori izgube. Teško je procijeniti tek na osnovu kratkog i površnog uvida u diplomski rad da li je sve to autentično Nikolićevo razmatranje, ili tu ima i nečega od još nekoga, ali samo zbog tih 12 stranica – a većina diplomskih ima manje autentičnog od toga – bar dio rada je zanimljiv.

Treba tu izdvojiti još dvije rečenice, koje se čine autentičnim radikalskim pogledom na svijet. U jednoj, Nikolić kaže: "U jesen 2000. godine dolazi do protivustavne 'Oktobarske revolucije', kada 18 stranaka okupljenih oko DOS na silu zauzimaju najvažnije državne institucije";

ПРИЈАВНИ ЛИСТ
ЗА УПИС СТУДЕНАТА
школске 2003/2004 године

ПОПУЊАВА СТАТИСТИКА

ПОПУЊАВА СТУДЕНТ

1. НАЗИВ ФАКУЛТЕТА-АКАДЕМИЈЕ ИЛИ ВИСОКЕ ШКОЛЕ: ФИМЕК
2. МЕСТО ШКОЛЕ: НОВИ САД
3. ВРСТА СТУДИЈА
4. СТЕПЕН СТУДИЈА
5. ПРЕЗИМЕ (ИМЕ ОЦА ИЛИ МАЈКЕ) И ИМЕ: Николић Радомир Томислав
6. ПОЛ
7. ГОДИНА РОЂЕЊА: 1982
8. МЕСТО РОЂЕЊА СТУДЕНТА: Крагујевац
9. МЕСТО СТАЛНОГ СТАНОВАЊА СТУДЕНТА: Нови Београд
9а. МЕСТО СТАНОВАЊА СТУДЕНТА ЗА ВРЕМЕ СТУДИРАЊА: Нови Београд, Буд. Зорана Ђинђића 45ц/11
10. ДРЖАВЉАНСТВО: Република Србија
11. НАЦИОНАЛНА ПРИПАДНОСТ: Србин

FAKULTET ZA MENADŽMENT
NOVI SAD

ZAPISNIK
O POLAGANJU DIPLOMSKOG ISPITA

Nikolić Tomislav
(Prezime i ime studenta)
190/03-1
(Broj indeksa)

1. Predsednik ispitne komisije: Radmilo Teodosijević
2. Član ispitne komisije: Borislav Abramović
3. Mentor: Štefan Černiček

DIPLOMAC:
Prijavni list studenta Nikolić Tomislava iz Novog Beograda na fakultet Fimek, Novi Sad i prva strana Zapisnika o polaganju diplomskog

nema veze što taj pogled na događanja nije baš sasvim točan, ali tada i danas su to mislili i govorili i Nikolić i Vučić i Gordana Pop Lazić, Zoran Krasić i Vjerica Radeta, pa i vojvoda Šešelj, na kraju krajeva. Diplomskoj komisiji se ništa nije učinilo sporno u tome, možda i zato što je predsjednik prof. Radmilo Teodosijević bio stranački blizak Nikoliću tada i kasnije, pa se, na primjer, 2012. godine na jednoj konferenciji za novinare predstavio kao dekan Novosadskog univerziteta, član Glavnog odbora SNS i član Ekonomskog savjeta SNS...

Druga rečenica koju valja citirati smještena je u poglavlje "Zaključak" u kojem Nikolić (nije nezanimljivo!) sumira svoju radikalnu stranku i njene – sada slobodno tumačene – ciljeve, pa na stranici 56 kaže da je "loše prvoborce postavljati na bitne državne funkcije, ako nisu stručnjaci". Samo zbog te rečenice budući predsjednik i naprednjak bi zaslužio desetku – koju je i dobio – za, recimo, promišljanje odgovornosti, pravne države, vladavine prava itd., da je to i proveo u danima dok je (sada) na vlasti. Možda nešto o tome ima u masteru, kojega je obranio četiri godine poslije diplomskog, ali o tome kasnije.

LITERATURA, ZAČUDNA

Spisak korištene literature je jedan od zanimljivijih dijelova diplomskog rada Tomislava Nikolića. Ima tu izvora s engleskog govornog područja (sve ispite iz engleskog jezika na FŽM Nikolić je položio sa osmicom), gotovo polovina, među kojima najviše pažnje (osim Kembridža i još nekih) privlači ovaj naslov: *Open Society Justice Iniciative, 2005, Monitoring Election Campaign Finance – A Handbook for NGOs, Open Society Institute, New York*. Ne samo što je u samom diplomskom radu teško naći poveznicu s ovim *handbookom* (bavi se financiranjem, transparentnošću, korupcijom i uputama za nevladine organizacije koje se bave izborima), već je jako teško zamisliti Nikolića i njegove tadašnje radikale da se ozbiljno bave nevladinim sektorom, kojega – a i danas nije drukčije, otkako su napredni – označavaju kao izdajnike i strano tijelo u društvu. Još Otvoreno društvo i njen osnivač Džordž Soros, kako su, bar u vidu korištene literature, dospjeli u Nikolićev diplomski rad i zašto? Na to pitanje odgovora nema, bar ne u diplomskom, možda bude u masteru...

No, nije *Uncle George* tu jedini čudan korišteni izvor literature, tu je i Vladimir Goati, sa knjigom "Partije i partijski sistem Srbije" iz 2004. godine, ali i Marko Kregar iz iste godine sa svojim radom "Financiranje političkih stranaka", u zborniku Hrvatskog pravnog centra kojega su objavile Narodne novine u Zagrebu, pod uredništvom profesora Ivana Prpića. Otvoreno društvo, Goati kojem radikalski prvaci nikad nisu bili naklonjeni, pa još i netko od hrvatskih autora, sve to se – navodi dipl. Nikolić – koristilo pri izradi teme o marketingu Srpske radikalne stranke!

Kako god, Nikolić je bio izrazito uspješan student: upisao se na fakultet u školskoj godini 2003/2004, potom je drugu godinu upisao redovno, da bi mu oktobra 2005. godine bilo odobreno ubrzano studiranje, "s obzirom na to da je prve dve godine osnovnih studija postigao prosek ocena preko 8,50". Zapisnici o položenim ispitima to i pokazuju: osim engleskog (prosječne osmice!), tek je nekoliko predmeta u kojima je student Nikolić dobio ocjenu manju od čiste desetke, a nerijetko je bio i jedini od kandidata koji je najvišu ocjenu dobio u tom ispitnom roku.

Ubrzano studirajući, tako je Nikolić diplomirao januara 19. 2007. godine, sa prosječnom ocjenom 8,37 (sa diplomskim, desetkom, 8,44) i sa novodobijenom titulom diplomirani menadžer.

U međuvremenu, Fakultet za menadžment se "rastao" sa Univerzitetom "Privredna akademija", preselio se u Sremske Karlovce, ovi su ostali u Novom Sadu.

Diplomiranog menadžera glad za znanjem tjera dalje, pa u školskoj godini 2009/2010. upisuje master studije na FIMEK (Fakultet za ekonomiju i ekonomski menadžment, nastao od prvotne i još postojeće Privredne akademije), poslovnu ekonomiju i financije. U rubrici "mesto stanovanja studenta za vreme studiranja" upisuje i dalje adresu u Bulevaru Zorana Đinđića u Beogradu. Tu sve uspješno polaže, pa mu 11. maja 2011. godine Privredna akademija odobrava prijavu master rada pod nazivom "Ekonomski efekti prijema Srbije u EU". Mentori su mu profesori Marko Carić, Dragoljub Đorđević i Ljubiša Stojmirović, od 2012. godine narodni poslanik SNS u Skupštini Srbije i visoko kotiran u stranci.

MASTER (JOŠ) NEDOSTUPAN

Hajdemo sad nazad, ponedjeljak je, Novi Sad. Nalazimo zgradu Privredne akademije i njenih fakulteta smještenih u dvije paralelne ulice; dvorište im je

zajedničko, osim što se teško sam snaći u labirintima. Pitam dvije studentice gdje je dekanat, pokazuju mi ulaz sa strmim stepenicama. Penjem se, dolazim do uprave, kažem čovjeku (sekretaru, valjda) kojim sam poslom došla. Kaže mi, nije to pravo mjesto, treba na drugi fakultet, ali on će me odvesti kroz dvorište. Identičnim stepeništem u zgradi na drugoj strani dvorišta penjemo se gore (valjda na prvi kat), tamo trenutno nema sekretarice, izašla je da nešto obavi. On me zamoli da sačekam, nakon dvije-tri minute vraća se sa mladom ženom. Objašnjavam što hoću – uvid u master rad Tomislava Nikolića – ona pita: "Predsjednika?", ja mrmljam, da-ne, građanina. Kaže ona: ne može ništa bez pismenog zahtjeva, hoćete odmah da ga napišete, ali dekan danas nije ovdje... Kažem: poslat ću e-mailom, ona mi piše adresu i telefone, hvala puno, doviđenja, nadam se da se vidimo uskoro... U utorak je odaslan mail, vidjet ćemo narednih dana da li će od toga nešto biti.

Dotle, u rukama imamo "Izveštaj o oceni master rada" sa FIMEK-a. Prema podacima iz službenog formulara o prihvaćanju rada i odobravanju obrane, rad ima 72 stranice, od čega 14 broji popis literature. Sadržaj: uvod, Evropska unija, Uticaj globalizacije na razvoj Evrope i poziciju Zapadnog Balkana, Proces stabilizacije i pridruživanja i pregovarački procesi, EU ekonomski partner balkanskih zemalja, zaključak i literatura.

U petom odjeljku formulara "Vrednovanje pojedinih delova master rada" kaže se da su – po poglavljima – dobro postavljeni predmet, ciljevi istraživanja, njegov značaj i aktuelnost. Adekvatno su objašnjeni aktualni odnosi EU i Srbije, kandidat je temeljno analizirao proces stabilizacije i pridruživanja, kao što su i sve ostale analize odlične, sva poglavlja u master radu "imaju podjednaku težinu i istu vrednost, jedno drugo dopunjuju i stvaraju logičnu celinu koja se ne može izdvajati. Rad u potpunosti zadovoljava kriterijume pisanja naučno istraživačkog master rada", pišu članovi komisije.

I dalje, o zaključcima i rezultatima: "Kandidat je kroz istraživanje i izradu master rada zaključio, da je potrebno još dosta truda i rada, i da biti partner sa Evropom znači ulagati zajedničke napore na priključenju Srbije EU, jer to priključenje nije samo u interesu Srbije" (doslovno), itd.

O ocjeni načina prikaza i tumačenja rezultata istraživanja: "Rezultati istraživanja ukazuju da je za uspeh u procesu pridruživanja Srbije EU potrebno još dosta truda i znanja", itd.

(Nije greška, citati su!)

Konačna ocjena master rada, pod točkom 3. da "rad sadrži sve neophodne, zahtevane i bitne elemente", te je "rad originalan doprinos nauci". Svoj rad je kandidat Nikolić obranio 26. juna 2011. godine, te je – kaže Uverenje – tako stekao akademski naziv master ekonomista.

Valja se nadati da ćemo dobiti dozvolu da javnosti podastremo i predsjednički master (ima tu i Zakona o dostupnosti informacija) i da su u Fimeku samo malo više formalistički nastrojeni od bivših kolega iz Sremskih Karlovaca sa FŽM, ali bilo bi sjajno kad bi netko uzeo oba rada, i diplomski i master, pa – s koje god naučne točke – objasnio taj razvojni ciklus naučnika Nikolića, od radikalskog marketinga do ekonomskih efekata Srbije u EU, makar i samo ekonomskih, a ne i političkih.

Jer, nije lako postići takav kognitivno-naučni razvojni put i bar bi tu činjenicu kod bivšeg studenta i aktualnog predsjednika valjalo cijeniti, procijeniti i ocijeniti. ¶

TATJANA TAGIROV

TEOFIL PANČIĆ

Kranjska kobasica, original

Tako je nekako ispalo da najnovije nušićevske zaplete u Otažbini gledam iz bliskog inostranstva, što me lišava dela uvida, ali mi možda i izoštrava sliku. Kako god, bar se dobro zabavljam; nerviraću se kad se vratim...

Cela ona burleska o Stefanović dr Nebojši, vidim, pretvorila se u urnebesnu tragediju o Jovanović dr Mići i njegovim misterioznim doktoratima, univerzitetima, čemu sve ne. Okej, stvarno je smehotresno, ali teško da je i iznenađujuće. Ipak, koliko sam u stanju da ispratim sa distance, vrlo malo se govorilo o jednom meni jako zanimljivom aspektu Jovanovićevog – za sada valjda nespornog? – "kranjskog doktorata".

Najnovija otkrića vode nas revolucionarnoj spoznaji: dr Jovanović Mića je pionir postjugoslovenske kulturne saradnje

Elem, dr Mića je ušao u anale svetske naučne misli doktoratom na stanovitu temu iz žanra "socijalističkog samoupravljanja", što je još negde of pedesetih-šezdesetih pa sve do kraja osamdesetih bio raširen i bezbolan, štaviše podoban i preporučljiv način da kojekakve komitetske suklate steknu "naučno zvanje", a da od bilo kakve stvarne nauke i smislenog umnog rada budu na svršeno bezbednoj distanci. Ne bih se bezbeli čudio ni da se pokaže da je dr Mića *poslednji* umotrudbenik koji je "doktorirao na samoupravljanju"... U trenutku kad je odbranio tezu nije, naime, više bilo ni te države ni tog sistema.

E, to je ono što je zanimljivo. Jovanović je, dakle, stekao prestižnu titulu u Kranju, na fakultetu koji je "depandansa" Mariborskog univerziteta. Kranj i Maribor su u Republici Sloveniji. Na kopiji teze koju je objavio Peščanik piše: "disertacijo zagovarjal 18. 7. 1991."

Molim da obratite pažnju na tajming. Krajem juna i početkom jula traje kratak i traumatičan vojni sukob u Sloveniji, kao odgovor na tzv. jednostrano otcepljenje novoformirane samostalne slovenačke države. Naravno da nam retrospektivno taj rat deluje "operetski" jer je ono što je kasnije usledilo u Hrvatskoj, Bosni i na Kosovu odnelo neuporedivo više žrtava, ali to ne znači da u trenutku kad se odvijao taj mini-rat nije izgledao kao apokalipsa, utoliko pre što je on nedvosmisleno označio definitivan kraj svake mogućnosti opstanka SFRJ. Uzgred, dok se sve to dešavalo bio sam u Zagrebu, na svega dvadesetak kilometara od Slovenije, i dobro se sećam koliko je sve to bilo ozbiljno i opako – uključujući i protivtenkovske zaprege na mnogim zagrebačkim ulicama, pa i pred mojom zgradom. Mogu da vam garantujem da je malo ko tih dana i nedelja u Sloveniji razmišljao o doktoratu; pa još iz soc. samoupravljanja; pa još sa doktorandom iz Srbije?!

Podatak na onom dokumentu, ako je autentičan, megjutoa, nedvosmisleno znači da se budući dr Mića usred celog tog galimatijasa odvažio na put u Sloveniju, *behind the enemy lines*, i do Kranja se verovatno probio prkoseći kišama metaka sa obeju strana, menjajući nekolike lažne identitete, maskirne odore i prevozna sredstva (amfibija, cepelin, zaprežna kola, dirižabl, magarac...). Pomalene su šanse, naime, da je 1991. Jovanović branio doktorat e-mailom ili preko skajpa; biće da je ipak morao da potegne na put, gledajući pogibelji u oči, a usput i praktično dokazujući kako ne priznaje ni raspad naše zbratimljene socijalističke otadžbine, ni bilo kakve prepreke koje bi se mogle isprečiti nezaustavljivosti progresivne naučne misli. Impresioniranoj komisiji, kada je banuo pred nju trijumfalno strgavši lažnu bradu i brkove, nije preostalo ništa drugo nego da se preda!

Ovaj Jovanovićev etički i naučni podvig ima i neke dodatne implikacije, koje nismo mogli ni da naslutimo, i koje povlače za sobom neka važna prevrednovanja. Naime, mnogi među nama usuđivali su se da se trse i hvališu kako su, u ovoj ili onoj oblasti, pioniri saradnje među novim državama razbijene zajedničke zemlje: evo, ako samo pogledamo na srpsku stranu, tu su bili te beogadskokrugaši i ostali drugosrbijanci, te mediji – devedesetdvojkaši, vremenisti, republikanci, te pisci, filipi davidi i mirkokovači, te filozofi, te muzičari, Partibrejkersi, Rambo, Balašević, te ovi te oni... Sada, avaj, vidimo da je sve to zapravo luk i voda i da smo svi debelo, debelo okasnili, da je trebalo da prođu godine dok se mi nismo opasuljili i okurážili da učinimo nešto, a da je dr Jovanović Mića bio tamo mnogo pre svih nas...

Biti, naime, iz Srbije, a doktorirati 18. 7. 1991. usred Slovenije – šta je to ako ne eklatantan primer "naučne saradnje"? A kako je nauka, u širem smislu, deo kulture, to znači se radilo i o kulturnoj saradnji! Dakle, mnogo, mnogo pre koncerata, medijskih razmena, knjiga, predstava ili bilo čega drugog, dok je top još doslovno bio vreo, samozatajni dr Jovanović otisnuo se u ralje opasnosti ne bi li dokazao da pravim ljudima nametnute podele ne mogu ništa.

Reći ćete, znam ja vas, da se nemilo zevzečim, ali činjenice su neumoljive: dr Jovanović Mića je ultrapionir postjugoslovenske naučne i kulturne saradnje... A još ga pri tome označavaju kao čoveka bliskog Miloševićevom režimu! A on, eto, u vreme kada se ovde Slovence nazivalo "bečkim konjušarima" ode kod njih, sveže otcepljenih, po titulu! Ta, zar iko sumnja da je dr Mića mogao neku sličnu ćagu da stekne, na primer, na uglednom prištinskom univerzitetu, tada još pod kontrolom zdravih srpskih naučnih snaga? Ali ne, on je izabrao teži i dostoniji put! I sada takvom jednom čoveku dušmani, zavidljivci i moralni pigmeji cepidlače za taj neki univerzitet u Londonu, koji eto možda baš i ne postoji, ali šta sad? Pa, znate li vi koliki je London?! Čovek, bre, može lako da zaluta, da se zbuni, da pobrka zgrade. U Kranju je sve to mnogo jednostavnije. A ima i kranjskih kobasica, handmade, v sodelovanju z naravo. ¶

VREME USPEHA!
Klub dobrih poslovnih ideja
REDOVNI PODLISTAK NEDELJNIKA "VREME", IZLAZI SVAKOG PRVOG ČETVRTKA U MESECU

VIŠE OD KLASIČNOG OBRAZOVANJA

Na granici umetnosti i nauke

NALED-OVA KAMPANJA ZA PROMOCIJU INVESTICIJA

Čekirajte se za bolje poslovanje

GORDANA BRAŠIĆ, HENKEL

Fokus na razvoj i investicije

Intervju: Gordana Brašić, predsednica kompanije Henkel Srbija

Fokus na razvoj i investicije

"Iskustvo Henkela na globalnom nivou pokazalo je da su inovacije jedan od najvažnijih faktora za uspešnost čak i u teškim makroekonomskim uslovima, tako da će naš svakodnevni strateški pristup i dalje uključivati kontinuirana ulaganja u modernizaciju proizvodnje, najsavremenije tehnologije i održivi razvoj"

Početkom maja ove godine Gordana Brašić je, uz dotadašnju poziciju direktorke ljudskih resursa (HR), dobila nova zaduženja: postala je predsednica kompanije Henkel Srbija. U intervjuu za "Vreme" ona otkriva kako će joj dosadašnje iskustvo koristiti na novoj poziciji, kakve planove kompanija ima u narednom periodu, te kako Henkel Srbija uspeva da se, u doba štednje, kontinuirano opredeljuje za suprotan trend – investiranje.

"VREME": Tek ste došli na mesto predsednika Henkel Srbija, do sada ste bili direktorka ljudskih resursa. Koji su to kvaliteti, sposobnosti i osobine jednog direktora ljudskih resursa koji mogu da se iskoriste na mestu predsednika kompanije?

GORDANA BRAŠIĆ: Još od 2008. godine, kada sam postala deo Henkelovog tima, delila sam izazove i uspehe kompanije zajedno sa ostalim zaposlenima. Imala sam priliku da steknem dragoceno iskustvo u odnosima sa ljudima i da se upoznam sa ciljevima i principima poslovanja kompanije Henkel Srbija. Rad u sektoru za ljudske resurse, kroz saradnju sa svim našim zaposlenima, omogućio mi je uvid u sve procese u kompaniji, u rad svih naših poslovnih divizija, obe naše fabrike. Integrativni karakter odeljenja ljudskih resursa, i sveobuhvatna slika svakako mogu da pomognu na poziciji predsednika kompanije. Biti član velike Henkelove porodice je privilegija ali i obaveza. Henkel Srbija ima sjajan tim posvećen zajedničkom cilju, ostvarenju i unapređenju poslovnih rezultata.

Kakva je vaša vizija razvoja kompanije Henkel Srbija u narednih tri do pet godina? Koliko je u pogledu razvoja i strategije Henkel Srbija podstican ili ograničavan od strane matične kompanije i njene globalne pozicije?

Srbija ima veliki potencijal koji pruža dosta prilika za razvoj i unapređenje poslovanja. Taj tržišni potencijal je prepoznat pre 12 godina kada je doneta odluka da se privatizuje kruševačka "Merima", što se pokazalo kao odličan poslovni potez. Privatizacija "Merime" smatra se jednom od najuspešnijih u Srbiji, do današnjih dana.

Tokom proteklih godina kontinuirano smo ulagali u unapređenje proizvodnih procesa i poslovanja, a s tim trendom ćemo nastaviti i u narednom periodu kao deo naše strategije. Henkel Srbija je danas regionalni centar za snabdevanje više od 55 miliona potrošača i izvozi brendove iz svojih fabrika u Srbiji u više od 20 zemalja regiona i Evropske unije, čime predstavlja važan deo kompanije Henkel na globalnom nivou. U prilog tome govori i činjenica da je naša fabrika u Kruševcu 2012. godine osvojila drugo mesto za dostignuća i rezultate proizvodnje.

Henkel će nastaviti svoj dalji razvoj u Srbiji, prateći globalnu strategiju kompanije i uvažavajući sve specifičnosti i potencijale lokalnog tržišta i tržišta radne snage. Sve što smo do sada uradili, čini zdravu osnovu za nastavak već uspešnog poslovanja Henkela u Srbiji.

Uprkos tome što ste tek postali predsednica kompanije, možete li oceniti prethodnu poslovnu godinu, prvi kvartal 2014. i poslovna očekivanja do kraja godine?

Uprkos izazovnom i izuzetno konkurentnom tržišnom okruženju, ostvarili smo zadovoljavajuće rezultate i postigli značajan napredak u primeni naše strategije za 2016. godinu. U protekloj godini, Henkel je nastavio i da se fokusira na stvaranje rešenja za održivi razvoj, težeći povećanju efikasnosti svojih resursa kao ostvarenju dugoročnog cilja kompanije.

Takođe, zabeležen je i dobar početak fiskalne 2014. godine i pored toga što su negativni efekti kursnih razlika imali jači uticaj na zabeleženu prodaju nego prethodne godine. U narednom periodu očekujemo isti uticaj s obzirom da je ekonomsko okruženje i dalje puno izazova.

U aprilu je Henkel Srbija otvorio novo skladište u Kruševcu vredno četiri miliona evra; prošle godine je otvorena nova proizvodna linija u vrednosti od pet miliona, dok se do kraja godine planira izgradnja novog pogona u vrednosti od 30 miliona evra. Kako objašnjavate ovakav investicioni ciklus u periodu veoma slabog privrednog rasta kako u zemlji tako i regionu? Primera radi, najveća pojedinačna investicija u 2013. godini u Srbiji iznosila je 40 miliona evra.

Iskustvo Henkela na globalnom nivou pokazalo je da su inovacije jedan od najvažnijih faktora za uspešnost čak i u teškim makroekonomskim uslovima. Do sada je Henkel investirao više od 140 miliona evra na srpskom tržištu, šireći proizvodne kapacitete i beležeći odlične rezultate u održivoj proizvodnji.

Ove godine smo u aprilu otvorili novo skladište u fabrici u Kruševcu, reč je o investiciji vrednoj više od četiri miliona evra. To

FOTO: Aleksandar Andić

je deo najnovijeg investicionog ciklusa u proširenje proizvodnje u našoj kruševačkoj fabrici, dok krajem ove godine planiramo otvaranje novog proizvodnog pogona, što će stvoriti mogućnost zapošljavanja oko stotinu novih radnika.

Planiramo da ostanemo fokusirani na razvoj i investicije, tako da će naš svakodnevni strateški pristup i dalje uključivati kontinuirana ulaganja u modernizaciju proizvodnje, najsavremenije tehnologije i održivi razvoj, u cilju postizanja što boljih poslovnih rezultata i zadovoljenja potreba naših klijenata i potrošača.

Šta možete reći o svakoj ovoj investiciji pojedinačno?

Nova proizvodna linija koju smo otvorili u našoj fabrici u Kruševcu u junu prošle godine je u skladu sa najnovijim tehnologijama i predstavila je novi proizvod na tržištu, "Bref Duo Stick". Ta investicija, vredna više od 4,6 miliona evra, doprinela je povećanju proizvodnje i izvoznih kapaciteta kompanije Henkel Srbija, jer se "Bref Duo Stick" proizvodi samo u Srbiji i izvozi na tržišta Evropske unije i ostala regionalna tržišta.

Takođe, investicioni planovi kompanije u novi projekat proizvodnje inovativnog proizvoda za kućnu hemiju predstavljeni krajem prošle godine su investicija vredna 40 miliona evra. Verujemo da će taj projekat ojačati poziciju Henkelove fabrike u Kruševcu, dok će u isto vreme biti otvoreno sto novih radnih mesta. Ceo projekat predstavlja najveće ulaganje kompanije u 2013. godini u Srbiji, a početak nove proizvodnje očekujemo u drugoj polovini ove godine.

Deo te investicije je i izgradnja novog skladišta otvorenog u aprilu ove godine koja je bila odgovor na konstantno povećanje obima proizvodnje. Novo skladište je namenjeno regionalnom poslovanju sektora Deterdženti i kućna hemija koje svoje proizvode plasira na 20 regionalnih i evropskih tržišta, što daje veliki značaj ovom projektu, kako za našu kompaniju u Srbiji tako i na regionalnom i globalnom nivou.

Henkel Srbija je od 2004. član Saveta stranih investitora, koji svake godine objavljuje "Belu knjigu". Kako ocenjujete rad prethodne i ove vlade iz ove perspektive – stvaranja povoljnog poslovnog okruženja? Koji su dobri, koji loši, a koji dalji neophodni potezi vlade u poboljšavanju poslovnog ambijenta?

Nova vlada se trenutno suočava sa nepredviđenim okolnostima koje su uzrokovale jako tešku situaciju u zemlji i biće neophodno da se uloži jako puno truda i vremena kako bi se sanirale posledice nepogoda koje su pogodile Srbiju. To će imati nesumnjiv uticaj na privredni rast ekonomije.

Takođe, jedna od glavnih poteškoća u poslovanju u Srbiji je komplikovana i spora administracija. Neke procedure traju predugo i neophodno ih je pojednostaviti kako bi bile efikasnije. Globalna ekonomska kriza će i u narednom periodu nastaviti da utiče na tržište i ponašanje potrošača u Srbiji, zato bi Vlada trebalo da se usredsredi na razvoj i političku i makroekonomsku stabilnost koji će biti krucijalni kako za državu tako i za investitore. Takođe je neophodno fokusirati se na rast bruto nacionalnog proizvoda, te smanjenje budžetskog deficita i nezaposlenosti. U svakom slučaju, verujem da Srbija ima mnogo potencijala za dalji napredak i da je na dobrom putu da postane deo većeg, objedinjenog tržišta u budućnosti.

Više od klasičnog obrazovanja

Na granici umetnosti i nauke

Proširivanje vidika, sticanje neophodnih životnih veština, interdisciplinarna saradnja – neki su od ciljeva jednogodišnjeg programa za studente beogradskih univerziteta

Nelt i G12 HUB: Detalj sa prve radionice

U četvrtak 12. juna u beogradskoj Galeriji 12 Hub (G12 HUB) počeo je jednogodišnji "Nelt edukativni program", u kome će studenti sa šest beogradskih fakulteta imati prilike da pohađaju program pod nazivom "Interdisciplinarna saradnja kao potencijal razvoja mladih profesionalaca na polju umetnosti, nauke i novih tehnologija". Tokom godinu dana, studenti sa Fakulteta primenjenih umetnosti, Elektrotehničkog fakulteta, Fakulteta dramskih umetnosti (laboratorija za dizajn zvuka), Fakulteta likovnih umetnosti, Fakulteta za medije i komunikaciju i Arhitektonskog fakulteta imaće 19 predavanja – sa svakog fakulteta partnerski će biti uključen po jedan profesor-mentor, koji će zajedno sa drugim mentorima dizajnirati programsku šemu i pratiti rad studentske grupe tokom celog trajanja programa. Sa svim fakultetima potpisan je sporazum o saradnji, a po završenom edukativnom programu svi polaznici dobiće sertifikat Galerije 12 HUB, dok će najuspešniji projekti polaznika biti promovisani u okviru programa Galerije. Program podrazumeva predavanja, mentorske radionice, stručna vođenja kroz izložbe, organizovane studijske posete institucijama i kompanijama, kao i gostovanja umetnika, hakera, programera, dizajnera, inženjera, kustosa, uspešnih poslovnih ljudi i teoretičara iz Srbije i inostranstva. Ujedno, sva predavanja, koja će se održati u Galeriji 12 Hub, biće otvorena za javnost.

Šta je cilj ovakvog programa i interdisciplinarnih predavanja? Prema rečima Milice Pekić, kustoskinje G12 HUB, želja je da se promoviše intersektorska saradnja u graničnom polju – između umetnosti, nauke, novih medija i performansa. "Galerija je imala ideju, a kompanija Nelt je to podržala, da se napravi partnerstvo sa fakultetima – sa onim fakultetima i onim studentima koji su na neki način ciljna grupa galerije. Zbog intersektorske saradnje, kontaktirali smo predstavnike šest fakulteta i ozvaničili saradnju s njima – oni su sada zvanični partneri na ovom programu, po jedan ili dva profesora sa svakog fakulteta su mentori, i u saradnji s njima je odabrano tridesetak studenata. Prilikom pravljenja programa, imali smo u vidu ono što je galerija prepoznala kao moguće polje interesovanja za mlade, za šta mislimo da možda nije dovoljno pokriveno u zvaničnim studentskim programima, a studentima može da bude korisno za budući profesionalni rad. Hteli smo da im pokažemo primere interdisciplinarne saradnje, primere istraživanja umetnika i naučnika na polju između jedne i druge oblasti. Takođe, imaćemo nekoliko izleta i poseta institucijama, muzejima i laboratorijama. Želimo da uvedemo neke stvari koje se vezuju za praktični rad nakon završetka

Radionice i predavanja

Među temama i radionicama koje će studenti od juna 2014. do aprila 2015. imati priliku da slušaju nalaze se: Digitalni mediji u umetnosti i marketingu, umetnost i tehnologija (predavač je Dorijan Kolundžija sa Fakulteta za nove medije i komunikaciju), Pozorišna, audio i video režija i digitalni mediji (Branislava Stefanović, Fakultet dramskih umetnosti), Kreativnost i projektovanje, akustika i oblikovanje prostora (Dragana Šumarac Pavlović, Elektrotehnički fakultet), Umetnik kao arhitekta i inženjer – inženjer kao umetnik (Zimoun, umetnik iz Švajcarske), Odnos umetnosti i novih medija, pregled novih evropskih tendencija (Bernhard Bichoff, kustos iz Švajcarske), Copyright, slobodna kultura i internet (Marcell Mars, Fakultet za nove medije i komunikaciju iz Hrvatske), Virtuelna realnost i neuro tehnologije – ime kao readymade (Janez Janša, umetnik iz Slovenije), Tržište i umetnost, galerijske prakse u kontekstu tržišta (Sandro Bossi, vlasnik privatne galerije *Bossi contemporary* iz Njujorka), Odnos između zakonskih regulativa urbanističkog razvoja i neformalnih strategija (Dubravka Sekulić, arhitekta i istraživač), Tehnologija i svest (Zorica Ćirić, magistar elektrotehnike, viši kustos Muzeja nauke i tehnike), Kriptologija – matematički principi šifrovanja i dešifrovanja (Tomislav Unkušević, doktor matematike), Ljudski genom (Sonja Pavlović, genetičar), Zvuk i muzika – psihologija primenjene muzike (Nemanja Mosurović, kompozitor i dizajner zvuka), Nove tehnologije, programiranje i genetika (Dragan Đorđević, umetnik i programer), Prostorne intervencije, odnos prema prostoru (Marko Lađušić, umetnik, profesor na Fakultetu primenjenih umetnosti), Eksperimentalna medijska umetnost i interaktivni dizajn (Stahl Stenslie, umetnik iz Osla), Kreativno pisanje, intersektorska saradnja i performans (Katarina Pejović, dramaturg), Intersektorska saradnja (Slavko Andrejević, direktor investicionog fonda Berkley banke, London), Kreativni potencijal u savremenom marketingu (Katarina Gaborović, direktor marketinga Raiffeisen banke), Korporativne komunikacije – struktura kompanije (Marko Milanković, menadžer komunikacija kompanije Nelt), Partnerstvo biznisa i kulture, savremene kustoske prakse, galerijske prakse, menadžment projekata, fundraising (Milica Pekić, direktor programa G12 HUB)...

studija – od toga kako funkcionišu kompanije, institucije, do praktičnih veština – kako se pišu projekti, kako se pronalaze sredstva, kako se aplicira za posao, kako se piše CV... Mislim da se u redovnim studijskim programima takve veštine ne mogu naučiti. U galeriji stalno imamo predavanja za studente i razgovore sa umetnicima koji kod nas izlažu, i upravo iz tih razgovora videli smo da je to nešto što je njima najpotrebnije. Njima najviše nedostaje veština kako da predstave sebe i svoj rad – imaju sjajne ideje, ali nemaju nikakvo znanje ni mehanizam kako da te ideje realizuju. Kada je reč o studentima elektrotehnike, stvari su malo drugačije, jer su njihove veštine tražene u mnogim kompanijama. Ono što je za studente ETF-a važno jeste saradnja sa drugim bliskim poljima, saradnja naučnika i inženjera sa umetnicima, kreativcima i rediteljima. Već na prvom susretu, u četvrtak, videlo se da postoji dosta interesovanja, i da jedni drugima mogu da pomognu u proširivanju vidika: da vide šta su savremene teme, šta je danas važno i o čemu treba da se razmišlja", kaže Milica Pekić.

Prema rečima Marka Milankovića, menadžera komunikacija kompanije Nelt, ova aktivnost je samo deo Neltove strategije da pomaže *break through* obrazovne programe, poput ranijih projekata sa studentima Fakulteta primenjene umetnosti, Fakulteta muzičke umetnosti i Arhitektonskog fakulteta. "Shvatajući stratešku važnost i neophodnost obrazovanja za našu zemlju a imajući u vidu realne uslove u kojima se nalazimo kao društvo, odlučili smo da kroz osmišljavanje, finansiranje i realizaciju različitih obrazovnih projekata, pokažemo svoju snažnu opredeljenost ka modernizaciji, napretku i boljitku sredine u kojoj postojimo i poslujemo. Kroz pružanje novih mogućnosti najtalentovanijim đacima, učenicima i studentima, pomažemo najboljima, onima koji će u budućnosti biti nosioci napretka u našoj zemlji. Integrišemo u naše projekte mlade različitih godina, obrazovnih i profesionalnih profila i time ćemo osiguravamo suštinsku i dugoročnu poznatost Nelta u godinama koje su ispred nas. Želimo da se kao društveno odgovorna kompanija, na sistemski način odužimo svim segmentima društva i zajednicama u kojima poslujemo", kaže Milanković.

Jedan od predavača u bogatom programu spremljenom za period jun–april (vidi antrfile) jeste i Branislava Stefanović, pozorišni, video i audio reditelj, i redovni profesor na predmetu Režija zvuka, na Katedri za pozorišnu i radio režiju Fakulteta dramskih umetnosti. Profesorka Stefanović je osnivač i rukovodilac "sobe 64", Laboratorije za doživljaj zvuka FDU, preko koje je i započela saradnju sa Galerijom 12 HUB. "Jedna od prvih aktivnosti koju je galerija HUB imala bila je izložba ZVUK (Lekcija#01), koju smo uradili Miomir Mijić, Dragana Šumarac Pavlović i ja. Na tu izložbu sam dovodila studente, kao autor držala radionice, i bilo je reči sa Galerijom 12 Hub da saradnja na edukativnom programu bude osnova za naš dalji nastavak zajedničkog rada. Onda se Milica Pekić jesenas javila i rekla da je smišljena koncepcija edukativnog programa, u kojoj će učestvovati više univerziteta, i koji bi intermedijalno povezao ljude, a studenti bi dobili priliku da se na nekonvencionalni način upoznaju sa različitim mogućnostima istraživanja umetničkog povezivanja, kreativnosti, rada. Ujedno bi stekli i neka znanja koja su bitna za život i za život u umetnosti, a koja se kroz obrazovni sistem ne uče. Ti mladi ljudi već su imali neke individualne pokušaje u kojima nisu bili uspešni, i to ne zato što oni nisu bili sjajni, nego zato što ne poznaju potrebne mehanizme", kaže Branislava Stefanović.

Na pitanje šta očekuje od programa, prof. Stefanović kaže: "Da im proširi vidike, najšire rečeno. Da shvate da postoje neke mogućnosti za život u umetnosti kojih nisu bili svesni. Mehanizmi u drugim oblastima, koje nisu strogo umetnost, već mediji ili elektrotehnika, negde na kraju su isto, svodi se na to da ako čovek ima jasnu ideju i ide za njom, može daleko da stigne, može da je realizuje, a da su za to ostvarivanje ideje neophodni veština i obrazovanje. Mislim da će upravo tu steći neke veštine i informacije koje će im pomoći, a sa druge strane razviti im radoznalost i principe kako se uči i šta je učenje uopšte."

NALED-ova kampanja za promociju investicija

Čekirajte se za bolje poslovanje

Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj (NALED) uvrstila je i region Vojvodine u svoju nacionalnu kampanju za promociju investicija na Aerodromu "Nikola Tesla". Razlog – najveći broj lokalnih samouprava sa sertifikatom o povoljnom poslovnom okruženju nalazi se upravo u Vojvodini

Vojvodina je jedan od najatraktivnijih regiona za ulaganje u Srbiji i do sada se putem direktnih stranih investicija u vojvođanske gradove i opštine slilo 6,5 milijardi evra zahvaljujući kojim je otvoreno 66.000 radnih mesta.

Osim toga, gotovo polovina lokalnih samouprava koje su zaslužile sertifikat o povoljnom poslovnom okruženju (12 od 30) nalazi se u Vojvodini, što dovoljno govori o spremnosti ovog regiona da privlači ulaganja. Međunarodna potvrda atraktivnosti stigla je i u izboru "Financial Timesa", koji je Vojvodinu svrstao na prvo mesto regiona u Evropi u kategoriji cenovne efikasnosti za period 2014/2015.

Upravo je to bio motiv Nacionalnoj alijansi za lokalni ekonomski razvoj (NALED) da pri pokretanju četvrtog ciklusa nacionalne kampanje za promociju investicija na Aerodromu "Nikola Tesla" pored gradova i opština promoviše i Vojvodinu kao region.

"Reč je o jedinstvenoj kampanji u svetu u okviru koje su na beogradskom aerodromu predstavljene mogućnosti za ulaganje u najuspešnije lokalne samouprave u našoj zemlji i ciljane grane privrede. U prethodne tri godine, pred gotovo 10 miliona putnika, predstavljeni su 23 grada i opštine i primeri uspešno realizovanih investicija", izjavio je na predstavljanju kampanje "Čekirajte se za bolje poslovanje, investirajte u Srbiju" Vladimir Milovanović, član Nadzornog odbora NALED-a i generalni direktor Energoprojekt holdinga.

U narednih 12 meseci promociju na aerodromu, u vidu bilborda postavljenih na najatraktivnijim pozicijama, imaće nove lokalne samouprave koje su stekle NALED-ov sertifikat o povoljnom poslovnom okruženju – Kovačica, Kula, Nova Varoš, Odžaci, Pirot, Ruma i Smederevo, kao i region Vojvodine.

"Verujemo da će ova kampanja skrenuti

pažnju domaćoj i stranoj poslovnoj javnosti da u Srbiji i Vojvodini postoje veliki neiskorišćeni i možda nedovoljno prepoznati potencijali za razvoj obnovljivih izvora energije, metalske, prehrambene, automobilske, gumarske i modne industrije, koji ne leže u Beogradu, već u opštinama i gradovima sa povoljnim poslovnim okruženjem širom naše zemlje. A najbolji ambasadori investicija koje dolaze biće oni koji su već tu – Magna Seating, Michelin, Calzedonia, Metes-Metech i mnoge druge kompanije koje sa uspehom posluju u ovim opštinama", ocenio je Milovanović.

Podrška realizaciji kampanje obezbeđena je kroz projekat "Povoljno poslovno okruženje kao pokretač razvoja Vojvodine", u okviru kojeg NALED i Pokrajinski sekretarijat za međuregionalnu saradnju i lokalnu samoupravu rade na kreiranju podsticajne poslovne klime i uvođenju standarda kvalitetnog poslovnog ambijenta u vojvođanskim opštinama, uz fokus na ulaganja u poljoprivredu, prehrambenu, automobilsku i farmaceutsku industriju, IT i obnovljive izvore energije.

Pokrajinski sekretar Branislav Bugarski istakao je da je za gradove i opštine najvažnije da prvo kroz strategije razvoja definišu ciljeve i prioritete što će im olakšati put do investitora. Svaka opština mora da ima telo koje će se baviti lokalnim ekonomskim razvojem, a unapređenje rada ne znači samo reformu iznutra već i otvorenost i promenu načina komunikacije prema građanima i privredi.

"Kroz nagrade koje smo dobili pokazali smo da možemo da dostignemo najviše standarde, kao i da ih održimo, i to je veliko priznanje da radimo kako treba. Početkom 2015. svi gradovi i opštine u Vojvodini imaće strategije razvoja i svi oni sada imaju Kancelarije za lokalni ekonomski razvoj", rekao je Bugarski.

Gradovi i opštine sa NALED-ovim sertifikatom o povoljnom poslovnom okruženju danas su najuspešniji u Srbiji u privlačenju ulaganja jer su ispunjavanjem zadatih standarda postale spremnije za investicije i nude bolje uslove od ostalih. One imaju sva potrebna planska i strateška dokumenta, Kancelariju za lokalni ekonomski razvoj, Privredni savet, efikasan sistem izdavanja građevinskih dozvola, adekvatnu infrastrukturu i transparentnu i stimulativnu poresku i podsticajnu politiku.

Uspešnost ovog modela prepoznat je i u Hrvatskoj, Makedoniji i Bosni i Hercegovini. Institucije četiri zemlje formirale su Regionalnu mrežu za povoljno poslovno okruženje i prošle godine 19 gradova i opština priključilo se programu. Do sada je njih devet ispunilo uslove za dobijanje prestižnog sertifikata – Bjelovar, Ivanec, Sanski Most, Prijedor, Ruma, Pirot, Leskovac, Veles i Strumica.

EUROBANK

Subvencionisani krediti

Eurobank je počela da prima zahteve i odobrava subvencionisane kredite za održavanje tekuće likvidnosti, finansiranje trajnih obrtnih sredstava i refinansiranje u 2014, u skladu sa Uredbom Vlade Srbije, saopšteno je iz ove banke. "Eurobank je do sada učestvovala u svim programima Vlade u podršci privrednicima putem subvencionisanja kredita, a već u prvim danima od početka primene ove Uredbe zabeleženo je veliko interesovanje za ovu vrstu pozajmica", izjavio je Milić Čavić, direktor Sektora za mala i srednja preduzeća u Eurobanku. Maksimalni rok otplate kod ovih kredita je do 18 meseci, a u to je uključen i grejs period do šest meseci. Krediti se odobravaju u dinarima, uz kamatnu stopu do 5,45 odsto na godišnjem nivou i jednokratnom naknadom za obradu zahteva u visini do 0,5 odsto odobrenog iznosa kredita.

SIEMENS

Rajlić najuspešniji menadžer

Na tradicionalnom Simpozijumu uspešnih privrednika Srbije srpski preduzetnici i menadžeri dodelili su Tihomiru Rajliću, generalnom direktoru kompanije Siemens d.o.o. Beograd, priznanje za najuspešnijeg menadžera za 2013. Domaći privrednici i menadžeri po četvrti put dodelili su nagrade "Najbolji – najboljima", svojim najuspešnijim kolegama za njihov rad, zalaganje, doprinos i rezultate, kao i za uticaj na privrednu sliku Srbije i njen razvoj. "Kompanija Siemens nastaviće da radi na velikim projektima i podsticaju razvoja privrede Srbije. Siemens spada u red najvećih izvoznika iz Srbije, trenutno zapošljavamo više od 1100 radnika, a u Srbiji smo prisutni 127 godina. Nagrada je dokaz da su naša dugoročna posvećenost tržištu Srbije i dobra saradnja sa privredom prepoznate, što će nam biti podstrek da nastavimo tim putem", izjavio je Rajlić.

PIRAEUS BANKA

Ostvaren cilj humanitarne trke

Piraeus banka je početkom juna Domu za decu i omladinu ometenu u razvoju "Sremčica" uručila donaciju u iznosu od 2230 evra, koju su zaposleni Banke obezbedili učešćem u humanitarnoj trci Beogradskog maratona. Ova donacija rezultat je velikog odziva na poziv Piraeus banke da se za svaki pretrčani kilometar doniraju sredstva u humanitarne svrhe.

"Štićenici doma 'Sremčica' bili su motiv najmasovnijeg odziva zaposlenih u Piraeus banci, koji su sa željom da pretrče što više kilometara došli u pratnji članova porodice i prijatelja. Donacija je rezultat više od 650 pretrčanih kilometara i velike želje da pomognemo da se prepreke na životnoj stazi lakše prebrode", izjavio je Marko Popović, direktor Sektora poslova sa stanovništvom Piraeus banke Beograd.

»

MEDIGROUP bogatiji za još jednu članicu

Miloš klinika postala deo Medigroup platforme

Prva privatna zdravstvena platforma na našim prostorima MEDIGROUP, koju trenutno čine domovi zdravlja "Dr Ristić" i "Jedro", Specijalna bolnica za ginekologiju Jevremova sa porodilištem i Opšta bolnica MediGroup, postala je bogatija za još jednu ustanovu članicu – Miloš kliniku, specijalnu bolnicu za oftalmologiju sa centrom za refraktivnu hirurgiju.

Priključivanjem Miloš klinike, jedne od najuglednijih oftalmoloških ustanova u Srbiji, MEDIGROUP nastavlja sa konsolidacijom tržišta privatnog zdravstva kako bi korisnicima omogućila jednostavan pristup zdravstvenim uslugama uz angažovanje vodećih medicinskih stručnjaka i uz korišćenje najsavremenije medicinske opreme i tehnologija. Vizija MEDIGROUP platforme je formiranje sveobuhvatne mreže zdravstvenih centara u Beogradu i drugim većim gradovima Srbije, kako bi uz timove vrhunskih medicinskih stručnjaka pacijentima svih starosnih dobi obezbedila efikasan pristup potrebnim medicinskim procedurama, kako u primarnoj tako i u sekundarnoj i tercijarnoj zdravstvenoj zaštiti.

U okviru MEDIGROUP mreže, više od 350 stalno zaposlenih lekara i medicinskog osoblja radi na unapređenju celokupnog sistema i to kroz kontinuirano unapređenje kvaliteta medicinske usluge i nege koje zajedničkim snagama pruža pacijentima, 365 dana u godini i 24 sata dnevno.

Ministarka Snežana Bogosavljević Bošković pušta pogon u rad

NESTLÉ ADRIATIC

Novi pogon u Surčinu

Kompanija Nestle uložila je 1,2 miliona evra u novi pogon za prečišćavanje tehnoloških i sanitarnih otpadnih voda u Surčinu i time smanjila potrošnju vode za 60 odsto. “U oblasti očuvanja voda i povećanja efikasnosti iskorišćavanja prirodnih resursa u svojim fabrikama, kompanija Nestlé je u fabriku u Surčinu investirala blizu 1,2 miliona evra kako bi se izgradio pogon za prečišćavanje otpadnih voda, što je u skladu sa globalnim standardima kompanije. Trenutni maksimalni kapacitet iznosi 160 kubnih metara dnevno, što omogućava da se nakon proizvodnog procesa u prirodu vraća čista voda”, izjavio je Ansgar Borneman, generalni direktor kompanije Nestlé Adriatic. Od 2012. godine, potrošnja vode u Surčinu smanjena je za više od 60 odsto, što čini uštedu od 35.000 kubnih metara, čemu je ekvivalent 14 olimpijskih bazena ili više od 1700 cisterni vode. Tokom protekle dve godine, uloženo je i 300.000 evra u prečišćavanje vode u Nestlé fabrici sladoleda u Staroj Pazovi.

TRIGLAV OSIGURANJE

Za dividende 39 miliona evra

Na 39. redovnoj Skupštini akcionara Zavarovalnice Triglav, Uprava je prezentovala akcionarima rezultate poslovanja Društva u 2013. godini. Akcionari su odlučili da se za dividende nameni deo bilansne dobiti u visini od 38.649.751,60 evra odnosno 1,70 evra bruto po akciji. Akcionari su se upoznali sa godišnjim izveštajima Zavarovalnice Triglav i Triglav Grupe za poslovnu 2013. godinu. Osiguravajuća grupa se i prošle godine uspešno suočavala sa zahtevnim privrednim okolnostima u sedam država i na osam tržišta i dobro poslovala. Kako je izjavio Andrej Slapar, predsednik Uprave Zavarovalnice Triglav, Društvo je održalo visok nivo finansijske stabilnosti. Bonitetna ocena ‘A-’ renomiranih bonitetnih agencija je među najvišima u Sloveniji i regionu, što potvrđuje finansijsku stabilnost i moć najvećeg osiguravajućeg društva u Adria regionu. Triglav Grupa je poslovnu godinu zaključila sa neto poslovnim rezultatom u visini od 69,9 miliona evra, što je za 27 odsto iznad planirane vrednosti. Tako je postigla 12 odsto prinos kapitala. Obim obračunate premije osiguranja u Grupi je, prošle godine, bio niži za 4 odsto i iznosio je 900,9 miliona evra.

KOMERCIJALNA BANKA I FOND B92

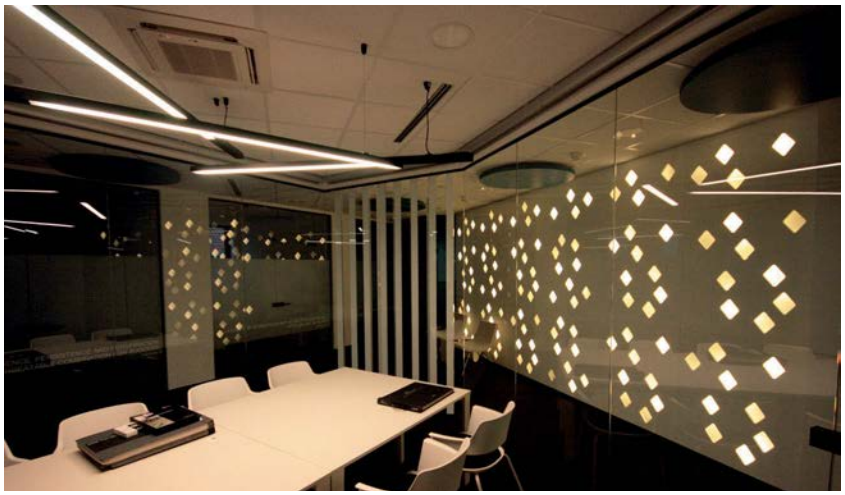
Ugovor o akciji “Zajedno za bebe”

Klijenti Komercijalne banke, najveće domaće banke, od 1. juna imaju jedinstvenu priliku da plaćanjem bilo kojom karticom svoje banke povećaju ukupan iznos koji će Banka donirati za obnovu porodilištâ u Srbiji – za svako plaćanje koje klijenti obave na POS terminalima, Komercijalna banka donira dva dinara za obnovu i opremanje porodilišta u Srbiji. Očekuje se da će na ovaj način, kroz akciju “Zajedno za bebe”, u saradnji sa Fondom B92, biti donirano više od dva miliona dinara mesečno, pošto je prosečan broj transakcija u jednom mesecu veći od milion. “Pozivamo klijente da, umesto gotovinom, plaćaju karticama, jer će tako direktno povećati iznos sredstava koja će njihova banka donirati porodilištima”, izjavio je prilikom svečanog potpisivanja ugovora sa Fondom B92 predsednik IO Banke Ivica Smolić. “Želja nam je da svi naši klijenti, bez bilo kakvih troškova za njih, podele osećaj aktivnog učešća u jednom izuzetno značajnom društveno odgovornom projektu koji vodi njihova banka. I oni i ukupna javnost će imati stalni uvid u tačan iznos doniranih sredstava, zahvaljujući brojaču koji će biti postavljen na sajtu Banke, kao i na našim profilima na društvenim mrežama.” Akcija će trajati do 31. decembra 2014.

INSTITUT “VINČA”

Svetski naučni skup u Beogradu

Tokom dvodnevne posetu Beogradu, Međunarodna delegacija LCWS14 (International Workshop on Future Linear Colliders 2014) koju čine dva člana, dr Lucie Linssen iz CERN, Švajcarska, predsedavajuća CLIC Detector and Physics kolaboracije, i prof. dr Wolfgang Lohman iz DESY, Nemačka, predsedavajući FCAL kolaboracije na projektu ILC, zajedno sa predstavnicima Instituta za nuklearne nauke “Vinča” predstavili su i najavili u Skupštini grada Beograda i Rektoratu Univerziteta u Beogradu konferenciju LCWS14 posvećenu projektima budućih linearnih akceleratora ILC i CLIC. Institut za nuklearne nauke “Vinča” biće domaćin ovog svetskog naučnog skupa od 6. do 10. oktobra 2014. LCWS je godišnja konferencija koja okuplja oko 400 vrhunskih naučnika fizičara iz celog sveta, koji su uključeni u istraživanja u vezi sa linearnim kolajderima (sudaračima elementarnih čestica) u oblasti fizike visokih energija.

SEEOFFICES

Virtuelne kancelarije u srcu Beograda

Kompanija SEEOFFICES otvorila je novi biznis centar na ekskluzivnoj gradskoj lokaciji, u Ulici kneza Mihaila 30. Izrađen u skladu sa najnovijim svetskim standardima opremanja fleksibilnih biznis centara, ovaj prostor namenjen je svima koji u okviru svog poslovanja nisu uslovljeni konvencionalnom sistematizacijom radnog prostora. U modernom enterijeru, ispunjenom najnovijom tehničkom opremom, nalazi se 15 kompletno opremljenih multifunkcionalnih kancelarija, kao i dve sale za sastanke i konferencije. Koncept modernih biznis centara predstavlja trend u svetu i kod nas. Smanjenje mesečnih troškova, reprezentativna adresa i profesionalni nastup za klijente i dobavljače, mogućnost *outsourcinga* administrativnih usluga, iznajmljivanja sobe za sastanke, virtuelnih i dnevnih kancelarija, kao i *event* prostor, samo neke od prednosti koncepta prisutnog i na našem tržištu.

TDR

Rast na srpskom tržištu

Tvornica duhana Rovinj (TDR), vodeći proizvođač cigareta u jugoistočnoj Evropi, u prošloj godini u Srbiji je prodala 1,3 milijarde komada cigareta i ostvarila rast tržišnog udela, koji je u 2013. godini iznosio 8,7 odsto. Rast tržišnog udela nastavljen je tokom ove godine i iznosi 10,1 odsto, što je najveći tržišni udeo TDR-a od dolaska na srpsko tržište. U budžet Srbije TDR uplaćuje oko 53 miliona evra godišnje. Porezno opterećenje cigareta u Srbiji u samo tri godine poraslo je za približno 150 odsto, uz očekivani dalji rast. Uz drastično porezno povećanje i rastuću privrednu krizu, tržište cigareta u Srbiji je prošle godine palo za više od 17 odsto, uz dalji nastavak negativnog trenda i u 2014. godini. U takvim uslovima došlo je do pada profitabilnosti cele industrije uz znatan rast crnog tržišta i drastično povećanje potrošnje rezanog duvana. U poređenju s prethodnom godinom, rast potrošnje rezanog duvana iznosi gotovo 50 odsto, uz značajan rast neoporezovane potrošnje u tom segmentu, saopštili su iz TDR-a.

UNICREDIT LEASING

Ugovor sa SBB

UniCredit Leasing Srbija i kompanija SBB su početkom drugog kvartala potpisali ugovor o finansijskom lizingu u iznosu od pet miliona evra. Navedena transakcija je rezultat dugogodišnje uspešne saradnje UniCredit Leasinga i kompanija SBB i Cisco, koji su lideri u svojim oblastima poslovanja. Istovremeno, pomenuta transakcija predstavlja i najvredniju transakciju u 2014. godini na celokupnom lizing tržištu Srbije do sada. Kroz ovo finansiranje, kompanija SBB je nabavila najsavremeniju Cisco opremu koja će biti instalirana u domaćinstvima SBB korisnika. Naime, uz pomoć Set top box i Home gateway uređaja korisnicima SBB-a će biti omogućeno da putem digitalnog signala prate televizijski program, kao i da se brže i jednostavnije povežu na internet.

VIP

Besplatni minuti i SMS u romingu

U susret predstojećim letnjim odmorima, Vip je svojim postpejd i pripejd korisnicima obezbedio besplatne roming dodatke koji od 9. juna važe za najpopularnije destinacije: Crnu Goru, Hrvatsku, Grčku, Italiju, Tursku, Bosnu i Hercegovinu, Austriju, Sloveniju i Makedoniju. Svi postpejd korisnici koji do 30. juna zasnuju ili obnove ugovornu obavezu, dobijaju besplatnih 20 roming minuta i 20 roming SMS poruka koji važe 90 dana od dana aktivacije. Novi pripejd korisnici dobijaju 20 besplatnih SMS poruka u romingu prilikom prve kupovine opcije Neograničeni SMS, koji važe 90 dana od dana aktivacije. Dodatno, svi postojeći i novi Vip korisnici mogu da aktiviraju roming dodatke za navedene destinacije po promotivnim letnjim cenama do 15. avgusta: dodatak sa 20 roming minuta iznosi 690 dinara, dok roming dodatak sa 20 SMS poruka iznosi 190 dinara. Dodaci važe sedam dana od dana aktivacije.

VOJVOĐANSKA BANKA

"Junska nagrada"

Povodom proslave dana Regionalne privredne komore Novi Sad, Vojvođanska banka osvojila je Junsku nagradu, povelju koja se tradicionalno dodeljuje najuspešnijim kompanijama u protekloj 2013. godini. Nagrada se dodeljuje kompanijama koje su ostvarile zavidan uspeh i dale izuzetan doprinos razvoju privrede na teritoriji grada Novog Sada i 11 opština Južnobačkog okruga. "Junska nagrada predstavlja potvrdu da je Vojvođanska banka prepoznata među kompanijama kojima je zajednički cilj da unaprede ekonomsku klimu kako u Vojvodini tako i u celoj zemlji. Veoma smo ponosni što su naši napori zapaženi i nastavićemo i u narednom periodu da brinemo o potrebama naših klijenata, zaposlenih i zajednice u kojoj poslujemo", izjavio je Ksenofon Damaskos, član Izvršnog odbora Vojvođanske banke, prilikom primanja ovog priznanja.

VREME USPEHA je redovni podlistak nedeljnika "Vreme", izlazi svakog prvog četvrtka u mesecu, uređuju: Aleksandar Aleksić i Radmilo Marković

Ko zatvara otvorenu mrežu

Kao završni deo projekta "Građani za medije – Samoregulacija i regulacija u online sferi" koji nedeljnik "Vreme", uz podršku Fondacije za otvoreno društvo, realizuje od decembra 2013. godine, u utorak 17. juna održana je javna diskusija na temu "Ko zatvara otvorenu mrežu"

foto A. Anđić

Neposredan povod za izbor ove teme javne diskusije "Ko zatvara otvorenu mrežu" jeste učestala pojava uklanjanja, "nestajanja" i povlačenja sadržaja sa blogova i veb-sajtova, kao i hakerski napadi i obaranje pojedinih sajtova i portala. Zajedničko svim sajtovima koji su se našli na meti ovakvih napada jeste to da su objavljivali sadržaje u kojima je kritikovana aktuelna vlast u Srbiji.

Ideja diskusije bila je da okupimo one koji su se našli na udaru ovog oblika gušenja slobode govora, pravnike koji su specijalizovani za ovu vrstu problematike i sve druge zainteresovane učesnike. Cilj diskusije bio je da zajedničkim naporima svih učesnika odgovorimo na pitanja kao što su: kako tačno imenovati pojavu uklanjanja kritičkih sadržaja sa interneta u Srbiji, koji su mehanizmi uz pomoć kojih se ovo radi, koji zakoni u Srbiji regulišu ovu oblast i kakvi su mehanizmi na raspolaganju građanima u borbi protiv ove pojave, kakve su dugoročne posledice ove pojave po slobodu govora u Srbiji, da li je internet postao političko bojno polje i kakve su mu realne mogućnosti u sferi demokratizacije društva...

Neki od učesnika diskusije bili su novinari i blogeri Stojan Drčelić i Dragan Todorović, aktivista Share Defence Đorđe Krivokapić, direktor Centra za istraživačko novinarstvo Srbije Branko Čečen, pokretači inicijative "U lice cenzuri" Dario Hajrić i Aleksandar Sekulić, kao i aktivisti Srpske napredne stranke Simo Čulić i Slaviša Mićanović.

Projekat "Građani za medije – Samoregulacija i regulacija u online sferi" polazi od pretpostavke da se internet, posebno u verziji Web 2.0, na samim svojim počecima činio kao ostvarenje viševekovnog sna o apsolutno neograničenoj slobodi mišljenja i izražavanja. Međutim, 14 godina kasnije svedoci smo mnogih loših posledica te slobode, a ujedno i pokušaja da se internet centralizuje. Postaje jasno da ako se hitno i na odgovarajući način ne budemo bavili uspostavljanjem osetljive ravnoteže regulacije i samoregulacije u on-line sferi, i većina online medija bude nastavila da "robuje kliku", uskoro ćemo biti pod lavinom problema kakvi nas s tabloidizacijom (ne samo štampanih) medija već duže tište u domenu tzv. tradicionalnih, off-line medija.

To otvara čitav niz pitanja kojima smo se bavili u ovom projektu, a neka od njih su: kako pomiriti slobodu izražavanja i zaštitu privatnosti; kakvu zaštitu imaju/trebalo bi da imaju građani, posebno ranjive grupe; kako obezbediti poštovanje zakona pojedinačnih zemalja, a u isto vreme sačuvati univerzalnost, slobodu i neutralnost interneta; kakva je uloga države u ovome i zašto, sa izuzetkom visokorazvijenih zemalja, ne postoje dovoljno stručni kreatori državnih politika za ovu oblast; da li sloboda i interaktivnost mogu da uništavaju ljudske živote, da li su se npr. govor mržnje i diskriminacija 'povamprili' u 'srpskoj internet sferi'; kako i gde povući granicu između dozvoljenog i nedozvoljenog u komentarima posetilaca/čitalaca, i kako tu granicu čuvati tj. moderirati; šta je to što on-line zajednica može sama da uradi u ovoj oblasti; kako predupredi mogućnost zloupotrebe od strane političkih organizacija i drugih interesnih grupa.

Kada smo počinjali rad na projektu, nismo ni slutili da će on obuhvatiti neke od najaktuelnijih tema i afera koje su u proteklih šest meseci potresale političku i javnu scenu Srbije. Ispostavilo se, međutim, da je internet već zauzeo centralno mesto u javnoj sferi i da jeste, kako je glasilo jedno od početnih pitanja, postao bojno polje za borbu političkih neistomišljenika. Nažalost, ispostavilo se da neregulisanost tog prostora može dovesti do dugoročno loših posledica, koje se pre svega odnose na gušenje slobode govora.

Opširan izveštaj sa javne diskusije "Ko otvara zatvorenu mrežu", kao i prateće analize na temu regulacije i samoregulacije online sfere, biće objavljeni u narednom broju "Vremena", koji izlazi 26. juna.¶

J.G.

LJUBOMIR ŽIVKOV

Novi Sad (vege)

Radujem se kad pronađem dobar prstored na basprimu, ali se svaki put i presečem: kako je neki mladić, potom sredovečan, unekoliko i školovan te razmerno načitan čovek mogao da bude onoliko glupav!? Nije li trebalo da uzimam časove od nekog šahiste: treba da sa tri ili četiri prsta odsviram u cugu ovih šesnaest tonova, na ovim žicama, šta bi bio najcelishodniji raspored, i dajte mi dva ili tri predloga kako da sviram sve na jednoj žici! Tja, mogao sam to i sam, ali sam, avaj, uveliko zarađivao na pesmama jednostavnim i sporim koje se davahu odsvirati i prstoredom kojekakvim, bilo pa prošlo.

I druge sam stvari isto uzimao zdravo za gotovo: da mi je deda bio četiri godine u ropstvu (nijednom nije kazao "zarobljeništvo"). Da je otac bio u partizanima, a da je baba sama, ostavši sa samo jednim konjem – na drugome je deda kao rezervista odjahao kad je proglašena mobilizacija? i konj se predao Trećem rajhu? je li to bio Balkan, ogroman vranac slikan ispred štale? – obrađivala ljudski naših tadašnjih dvanaestak lanaca!

Gledao sam dedu kako plete korpe ne rekavši nijednom: daj ja da probam jednu da opletem, pokaži mi ispočetka kako počinješ to dno, kako se povezuje dno sa ovim okolo, drške ćemo na kraju, nijednom ga nisam pitao gde je bio zarobljen, zašto nije pružio otpor koji bi ga koštao života, nisam se interesovao kakav mu je bio podvoz do lagera, tek odnedavno znam da je bio u Stalagu VII, ne znam kako su bili oslobođeni, kako je deda putovao natrag kući, znam da je imao trideset devet kila, da je u dnevnom sledovanju hleba bilo dosta trinja od drveta, znam da ga je stražar ošamario, a to se to nije smelo (gde je bio krematorijum ili plinska komora tamo se smelo i moralo ono radi čega su postrojenja i izgrađena: ovde se izgleda poštovala Ženev. konvencija); deda je pokušao da ga podmiti, jer je nekolicina njih planirala da pobegne, ali je ponositi i savesni čuvar mito odbio, ne znam više ni šta je to bilo, šta su mu uopšte mogli ponuditi, uglavnom je mom dedi kao portparolu grupe site ropstva Švaba opalio šamar (udario ga prekočiju), deda je taj obraz izgrebao i pustio da se umereno inficira, kidao je kraste ne bi li počinioca držao u strahu da će biti prijavljen upravi: "On mi nabavi mast za rane, ja kraste kidam, a s otom mašću mažem papuče!" Imao si papuče u logoru, kožne? Imao je. Gladovao je, ali je imao papuče i radnu uniformu u kojoj je kao i ostali pozirao logorskom fotografu: ludovanje fašista za fotografisanjem nije mimoišlo ni logor, želeli su poput današnjih turista da o svemu imaju dovoljno dokumentovanih uspomena.

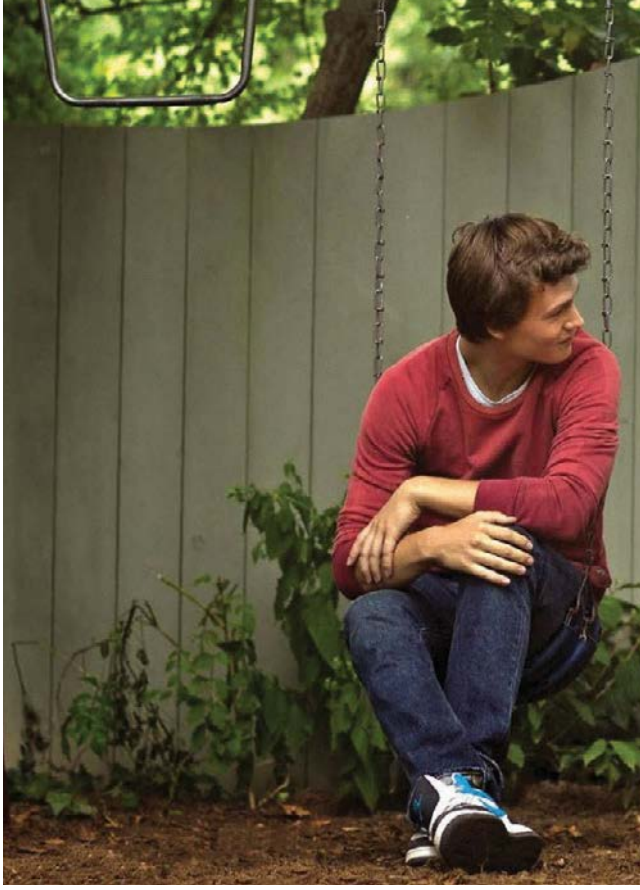
Na Dan borca je prošle godine na mojoj kući otkrivena spomen-ploča Farkaždincima koji su odatle otišli u partizane, i tek sam tu, ispred kuće, čuo da ih je moja baba ispratila na utrine odakle su peške otišli u Čentu, neko ih je odveo do Dunava, čamcem su prebačeni na ostrvo, za koje i ne znam, tu je po njih došao drugi čamac i prebacio ih u Surduk, ništa to mene decenijama nije zanimalo, o čemu su razgovarali usput, šta su poneli od odeće, hrane, vode, je li bilo zvezdano nebo, mesečina ili ne, gde su proveli prvu noć... Odlazak u rat za mene beše isto kao kad bi otac rekao da ide da doveze fašine iz Kurjačke kutine.

U svakoj se lepoj varošici zapitam kakva je bila pre nego što će potpasti pod turizam, odnedavno se upinjem da zamislim događaje iz istorije mojih bližnjih, ali i iz života meni nepoznatih ljudi sa kojima me je povezala muzika

Istovetan istrajni moj nehaj potkačio je Marka Nešića: u rodnome Novom Sadu beše završio berberski i stolarski zanat, komponovao više od dvesto stvari, vodio tamburaški zbor Srpskog Zanatlijskog Pevačkog Društva NEVEN. Svirao tamburu i šargiju, note o svom trošku štampao i slao društvima po Austrougarskoj i potom po našoj kraljevini, pa nije li čika Markov život dostojan igranog filma: novosadski kvart gde će se roditi dve godine posle Lenjina, radnje i majstori u kojima će učiti da rukuje brijačem, makazama, rendetom, pa prvi orkestri koje će uživo čuti... Od koga je naučio note? Brica i tišljer nisu dužni da to znadu i da prenesu na šegrta, kako je izgledala radnja u kojoj je kupovao notnu hartiju, kako je osnovano (pročitati ime još jedared pažljivo, molim) Srpsko Zanatlijsko Pevačko Društvo?! Ko su bili prvi članovi, ko umetnički rukovodioci, kakve su bile prostorije društva, kakva je bila audicija, kojim su danima bile probe, ko im je pravio tambure, štimovali su se na zvučnu viljušku ili kako, pa nije li taj čovek (postao glavni kod nas za esperanto, pripadnik radničkom pokretu) bio umnogome samouki prosvetitelj?!

Ne. Naše filmadžije traže od države trajni fond za buduće filmove o Kosovu, po uzoru na sineaste koji su parazitirali na NOP-u: gospodo hrišćanska koju smo demokratski izabrali, kad već robujete mitu, mi reditelji i scenaristu smo tu da izvučemo neku fajdicu, mi ćemo Sv. zemlju iz Preambule kao sve manje sigurne da preselimo na besmrtnu celuloidnu traku, Radoš je podigao pamiatnik nerukotvornyi četništvu, i čim se odužimo svim crkvenim velikašima i dinastijama, prelazimo na živote pojedinaca. Eto. Kad opevamo sve voljene desničare, zainteresovaćemo se i za našu braću sa posebnim potrebama (za socijalnom pravdom), pa možda i za Marka Nešića, tog deda-teču radničkog samoupravljanja. ¶

Polako, a onda načisto

Iako nije reč o vampirima i zombijima, nema magije i tajnih društava, niti je u pitanju naučnofantastična priča smeštena u antiutopiju, knjiga i film *Krive su zvezde* postali su novi globalni fenomen među mladima

Šesnaestogodišnja tinejdžerka obolela od raka tiroidne žlezde, koja ne može da diše bez boce sa kiseonikom, zaljubljuje se u mladića od osamnaest godina, koji je u stanju remisije nakon što je zbog raka izgubio nogu. Na prvi pogled, premisa koja ne obećava mnogo fanova. Međutim, roman o Hejzel i Gasu (kod nas objavljen u izdanju "Urban Readsa"), nazvan po Šekspirovim stihovima ("... nije krivica, Brute, do zvezda, već do nas"), nalazio se 124 nedelje zaredom na prvom mestu liste bestselera magazina „Tajms". Autora romana Džona Grina, koji ima preko 2,5 miliona pratilaca na Tviteru, „Tajms" je proglasio jednim od najuticajnijih ljudi 2013. godine. Trejler za film snimljen prema ovoj priči ima preko 20 miliona pregleda i postigao je rekord kao trejler sa najviše lajkova u istoriji Jutjuba; film, premijerno prikazan 6. juna, tokom prvog vikenda prikazivanja bio je prvi na listi gledanosti u Sjedinjenim Američkim Državama, zaradivši 48 miliona (produkcijski budžet 12 miliona dolara) i ostavivši daleko iza sebe novi film Toma Kruza (produkcijski budžet 175 miliona dolara). Iako nije reč o vampirima i zombijima, nema magije i tajnih društava, niti je u pitanju naučnofantastična priča smeštena u antiutopiju, *Krive su zvezde* postalo je globalni fenomen među mladima.

FANOVI

Ovaj fenomen predstavlja potpuno iznenađenje samo za one koji ne znaju ništa o Džonu Grinu. Pre nego što je napisao *Krive su zvezde*, Grin je već bio etablirani autor literature za mlade, ali i etablirana internet ličnost. Zapravo, ove dve karijere Grin razvija paralelno još od 2007. godine, kada je zajedno sa bratom Henkom oformio "Vlogbraders", kanal koji je iznedrio 11 onlajn serija i koji na Jutjubu prati preko dva miliona ljudi. "Vlogbradersi" su počeli kao video-blog posvećen raznim temama iz svakodnevnog života, sa jakim štreberskim potpisom braće Grin. Njih dvojica diskutovali su o načinu na koji žirafe vode ljubav, načinima da se šarmiraju devojke, o knjigama, stresu modernog života, kao i o Hariju Poteru (trenutno je na "Vlogbraders" kanalu veoma popularna edukativna serija *Crash Course*, sa jednostavnim i zanimljivim predavanjima iz oblasti literature, istorije i nauke). U trenutku kada se očekivalo da *Krive su zvezde*, njegov šesti roman, izađe iz štampe, Grin je uz sebe već imao veliku zajednicu vernih fanova formiranih oko njegovih prethodnih romana, ali i oko videobloga, koji su sebe nazvali *nerdfighters*. Ova zajednica, koju uglavnom čine *nerds* to jest štreberi, omladinci zainteresovani za književnost, nauku i nepopularnost, od početka se ponosila svojim štreberskim karakterom, a u Džonu Grinu našli su ne samo omiljenog autora, već i pažljivog člana zajednice posvećenog komunikaciji sa fanovima. U toj atmosferi izgradilo se očekivanje novog Grinovog romana, koje je *Krive su zvezde* postavilo na prvo mesto na "Amazonu" i to šest meseci pre nego što je knjiga izašla iz štampe. Nakon što se to konačno desilo, Grina nije mrzelo da svojeručno potpiše svih 150.000 primeraka knjige iz prvog tiraža, što je trajalo 10 nedelja i zahtevalo fizikalnu terapiju za rame desne ruke. U roman *Krive su zvezde* čak je i ugrađena jedna priča iz krugova Grinovih *nerdfighters* fanova, i to je životna priča Ester Erl, kojoj, između ostalih, Grin posvećuje *Zvezde*. Ester, tinejdžerka obolela od raka, bila je jedan od najvernijih Grinovih fanova, a zatim su se i upoznali na jednoj

O LJUBAVI I SMRTI: Kadar iz filma *Krive su zvezde*

U pohodu na bioskope

Izveštaji o stanju na bioskopskim blagajnama u Americi pokazali su da su tokom premijernog vikenda u bioskope pohrlile žene (80 odsto publike, od kojih 80 odsto mlađih od 25 godina) da gledaju *Krive su zvezde*, i time potpuno potukle *Na rubu vremena*, vojno-futurističku verziju *Dana mrmota* u izvedbi Toma Kruza. Film za koji scenario nije pisao Džon Grin (ali je bio konsultovan, prisustvovao je snimanjima na kojima je, prema sopstvenim rečima, često plakao), već scenaristi filma *500 dana leta*, Skot Nojstater i Majkl Veber, zaradio je duplo više od filma čiji je budžet više nego 10 puta veći. Trenutni rejting *Zvezda* na Rotten Tomatoes je preko 80 odsto, ukupna zarada od filma je premašila 120 miliona dolara, a u domaćim bioskopima je na repertoaru od 12. juna.

konvenciji o Hariju Poteru, nakon čega su postali prijatelji. Grin kaže kako mu je prijateljstvo s njom pomoglo da formira priču o kojoj je razmišljao godinama, priču čiji su glavni junaci mladi oboleli od raka. Ester je preminula sa 16 godina, pre nego što su *Zvezde* izašle iz štampe, ali Grin nije prestao da komunicira sa čitaocima o čijim životima roman govori. Često preko Google Hangouta organizuje razgovore sa fanovima među kojima su oboleli od raka i njihove porodice.

EMO

Fenomen *Zvezda* jeste se zakotrljao na već postojećoj, rastućoj fan bazi Džona Grina i ne predstavlja iznenađenje za one koji znaju da su mladi danas *followers*, i da će pratiti one koji ih zanimaju u svakom novom projektu u koji se upuste. Ali, fenomen *Zvezda* širi se i van okvira ove baze, uključujući ne samo mlade već i odrasle, koji čitajući knjigu ili gledajući film u bioskopu plaču onako kako verovatno nisu plakali od *Bambija*. Iako nije priča o vampirima, *Krive su zvezde* sadrži ono što sadrži većina proizvoda popularne kulture za mlade. To jeste priča o dvoje mladih ljudi koji se, zbog svoje bolesti, razlikuju od ostalih (ako svaki tinejdžer, mlađi ili stariji, nešto oseća, to je koliko se razlikuje i koliko ga ne razumeju). Hejzel i Gas suočavaju se sa umiranjem, i njihova sudbina ispunjava tinejdžerske fantazije o smrti i sopstvenoj sahrani (što je neizbežna tema za razmišljanje kada vas ne razumeju). Ali, ako nešto može da vas spase iz kandži nepravednog sveta i života, ako nešto daje smisao kratkom boravku na planeti, to je ljubav. Istinska, velika, moćna ljubav kakva je ona koju Hejzel i Gas osećaju, ljubav koja dolazi kao san, "polako, a onda načisto". *Zvezde* igraju na dobro poznatu i u popularnoj kulturi jaku "emo" kartu – pripovedajući o jakim osećanjima u ekstremnim životnim situacijama, ali to čine sa dobrom merom sentimentalnosti. "Okej?", "Okej" je ono što Hejzel i Gas kažu jedno drugom kao znak ljubavi, birajući da izbegnu velike reči i obećanja. "Zaljubljen sam u tebe, i znam da je ljubav jedan običan krik u prazno, i da je zaborav neizbežan, i da smo svi nagrabusili... i zaljubio sam se u tebe", kaže u drugom trenutku Gas. To jeste emo, i klinci ispisuju to u svoje sveske, tetoviraju na mišice, stavljaju u Fejsbuk statuse, ali to i jeste realna mera mladalačke ljubavi, i *Zvezde*, takve kakve su, su autentična mera osećanja za publiku kojoj su prvenstveno namenjene.

Krive su zvezde je, osim priče o velikoj, romantičnoj ljubavi, zapravo priča o odrastanju. Odrastanje podrazumeva suočavanje sa gubicima, suočavanje sa pitanjima o smislu, suočavanje sa smrću, kao i sa činjenicom da "život nije fabrika za ispunjavanje želja". Ovaj sloj se krije ispod Velike ljubavne priče, ali joj daje zaleđinu i kontekst koji svaki pametan omladinac (a takvi uglavnom čitaju knjige i gledaju filmove) prepoznaje, i bez kojeg se ne bi upecao na priču. Ili bar ne toliko da tetovira citate iz romana i danima unapred kupuje kartu za bioskopsku premijeru.

Šta *Krive su zvezde* pruža *odraslima*? Za početak, priliku da ne budu dosadna, cinična puvala. Da dopuste da ih razneže citati kao što su "Neke beskonačnosti su veće od drugih beskonačnosti" (ili čak "Ne možeš da biraš hoćeš li biti povređen na ovom svetu, ali možeš da biraš ko će te povrediti"), filmska hemija između talentovane Šejlin Vudli (nova Dženifer Lorens) i tinejdžerskog srcelomca Ansela Elgorta, njihova Velika ljubavna priča, njihova borba sa činjenicom da su na ovom svetu jako kratko i da posle toga nema ničega. I da dopuste sebi da cmizdre u multipleksima zajedno sa gomilom omladinaca, rastuženi više činjenicom da "život nije fabrika za ispunjavanje želja" nego Velikom ljubavnom pričom, jer je to ono što najbolje razumeju, a niko im to u filmovima za odrasle neće tako lepo i jednostavno saopštiti, jer to u filmovima za odrasle nije kul. ¶

TATJANA RISTIĆ

Umetnost više niko ne voli

"Umetnici danas rade projekte koji im zadaju drugi, a projekte finansiraju uglavnom strani fondovi čiji je zadatak da formiraju onu vrstu javnih diskusija u društvu koje u principu odgovaraju neoliberalnom kapitalizmu. Umetnici se onda 'uklapaju' u temu i tu nema govora o umetnosti. Radovi koji nastaju su nategnuti i, najgore od svega, užasno dosadni. Pritom, umetnici ne samo da lažu druge kako ih strašno zanimaju teme kojima se bave, već počnu i sami sebe da lažu kako rade nešto mnogo važno za društvo"

foto A. Anđić

Sa četrdesetak godina Nikola Pešić, umetnik sa kojim razgovaramo, uspeo je da ostvari nekoliko karijera, paralelnih i čini se, bar prema Guglovom pretraživaču, jednako uspešnih. On je vajar, ali i slikar, prevodilac koji trenutno radi na prevodu štiva iz oblasti moderne joge profesora Marka Singletona, zatim "nesertifikovani instruktor joge" na putu da stvori i svoj metod vežbanja koji bi se zvao "jogi bilding", ali i pisac našeg jedinog veganskog kuvara.

"Volim da šetam iz krajnosti u krajnost", kaže Nikola u razgovoru za "Vreme". "Nisam tipičan vajar. Jesam uključen u vajarsku scenu, ali moje skulpture su objekti, preciznije, trodimenzionalni crteži. Nemam klasično vajarsko obrazovanje. Završio sam slikarstvo, a pred kraj studija počeo sam da pravim objekte."

Njegove vajarske radove video je Mrđan Bajić i predložio mu da se prijavi na postdiplomske studije u njegovoj klasi. Nikola je tako i uradio, ali je ispalo da u tu klasu nikada nije ni ušao:

"U isto vreme dobio sam i stipendiju nemačke vlade, pa sam otputovao i tamo proveo tri godine na postdiplomskim studijama kod izraelskog vajara Mihe Ulmana. Kada sam se vratio, samo sam napravio magistarsku izložbu sa radovima nastalim u Nemačkoj. Takođe, Ulman se pojavljivao u klasi samo par puta u toku godine, pa sam u vajarskom radu najviše imao konsultacije sa samim sobom. To je, verujem, bilo i dobro za mene."

To je bio početak ove umetničke karijere. Sada Nikola Pešić iza sebe ima desetine grupnih i samostalnih izložbi, uspešnu saradnju sa galerijom "Zvono", radove u značajnim kolekcijama i pre svega – zdravo telo i slobodan um.

"Vratio sam se slikanju posle 15 godina i primetio sam da mnogo bolje slikam nego kad sam prestao, jer opet, sada konsultujem samo sebe. Shvatio sam da ne želim po svaku cenu da se dokažem, da napravim neku novu umetnost, već lepo, smireno slikam. Potez mi je smireniji, možda jer sam stariji, nigde ne žurim, jer nemam gde da žurim, preda mnom je vreme. Mislim da je to dobro. Potrebna je neka praznina, da se oslobodiš i radiš. Uspeh ne zavisi od naprezanja, nego od toga da li u tebi ima nečega ili nema. Ne možeš na silu da postaneš najoriginalniji na svetu."

"VREME": Tema vaših slika je ono što se zove "mrtva priroda"?

NIKOLA PEŠIĆ: Tačnije, enterijer. Na samostalnoj izložbi u "Zvonu", 2013. godine, izlagao sam slike, po prvi put u životu. Ideja je bila da odaberem "banalne" teme i da im dam monumentalni format. Svidela mi se ta kombinacija. Prema fotografijama koje sam sam napravio, naslikao sam jedno prljavo hotelsko kupatilo i hotelsku kuhinju u fazi sanacije, i jednu monumentalnu, gotovo monohromatsku sliku laboratorije. Sada nastavljam sa slikanjem banalnih tema na monumentalnim formatima. Recimo, vaza sa cvećem na platnu dva sa dva metra.

Spadate u umetnike koji iza sebe imaju galeriju.

Ja imam svoju galeriju koja me zastupa, galeriju "Zvono", sa kojom imam odličan odnos. Kod njih sam napravio prve korake i danas, posle toliko godina, naš odnos je savršen. Ponašamo se drugarski jedni prema drugima i poštujemo rad onog drugog. A to znači, sa moje strane, da poštujem njihovo vreme, trud i novac, uložene u moje predstavljanje. Neki umetnici samo protutnje kroz galeriju, naprave izložbu i odu. Često budu nerealni sa cenama na samoj izložbi, a kasnije prodaju sliku "ispod ruke", u ateljeu, bez učešća galerije. Na taj način pokazuju nepoštovanje prema galeriji i njenom trudu, ali i sami gube mnogo toga.

Često čujemo da nema tržišta, da li je to tačno?

Ovde je umetnicima još uvek problem što kada im se na izložbi proda rad, treba da daju procenat galeriji. Umesto toga,

oni često sačekaju da izložba prođe i prodaju ga u pola cene ili za mnogo manje, u ateljeu. To je u organizovanom svetu nezamislivo i ako uradiš tako nešto stavio si tačku na karijeru! Tržišta nema jer ga ruše umetnici koji ne poštuju ni sebe ni galeristu. A nisu svesni da ne možeš nešto jeftino da prodaš a da se to ne sazna. Snižavanjem cena ispod svake pristojnosti, umetnici sami obaraju buduće cene svojih radova, ali prave problem i kolegama. Tako se uništava tržište.

Rekli ste da neki kolekcionari nemaju hrabrosti da kupuju savremenu umetnost. Zašto im treba hrabrost?

Treba im hrabrost, jer ako je umetnik mlad ne možeš da znaš da li si napravio dobar izbor. Ne znam baš mnogo kolekcionara i ne znam razlog zbog koga kupuju. Ali, ako podrže nešto u šta veruju i to plate, mislim da je to onda dobro. Potrebna je ljubav prema umetnosti, i u tom smislu, nema baš mnogo pravih kolekcionara. Znamo ko su bili veliki kolekcionari tokom istorije umetnosti. To su bili pre svega otmeni ljudi, ljudi sa stilom. Kod nas je takav samo gospodin Radivoje Dražović.

Objasnite malo tu ljubav?

Svi žele nešto da iskoriste. Niko više ne voli umetnost. Umetnici rade projekte koji im zadaju drugi. Posebna priča su naši istoričari umetnosti. Oni se ne viđaju na izložbama, ili vrlo retko, samo ako su sami uključeni u organizaciju. Ne obilaze izložbe, nema ih na završnim izložbama Fakulteta. Ne pišu kritičke tekstove, već samo tekstove za koje su unapred plaćeni od umetnika. Nemaju žar za taj posao, nemaju ljubavi.

Pomenuli ste projekte, da li njihovo postojanja loše za umetnike ili scenu?

Projekte finansiraju uglavnom strani fondovi čiji je zadatak da formiraju onu vrstu javnih diskusija u društvu koje u principu odgovaraju neoliberalnom kapitalizmu. Umetnici se onda "uklapaju" u temu i tu nema govora o umetnosti. Radovi koji nastaju su nategnuti i, najgore od svega, užasno dosadni. Pritom, umetnici ne samo da lažu druge kako ih strašno zanimaju teme kojima se bave, već počnu i sami sebe da lažu kako rade nešto mnogo važno za društvo, a u stvari rade za sistem i za parče kolača.

Šta je motiv da se finansiraju takve "neumetničke" teme, pretpostavljam da on postoji?

Verovatno zato što određeni diskursi treba da se forsiraju u javnosti. To je deo kulturne politike, tj. globalne politike. Pretpostavljam da svi treba da postanemo globalna zajednica koja razmišlja na isti način, gde su posebnosti samo začin, bez suštine. To je moja pretpostavka. Nikada me nije interesovalo da se uključim u to. Besmisleno mi je. Imam svoje ideje, svoja razmišljanja. Od kritičara ili institucija očekujem da prepoznaju to.

Mislite na likovne kritičare?

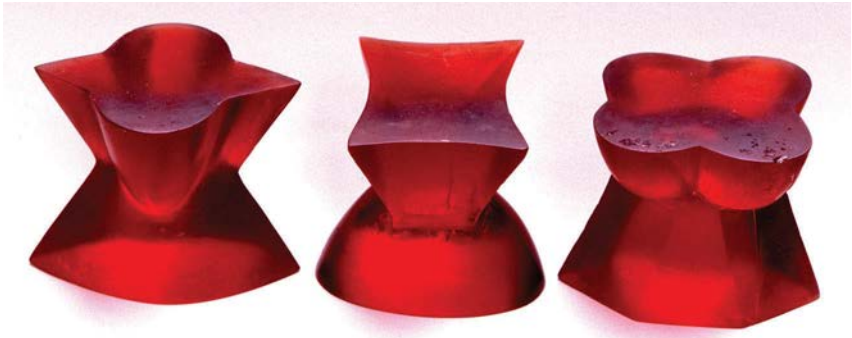
Žao mi je što nema kritike, nema ni negativne kritike. Kada sam kao student pročitao u nekom od starih časopisa negativnu kritiku neke izložbe, mnogo mi se to dopalo. Voleo bih da neko analizira scenu, voleo bih da se neko bavi onim što se dešava na sceni, a ne da veštački proizvodi teme koje će se obrađivati. Umetnik tu dođe kao ilustrator teme koju je kustos zamislio. Vrlo često nije ni kustos ništa zamislio nego je deo nekog od tih projekata, koji su u trendu.

Imate različita interesovanja. Osim umetnošću, bavite se prevođenjem, držite časove joge, pišete...

Da, ali to nije neka filozofija. Tako žive umetnici u inostranstvu, o kojem svi maštaju. Umetnici, i naši ljudi generalno, misle da ako negde odu, da će im biti mnogo bolje. Ali nije sve baš tako ružičasto u inostranstvu. Kada sam studirao u Nemačkoj, svako od mojih kolega je radio još nešto: neko je klesao nadgrobne spomenike, neko je utovarivao smrznute polutke ili noću radio u kafiću, ali svako je radio nešto. Umetnik treba da ima neki stalan izvor prihoda sa strane, upravo da ne bi morao da potcenjuje svoju umetnost kada dođe do prodaje, samo da bi preživeo.

Vi ste jedan od umetnika koji imaju iskustvo na sajmovima savremene umetnosti po svetu. Kakvo je tamo stanje sa tržištem?

Kada sam sa galerijom "Zvono" otišao prvi put na sajam savremene umetnosti u Beču, organizatorka manifestacije Gabrijela Gantenbajn nam je u poverenju rekla da Austrijanci organizuju taj sajam jer nemaju razvijeno tržište za savremenu umetnosti i da žele na taj način da podstaknu i edukuju kolekcionare, ne bi li počeli više da se zanimaju za savremenu umetnost. Dakle, nemamo samo mi problem sa interesovanjem za savremenu umetnost.

RADOVI NIKOLE PEŠIĆA: Iz serije *Dvanaest crvenih*; *Magično oko* (dole)

Koga biste od naših umetnika izdvojili, ko zadovoljava vaše standarde?

Od naših umetnika najviše cenim Biljanu Đurđević, slikarku. Cenim je jer je ona jedan od retkih profesionalaca, vredna je. Pre nekoliko godina u posetu su mi došli bivše kolege sa akademije u Nemačkoj. Ovde su želeli da razgovaraju sa odabranim umetnicima, a na njihovoj listi bila je i Biljana. Organizovao sam taj susret, ona je došla i prezentovala svoj rad: veliki broj slika velikog formata. To ne može da se uradi preko noći, iza toga stoji ozbiljan rad i posvećenost koju cenim. Ona ima viziju, stvorila je svoj umetnički svet, a to je veoma važno.

Šta je vaš umetnički svet? »

Moja zanimanja su prilično neujednačena. U skulptorskom radu uglavnom sam pokušavao da ponovo interpretiram neke teme iz religiozne umetnosti: tajnu večeru, četrdeset mučenika, devet anđeoskih vrsta Pseudo-Dionisija Areopagita... stare teme, na nov način. Uvek me je fascinirala moć simbola i njihova interpretacija i da li mogu da se interpretiraju na nov način. Privlačilo me je da pravim skulpture koje su prijatne na dodir, koje imaju perfektnu izradu. Mislim da umetničko delo, pogotovo skulptura, treba da fascinira. Skulptura je predmet koji lako može da postane fetiš i ta granica me uzbuđuje.

Sigurno postoje vajari čiji rad vas fascinira?

Bil Viola, Džef Kuns, Aniš Kapur... to je nekoliko umetnika koji me zanimaju, svaki na svoj način. Imao sam priliku da upoznam Džefa Kunsa na njegovoj izložbi u Berlinu. Oduševio me je kao profesionalac. Možda mi se čak učinio i previše profesionalnim. Bilo mi je zanimljivo kad sam u Berlinu video jednu od njegovih poznatih skulptura, veliki cvet. To je ogromna skulptura, perfektno izrađena, košta navodno milione evra, a stoji potpuno nezaštićeno na otvorenom. Bila je prilično neuglancana, a na jednom njenom naboru sam čak video i mahovinu koja je počela da raste. Bilo mi je to sve čudno, počne čovek da se pita ko se tu sa kim šali.

Čini se da je zdravlje kod nas neka vrsta tabua, tema o kojoj niko ne voli da govori? Vi ste ljubitelj kuvanja, bavite se pravilnom ishranom, da li je hrana zaista toliko važna?

Na Fejsbuku sam imao 20.000 fanova,u vreme *Veganskog kuvara*, a kada sam sve to batalio i počeo da objavljujem slike kako tranžiram fazana, sledbenici su hteli da me linčuju. Sve sam ugasio. Usput sam shvatio da su stres i fizička neaktivnost gori za zdravlje od loše ishrane. Predrasuda je da su potrebni neki posebni uslovi. Dovoljno je da se fizički malo aktiviraš, da ne jedeš zapakovanu hranu i napraviš neku selekciju u životu. Ne moraš baš sve što si zamislio da ostvariš. Malo se opustiš i to je to. Nema tu velike filozofije. Zdravo telo i zdrav duh olakšavaju ti da misliš bolje, jer turoban stomak proizvodi turobne misli! ¶

TANJA JOVANOVIĆ

U zagrljaju ekono

Praizvedba komada Tomasa Bernharda *Trg Heroja* izazvala je osamdesetih godina u bečkom Burgteatru veliki politički skandal, koji je pokrenuo debatu o autonomiji umetnosti. Sadašnji skandal u Burgu pokrenuo je debatu isključivo o finansijama, što je svojevrstan simptom stanja kulture u doba neoliberalizma

Za "Vreme" iz Beča

Nedavno otpuštanje direktora bečkog Burgteatra Matijasa Hartmana apsolutni je presedan u dugoj istoriji ove kuće. Sve je počelo u novembru, kada je Hartman po zahtevu nadglednog odbora državnih pozorišta otpustio Silviju Stantejski, finansijsku direktorku Burga, i to zbog finansijskih manipulacija. Još pre nego što je obrazovana komisija koja je trebalo da ispita navodno lažiranje godišnjih obračuna, mediji su počeli sa objavljivanjem cifri i nagađanjima o krivici. Izjava ministra za kulturu Jozefa Ostermajera, da će odluku o sudbini direktora Hartmana doneti nakon prispeća izveštaja komisije, primljena je u štampi sa iritacijom i zahtevima za promptnim odsecanjem glava.

Šta je izazvalo skandal? Po poslednjim podacima, pozorište ima minus od 18 miliona evra. Da bi se shvatio šok javnosti, treba imati u vidu da Burgteatar na nemačkom govornom području zauzima posebno mesto: zavist i divljenje oduvek su izazivale činjenice da Burg prima najviše državne dotacije, ima najbolje uslove za rad umetnika, najveću binu i najmoderniju tehniku. Što je najvažnije, njegovi umetnički dometi su odgovarajuće visoki, pa je Burgteatar simbol austrijske samosvesti kao "kulturne nacije".

POSLEDICE EKONOMIZACIJE

Mediji su brzo raširili vest da se Silvija Stantejski oseća nepravedno otpuštenom i da će sudskim putem osporiti otkaz. Važi kao nesumnjivo da Stantejski nije proneverila novac i da njeno "kreativno" računovodstvo nije u vezi sa ličnim bogaćenjem. Svoje finansijsko žongliranje Stantejski obrazlaže dugogodišnjim odbijanjem države da podigne dotacije, a uprkos rastućim personalnim i drugim troškovima; drugim rečima, njen glavni pokretač bila je ljubav prema Burgteatru i njenim umetnicima. Možda je baš njena borba za umetničke honorare, koja se ogledala i u isplaćivanju honorara u gotovini i bez računa, donela Silviji Stantejski u Burgu nadimak "mama".

Jedno je sigurno: u poslednjih desetak godina je glavna ideja ne samo austrijske već i kulturne politike drugih bogatih zemalja Evropske unije – štednja. Austrija će od poreskog novca ove godine dati više od milijardu evra da bi sanirala banku Hipo-Alpe-Adrija, ali njene kulturne institucije i univerziteti neće primiti ni centa više. Trend ekonomizacije u oblasti umetnosti i nauke, te dehumanizacije umetnika i naučnika, pojačava se: nova austrijska vlada (koalicija socijalista i narodnjaka) ukinula je ministarstvo za nauku i priključila ga ministarstvu za privredu. Ministarstvo za kulturu, nekada u sastavu ministarstva za obrazovanje, prebačeno je u Državnu kancelariju. Jozef Ostermajer dobio je titulu ministra za "umetnost i kulturu, ustav i javne službe". Kultura sada ima višestruko uposlenog ministra bez ministarstva, što je, uostalom, tipično austrijsko "da-i-ne" rešenje.

Matijas Hartman reagovao je na skandal tvrdnjom da o finansijskim neregularnostima nije znao ništa, budući da se brinuo o umetničkim stvarima. Njegov pad ubrzao se nakon što mu je ansambl Burgteatra izglasao nepoverenje, što zapravo nije toliko posledica finansijskih problema, već reakcija na Hartmanov

mije

Zgrada Burgteatra u Beču
www.burgtheater.at

diktatorski stil unutar kuće. Ministar Ostermajer otpustio je Hartmana sa obrazloženjem da on, po ugovoru, deli finansijsku odgovornost sa Silvijom Stantejski, pa je u svakom slučaju, znao ili ne znao za iregularnosti, povredio svoje obaveze. Hartmanu je ponuđeno da sam da otkaz, ali je on umesto toga podneo tužbu zbog prevremenog raskidanja ugovora, uz potraživanje dva miliona evra, koja bi mu pripala da je ostao na svojoj funkciji do 2019. godine.

SKANDALI I SPEKTAKLI

Umesto debate o umetničkim rezultatima Hartmanovog četvorogodišnjeg vođenja Burga, ili debate o permanentnoj dijeti kulturnih institucija uz nesmanjene zahteve za umetničkim rezultatima, ili debate o kulturi i obrazovanju kao političkim "siročićima" društva, štampa se bacila na Hartmanovu ličnu gramzivost: naročit predmet zgražanja bila je činjenica da je on pored godišnje bruto plate od 220.000 evra (oko 110.000 neto), dodatno inkasirao, za svaku svoju režiju, bruto 50.000 evra. Pisalo se i o tome da Hartman živi u iznajmljenoj vili u Hicingu (elitni kraj Beča) i vozi porše, koji, uzgred budi rečeno, po svoj prilici nije zaradio u Burgu, budući da je u Beč već stigao poršeom, i da je poznato da potiče iz dobrostojeće porodice. Iako ga prethodno niko nije kritikovao zbog nepotizma, u novoj situaciji mu je zamereno što u Burgu radi njegova sestra, i što je njegova žena tu jednom prilikom režirala.

U svemu je zanimljivo da je taj isti Hartman donedavno bio miljenik političara i novinara. Već 2006, tadašnji ministar za kulturu potpisao je ugovor sa Hartmanom čak tri godine pre njegovog stupanja na posao, a njegova naslednica mu je u rekordnom roku produžila ugovor. Hartman je bio po ukusu političara: pratio ga je glas odličnog menadžera, koji će napuniti kase pozorišta, a političke provokacije ograničiti na meru koju svako može da sažvaće. Njegov glavni kapital je drskost, talenat za pridobijanje ljudi i ubedljivost. On oličava naše vreme u kome se lična ubedljivost brka sa uverljivošću argumenata, drskost sa samosvešću, a uspeh sa umetničkim talentom. Odmah nakon preuzimanja Burga, Hartman je postao ljubimac štampe i televizije, a o njemu se pisalo isključivo blagonaklonim tonom. Novinari koji su ga jednom prekomerno uzdizali, obrušili su se sada na njega bez milosti. Pojava koja se u Austriji smatra tipično bečkom.

POGREŠAN FILM

Šta je Hartman u umetničkom pogledu učinio za Burgteatar? Uključio je dve samostalne pozorišne trupe u repertoarsko pozorište, uveo je godišnju predstavu za decu i osnovao "Mladi Burg", platformu koja ima za cilj participaciju omladine; vezao je dugogodišnjim ugovorom Rolanda Šimelpfeniga, jednog od najznačajnijih nemačkih dramskih pisaca, koji je u Burgu debitovao kao režiser; doveo je nekoliko briljantnih glumaca i zanimljivih režisera; renovirao je binu Kazina, kuću Burga za alternativne predstave. S druge strane, upravo zato što je ovakav program zahtevao velike finansijske izdatke, Hartman je prošle godine rešio da maksimizuje broj prodatih karata, tako da je posećenost Burga merena prodajom ulaznica prešla 90 posto. Cena za taj komercijalni uspeh bila je jedna od najkonvencionalnijih i najmanje uspelih sezona, koja se bazirala na hitovima austrijskih klasika.

Frank Kastorf, koji je u vreme otpuštanja Hartmana režirao u Burgu, izjavio je u jednom intervjuu da direktor pozorišta mora biti diktator i da je upravo u oblasti umetnosti rasipnost neophodna. Mišljenje koje je ostalo usamljeno, budući da se od Burgteatra očekuje da bude moralni uzor društva, pri čemu se očigledno kao kardinalna vrlina vidi štednja. U isti mah se ne vidi nikakva protivrečnost u tome što se od jedne "moralne" ustanove zahteva da bude vođena po tržišnim principima, kao i bilo koje drugo preduzeće, i što se umetnici tretiraju kao izvršioci servisnih usluga.

Trenutno je na čelu Burgteatra Karin Bergman, nekadašnja zamenica direktora Burga, koja je u ovoj kući provela gotovo trideset godina. Najavljeno je da će uskoro biti odlučeno ko će 2016. preuzeti kormilo Burga.

Hartmanu kao režiseru najčešće se zamerala plitkost, uprkos ambicioznim projektima na osnovu dela Tolstoja ili Homera. Moguće je da je baš nesklad između umetničkih ambicija i stvarnih sposobnosti prouzrokovao njegovu pojačanu potrebu da se dokaže kao direktor pozorišta, a tako i neumerenost u finansijskom pogledu. Neposredno pre izbijanja skandala objavljeno je da je Hartman napisao svoj prvi komad koji će ujedno i režirati, do čega nakon njegovog otpuštanja ipak nije došlo. Naslov tog komada je *Pogrešan film*. ¶

KATARINA ROHRINGER VEŠOVIĆ

Iluzija južnjačke idile

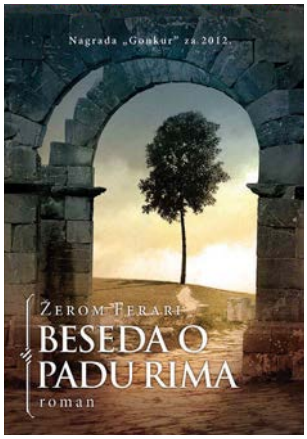
Žerom Ferari: *Beseda o padu Rima*
prevela Melita Logo-Milutinović
Čarobna knjiga 2014.

Nekada je dobitnik francuskog Gonkura (Prix Goncourt) ovde "automatski" prevođen i bez posebnog napora izazivao pažnju, ali izgleda da smo se u međuvremenu toliko "anglosaksonizovali" da na tu vrstu podsticaja ne reagujemo *po defaultu* (sic!) nego samo ako na "gonkurovca" budemo dodatno upozoreni. Doduše, nije da tome nije pridonela i izvesna nekolikodecenijska mediokritetizacija glavnih tokova francuske i frankofone književnosti: davno su prošla vremena kada je najuzbudljivija svetska literatura bila ispisivana na francuskom...

Žerom Ferari (Jerome Ferari) nije ni tako mlad (rođen 1968.) ni neiskusan pisac, ali njegov osmi roman je, ako se ne varam, prvi koji je preveden na srpski. Za *Besedu o padu Rima* dobio je najpoznatiju francusku književnu nagradu što, ako ništa obala Sene smatra vrednim iskorakom u današnjoj konfekcijskoj hiperprodukciji.

Kombinacija "pretencioznog" naslova i slike na naslovnoj strani može vas zavesti na pogrešan put, to jest, da pomislite da se radi o nekoj od onih bezbrojnih "istorijskih saga", literarnih slikovnica za odrasle, samo bez slika; ima ko to voli, pa bi ga baš to privuklo, kod mene je, pak, imalo obrnut efekat pa sam knjigu držao na bezbednoj udaljenosti, ali u svakom je slučaju ćorsokak, jer se radi o romanu uronjenom u sadašnjost. Rim je ionako odavno propao...

E sad, "o čemu se tu radi"? Dvojica mladih prijatelja, Matje i Libero, studiraju *ozbiljne* stvari i na pragu su (možda) respektabilnih intelektualnih karijera u prestonici; i jednom i drugom, međutim, kao da nedostaje ta vrsta ambicije, a Matje je u osnovi i detinjast, sanjar, nekadašnje prezaštićeno dete koje nikada nije odraslo, niti tome teži. U zabitom selu njihove zavičajne Korzike, daleko od obale (iz "pariske" perspektive, Korzika kao takva, a pogotovo njena unutrašnjost, svojevrsna je metonimija za Nedođiju), seoska kafana je pred bankrotom, i oni je zakupljuju za sitne pare, posvećujući se neglamuroznom poslu južnjačkih, provincijskih gostioničara, tako daleko od buržoaskih snova svojih familija. Ipak, oni u svojoj seoskoj krčmi pronalaze male lične rajeve, nekako baš u skladu s "mediteranističkom" slikom sveta, koja idilu zamišlja nekako tako: seoska krčma s jednostavnim jelima i jakim domaćim vinima, lokalni čudaci i belosvetski furešti kao klijentela, tiha prijateljstva i eksplozivne erotske avanture, vrtlozi hedonističkih strasti... Šta ćeš više?

Drugi narativni tok prati istoriju Matjeovih predaka, kao i ljubavnu i emotivnu priču njegove sestre, bitno drugačijeg karaktera. Na sve se to nadovezuju, rekao bih, posve veštački i nepotrebno nakalemljeni "filozofirajući" i "biblioloski" pasaži, koji naraciju smo opterećuju, a ni na koji način je ne produbljuju. Uopšte, i samo preterano račvanje narativnih tokova ove ne naročito obimne knjige (207 strana) pokazuje izvestan višak ambicija autora naguranih u pretesan tekstualni prostor – mogao je od te građe da napiše dva "poštena" romana – i mnogo bi zdravije bilo da se izrazitije usredotočio na priču Matjea i njegove kafane, a sve ostalo maksimalno sažeo i gurnuo dublje u pozadinu (ili, kako rekoh, ostavio za neki drugi roman). Kako god bilo, i kako možete i naslutiti, idila i iluzija ispunjenja imaju rok trajanja, i sled tragičnih događaja raspršuje slatku maštariju trajnog bekstva od "građanske" egzistencije.

Beseda o padu Rima stilski je gotovo besprekoran (i odlično preveden) roman koji je najbolji onda kada pisac ne guši priču, naročito njen osnovni tok, nego joj dopusti da se razmahne. A ta "letnja" – ili ipak svevremenska – praslika mediteranskog raja (ne nužno na obali mora) u koji bi valjalo izbeći i u njemu živeti neki smisleniji život... eh, možda je i utopijska i kičasta, ali mora se priznati da joj je jako teško odoleti! Zato je leto nekako najpogodnije vreme za ovu knjigu, kojoj ne nedostaje ni duhovitosti ni visprenosti, ali ispod tih gornjih slojeva je duboko melanholična, kao što je to i sama "mediteranska vedrina", čim zagrebeš ispod prvog sloja pozlate od Sunca.

TEOFIL PANČIĆ

Koncert

Falsifikat ili

Tom Džons,
15. VI 2014.
Arena, Beograd

Ići na koncert Toma Džonsa, posebno ovaj u Srbiji, stvar je čiste nostalgije. Prošli put – ujedno i prvi – kad je gostovao ovde, još ni pojma nismo imali šta su to npr. PPV, botovi i slična žgadija; prijatelje na FB olako sticali, svi se lajkali k'o Lajke; ne(o)suđeni roker Dinkić ubeđivao nas da je svetska kriza naša šansa; a kad kažeš "doktor Mića" svima je jasno da je to Vukašinović, dr za rokenrol... Da, bila je to 2009. godina ("Vreme" 985).

Najnoviju petoljetku nekadanjeg Tigra iz SAO Velsa međutim obeležila je ponajmanje nostalgija. Ser Tom (r. 1940) ne spava na lovorikama – pardon, na gaćicama svojih obožavateljki: prestao je da farba kosu, sa suprugom još iz tinejdžerskih dana (sina jedinca, već dugo tatinog menadžera Marka dobili su kao srednjoškolci) počeo da najavljuje povratak u Britaniju (u SAD se preselio '74. zbog manjih

foto Miloš Perić

plagijat

poreza), i izglasan je za 'Najseksijeg muškarca na svetu'... u mađarskom magazinu "Periodika". Šalu na stranu, 2008. album *24 Hours* (S-Curve/EMI – Dallas) bio je prvi zaista novosnimljeni materijal Toma Džonsa posle petnaestak godina, ritam-i-bluzu posvetio je CD *Praise & Blame* (2010, Lost Highway), sarađivao s bitno drugačijim muzičarima, uz aktuelne zvezdice i Kajle je u žiriju talent-TV-programa, učestvuje na trendi-masovkama (V festival – kao što je '92. počeo i na Glastonberiju), sa ser Klifom Ričardom zagreva US-turneju Morisija...

Do svog 70. rođendana, doguravši još uvek sa po 200 nastupa godišnje, obeležio ga je obradom Dž. L. Hukerove *Burning Hell* i diskografski se vratio dečačkim uzorima. Uz bluz i soul, repertoar je pojačao numerama Dilana, P. Sajmona, Vejtsa... i tako cenjen kopirajt poverio mlađim producentima. Zašto ne, bar jednom je već upalilo – po ulasku u ovaj vek radio je s Vajklifom Džinom, a *roots-album* sačinio s Džulsom Holandom.

Elem, ove sezone skakuće po Evropi, a još uvek mu je aktuelan *Spirit In The Room* (2012, Island/Universal). Kod nas je stigao taman pošto su postradali od poplava napustili Arenu, a u skladu s besparicom broj posetilaca Tomovog koncerta je upola manji – nešto više od 4000 ljudi platilo je ulaznice (2.200-4.900d.), čak i jeftinije/u većem rasponu cena – nego prošli put.

Počelo je umereno efektno – *Burning Hell*, da bi pozadinske projekcije ubrzo postale uglavnom apstraktne; standardna *Mama Told Me Not To Come* (bez Stereophonics), i u fank-sviračku verziju iz elektronike "spuštena" *Sex Bomb* kao što će to na bis biti i Prinsova *Kiss*. "Milenijumsku" *...Bomb* umesto nabildanog dede u kupaćim & mantilu srećom donosi samo odlično držeći zabavljač, bez kadaifa virećeg iz nekad redovno razdrljene, utegnute košulje. I naša publika je pod utiskom da iko u tim godinama uspešno nastupa a nije političar, pa pristojno podnosi blok numera s dolazećeg, očito kantri-albuma. Neke od svojih najvećih tiraža Tom Džons "ubio" je baš na tom tipično SAD-tržištu i setio se da ga je "crnačkim" izdanjima već predugo zapostavio. Sa tri duvača ili bez njih, devetočlani prateći bend svejedno zvuči kao prezreli, stadionski Dire Straits, a posebno nema svrhe na ovaj način "tumačiti" Henka Vilijemsa (*Why Donžt You Love Me*).

Šta znači doslovno ni nos ne promoliti iz senke istinskih velikana uverili smo se kad se ser Tom "vratio" bluzu u *Evil* Haulina Vulfa, koju je snimio sa Džekom Vajtom (W. Stripes). Da, veština preživljavanja g. Džonsa sadrži i još uvek snažan glas ('puno grlo robusnog baritona'), gotovo čudo kod nekog ko je pre puberteta odležao TBC; ponosni izdanak velške tradicije muškog pojanja, taj vokal ipak je sada bez interpretatorskih finesa koje još mogu sačuvati studijski snimci. Isto kao i što u mladosti, danima ispunjenim šljakom u fabrici rukavica i na građevini a večerima u bit-grupi po radničkim klubovima i salama za igranke, Džons nije bio prvorazredni izvođač rokenrola; idolizovanje Elvisa i kasnije čuveno prijateljstvo s njim ne opravdava ni broj ni nivo navodno rokerskih tačaka u ovih sat i po programa, makar to bili i rani RnR-biseri poput Emersonovog *Crazy 'bout An Automobile (Every Woman I Know)*.

Da je Tom Džons opet aspirirajući mladac, danas bi mu u TV konkursu rekli "Ne svaštari, osim ako ćeš da tezgariš po hotelima i TV šouima; drž' se onog u čemu si najbolji..." Doduše, ako su tezge vegaske (gde je prvi put nastupio '67), mnogo bi razmislio. A u čemu je Tom Džons najbolji? Pa zna se, pastuv-balader u raspevanim, evergrin-tačkama kao Doneganova *I'll Never Fall In Love Again* i s kantrilivade uzbrana *Green Green Grass Of Home*. I ostala dva vrhunca večeri potekla su iz ne samo Tomovih Zlatnih '60-ih: njegov pre 50 godina snimljen drugi singl *It's Not Unusual* postao mu je prvi hit zahvaljujući piratskoj brod-stanici Radio Caroline, tačnije zahvaljujući BBC-ju koji je odbio da ga emituje nanjušivši da nije svingerski samo u muzičkom smislu; i naravno *Delilah*, koju je u međuvremenu razvaljivao ko stigne, npr. Leningrad Cowboys, a jednako dramatski mogli bi i Laibach. Jeste kuriozitet kako je Tom Džons kroz kič megapopularnog šlageraja p(r)ovukao školske primere ubilačkih i zatvorskih pop-pesama: nešto najpatetičnije u našoj kolektivnoj svesti, decenijama sve do sednice kriznog štaba uživo na TV-u, *Delilah* je najzad uzletela i kao kabaretska duhovitost, prearanžirana a la Gipsy Kings! Nego šta – stereotip, luda ljubav, prevara, poniženje, nož... ni Beni Hil to ne bi propustio, samo nije ovako pevao.

Koenov razgovetan *Tower Of Song* još jednom pomenu Henka (*...ali čujem ga da kašlje, 100 spratova iznad mene, u kuli pesme*), pa se rutinski privelo kraju s Njumenovom *You Can Leave Your Hat On* (Tomova verzija '97. za film *Full Monthy/Do gole kože*). Četvrtčasovni bis započela je naslovna *Thunderball* – Tom Džons se odavno znalački plasira po filmovima – mada Tom nikad (više) neće biti kul kao Bond '67. Većina se dobro provela, mada je kopija (krštenice?) izbledela. ¶

DRAGAN KREMER

Raspadanje nepost

KAD ZAKAŽE VOJSKA: Šiiti u Iraku spremni za borbu protiv pripadnika Islamske države Iraka i Sirije (IdIS)

fotografije: AP Photo

“Zaustavila su me prošle zime na ulici u Bagdadu trojica sa kalašnjikovima,” kaže u telefonskom razgovoru za “Vreme” Ahmed N. “Bila je noć, vozio sam kući. Prislonili su mi cev na čelo i pitali: ‘Šta si?’ ‘Otac mi je sunit, majka šiit, žena hrišćanka. Ni sam više ne znam šta sam,’ odgovorio sam. Gledali su me, a onda su spustili puške i rekli: ‘Hajde, briši!’“

Tragična situacija u Iraku od prošle zime koju opisuje Ahmed postala je još gora. Od kada su pre desetak dana započeli ofanzivu, pripadnici Islamske države Iraka i Sirije (IdIS), jedne od ekstremističkih sunitskih organizacija nastale pod krovom Al kaide, zauzeli su velike delove severnog i zapadnog Iraka, gradove Mosul, Tal Afar, Tikrit. Izveštaji govore o egzekuciji ljudi koji su radili poslove za državu, silovanjima, oslobađanju i naoružavanju zatvorenika iz lokalnog zatvora. Lokalne vlasti tvrde da su u Mosulu opljačkane sve banke i uzeto preko 400 miliona dolara. IdIS je na internetu objavio fotografije na kojima se vidi masovno ubijanje zarobljenih pripadnika iračke vojske, policajaca, regruta. Procenjuje se da je samo iz Mosula pobeglo 500.000 ljudi.

Mada se većina vesti odnosi na zverstva koja na osvojenim teritorijama čine borci IdIS-a prema šiitima i svima koji su imali bilo kakve veze sa vladom, ima informacija da jedan deo sunitskog stanovništva podržava borbu protiv “šiitske vlasti” koju simbolizuje premijer Nuri al Maliki, da je bes dodatno podstaknut napadima vojnih aviona na pobunjeničke položaje u Mosulu, Samari i Tikritu, u kojima je bilo i civilnih žrtava. Saveznici džihadista u ovoj ofanzivi su i snage

ojeće zemlje

sastavljene od boraca pristalica Sadama Huseina, koje već mesecima kontrolišu Faludžu i druga mesta u provinciji Anbar, gde su suniti većina.

Mada iračke vlasti govore o kontraofanzivi, Idis je najavio da će njegovi borci krenuti ka Bagdadu. U utorak, kada ovaj broj "Vremena" odlazi u štampu, objavljeno je da su najmanje 44 zatvorenika poginula u napadu ekstremista na zatvor u Bakubi, 50 kilometara severno od iračkog glavnog grada. U Bagdadu je prethodnih dana počela mobilizacija, a izveštaji kažu da se kao dobrovoljci najviše prijavljuju šiiti, odgovarajući na poziv šiitskog ajatolaha Alija al Sistanija da uzmu oružje i bore se protiv sunitskih ekstremista. Bes šiita izazvala je i najava Idis-a da će posle Bagdada krenuti na Kerbalu, jedno od najsvetijih mesta u šiitskoj mitologiji (vidi okvir "Istorija sukoba").

RAT ŠIITA I SUNITA: Svet je iznenađen i šokiran onim što se dešava, raste strah od podele Iraka na kurdski, šiitski i sunitski deo i sveopšteg rata sunita i šiita u regionu. Čini se ipak da iznenađenju nema toliko mesta. Što se tiče podele zemlje, Irak još od američko-britanske invazije 2003. godine kao država postoji manje-više samo na papiru. Uz stotine hiljada ljudskih žrtava, raseljavanje miliona ljudi, okupacijom Iraka je praktično stvorena nezavisna država Kurda na severu, a i u ostatku države centralna vlast postoji samo formalno, mada su prethodnih godina održani brojni izbori koje su okupacione snage proglasile uspešnim.

Mada su dešavanja u Iraku godinama pod senkom rata u Siriji, iz svakodnevnih rutinskih vesti o bombašima samoubicama, automobilima bombama, borbama u "sunitskom", severnom delu zemlje, bilo je očito da se stanje u ovoj zemlji pogoršava. U krvavom proleću 2013. godine samo u aprilu je život izgubilo više od 700 ljudi, uglavnom civila. Tada se govorilo o najgorem verskom nasilju u Iraku od 2006. i 2007. godine, kada je u obračunima sunita i šiita mesečno ginulo više od 1000 ljudi (okupacione vlasti su kao veliki uspeh proglašavale činjenicu da je u "boljim" godinama posle 2007. dnevno ginulo "svega" po 10-20 civila). Od početka ove godine, nasilje je bilo još intenzivnije nego prošle.

Što se tiče sunitsko-šiitskog rata, moglo bi se reći da taj sukob već godinama raste, podgrevan sa mnogih strana koje su sada "zapanjene" onim što se dešava u Iraku. U pakistanskom delu pokrajine Balučistan žrtve terorističkih napada u poslednje dve godine broje se stotinama, a te žrtve su najviše šiiti, Hazari poreklom iz Avganistana; u Libanu je palo već nekoliko stotina žrtava u sukobima protivnika i pristalica Asada, libanskih sunita i šiita; zaboravljena revolucija "arapskog proleća" 2011. u Bahreinu, kada su većinski šiiti tražili ravnopravnost u ovoj sunitskoj kraljevini, ugušena je u krvi uz pomoć vojske Saudijske Arabije i Ujedinjenih Arapskih Emirata.

RAČUN IZ SIRIJE: Sirijski rat podigao je histeriju sektaške mržnje širom regiona, ionako veliku posle sukoba u Iraku, na još viši nivo. Kada je počeo ustanak protiv Asada u februaru 2011, džihadisti iz Iraka masovno su otišli da se bore protiv "neverničkog" režima koji simbolizuju alaviti, šiitska sekta kojoj pripada i Asad. Džihadističke grupe nabujale su, inače, u Iraku posle 2003. i pada režima Sadama Huseina, kada se Al kaida pojavila u ovoj zemlji i ukorenila, uz izgovor da brani Irak od "krstaša sa Zapada" i šiita koji su preuzeli svu vlast.

U redovima pobunjenika u Siriji pojavili su se "borci za pravu veru" iz različitih zemalja, koji su ratničko iskustvo sticali u Libiji, Avganistanu, Čečeniji. Nisu krili svoje namere – stvaranje islamske države, obračun sa šiitskim jereticima, hrišćanima i svima koji islam vide drugačije »

Istorija sukoba

Sunitsko-šiitski sukob vuče korene još od smrti poslanika Muhameda 632. godine, kada se islamska zajednica podelila oko pitanja njegovog naslednika. Većina je smatrala da bi to trebalo da bude Abu Bekr, Muhamedov tast. Manjina je na tom mestu želela Alija, poslanikovog rođaka i muža njegove ćerke Fatime, oca Muhamedovih jedinih unuka, Huseina i Hasana. Sukob je u početku tinjao, Abu Bekr je postao prvi kalifa, potom su na tom mestu bili Omar i Osman, da bi 656. godine četvrti kalifa postao Ali. Posle samo pet godina ubijen je u atentatu, a posle njegove smrti usledio je otvoreni sukob sunita i šiita (ši'at Ali – Alijevi sledbenici). Konačni verski raskol cementiran je 680. godine, kada je Alijev sin Husein ubijen kod Kerbale u bici sa sunitima.

Uz Nadžaf, gde je Alijev grob, Kerbala je jedno od najvećih šiitskih svetilišta. Oba grada su u današnjem Iraku, i svake godine ih posećuju milioni šiitskih hodočasnika. Smrtonosni napadi na šiite tokom hodočašća su uobičajeni poslednjih godina.

Šiiti danas čine između deset i petnaest odsto svih muslimana. Iran je jedina šiitska država na svetu, većinsko stanovništvo su u Azerbejdžanu, Iraku i Bahreinu, u Libanu čine oko trećinu stanovništva, Pakistanu i Avganistanu oko dvadeset odsto, Kataru šesnaest odsto, u Siriji oko trinaest odsto. Između Irana i Saudijske Arabije, zemlje u kojoj se nalaze sveta mesta islama, Meka i Medina, intenzivirala se borba za lidersku poziciju u muslimanskom svetu posle pobede islamske revolucije u Iranu 1979. godine. Ajatolah Homeini je kritikovao kraljevski režim u Saudijskoj Arabiji, optužujući ga za služenje interesima Sjedinjenih Američkih Država i korupciju; Rijad je optuživao Iran da svoju verziju islama želi silom da "izveze" u druge muslimanske zemlje. Kada su 1987. godine iranski hodočasnici u Meki počeli da protestuju protiv Amerike, saudijska vojska i policija su otvorile vatru na njih, ubijeno je 400 ljudi, a Irancima je posle toga godinama bilo zabranjeno da dolaze na hadžiluk.

BEZ MILOSTI: Islamisti streljaju zarobljenike

nego oni. I metode im se nisu promenile u odnosu na Irak, Pakistan, Avganistan, što uključuje samoubilačke i bombaške napade sa mnogo civilnih žrtava, brutalne zločine koje snimaju i postavljaju na Jutjubu i društvenim mrežama.

Podrška ekstremistima trenutno se nekim državama obija o glavu. Preko Turske su u Siriju ušli džihadisti iz svih zemalja sveta, oprema i oružje za pobunjenike. Pripadnici IDIS-a kidnapovali su turskog konzula i 48 osoba zaposlenih u turskom konzulatu u Mosulu, pa sada turski mediji i opozicija prozivaju Erdoganovu vladu da je kriva što su "turskim oružjem zarobljene turske diplomate". U Turskoj raste i strah od definitivnog raspada Iraka koji bi mogao da ustalasa Kurde u Turskoj, sa kojima je Erdogan uspeo da uspostavi kakav-takav kompromis.

Saudijska Arabija, nezvanični sponzor mnogih radikalnih islamskih grupa širom sveta, poput onih među sirijskim pobunjenicima, ne oglašava se previše povodom dešavanja u Iraku. Legendarni dopisnik sa Bliskog istoka Robert Fisk situaciju u Iraku je cinično opisao kao najnoviji doprinos Saudijske Arabije svetskoj istoriji, posle Saudijca Osame bin Ladena, petnaestorice samoubica (iz Saudijske Arabije) koji su 11. septembra 2001. godine napali SAD i talibana. Fisk nije slučajno pomenuo talibane. Kada su se 1994. godine pojavili u građanskim ratom razorenom Avganistanu, u svom pohodu zbrisali su sve dotadašnje gospodare rata i uspostavili državu čija je drakonska verzija islama imala najviše sličnosti sa saudijskim vahabizmom, terorisali su šiite, neistomišljenike i sve koji su sa ranijim vladama imali bilo kakvu vezu. Sličnosti sa IDIS-om i njegovim pohodom u Iraku su očigledne. Talibani su bili oružje u rukama susednog Pakistana, ali su veliku podršku imali i od Saudijske Arabije, sve dok nisu odbili da Amerikancima izruče svog gosta Osamu bin Ladena 1998. godine. Podrška Saudijaca Asadovim protivnicima u Siriji i ekstremističkim grupama u Iraku može se objasniti željom da se suzbije uticaj Irana lomljenjem "šiitske osovine" koju čine libanski Hezbolah, alaviti u Siriji, Malikijeva vlada u Iraku i Iran.

PLODOVI GNEVA: SAD i Velika Britanija su posle okupacije Iraka raspustile deo armije, policije, službe bezbednosti, partiju Sadama Huseina. Bez posla su ostale stotine hiljada Huseinovih pristalica, mahom sunita, što je utrlo put optužbama da su šiiti preuzeli svu vlast, bujanju sektaške mržnje i kasnijim sukobima. Amerikanci su najveći deo svoje vojske povukli iz Iraka 2011. godine i "prepustili budućnost Iraka Iračanima". Iza njih je ostala podeljena i ruinirana zemlja, sa uništenom infrastrukturom, mnoštvom izbeglica, očajnim i siromašnim ljudima, slabom vojskom i policijom, užasnom korupcijom, idealno tlo za dalje bujanje svake vrste ekstremizma. Govoriti da je "sektaštvo iračke vlade, koja nije uspela da iskoristi novac od prodaje nafte da obnovi zemlju, glavni krivac za širenje krize", kao što tvrdi bivši britanski premijer Toni Bler, ali i drugi zapadni zvaničnici, više je nego licemerno. Bar su oni znali s kim imaju posla i koga u Iraku podržavaju.

Tarik Aziz, bivši irački ministar spoljnih poslova u vreme vladavine Sadama Huseina, kritikujući američkog predsednika Baraka Obamu zbog povlačenja trupa iz Iraka, rekao je da Obama "zemlju ostavlja vukovima". Iračke bezbednosne snage koje su obučili Amerikanci na papiru su daleko brojnije od 15.000 islamističkih boraca, koliko se tvrdi da ih ima u Iraku, ali im je motivacija nikakva, što se pokazalo i prethodnih dana.

I pored toga, osvajanje Bagdada i stvaranje velike islamske države, što najavljuju ekstremisti, ne deluju realno. Talibanski islamski emirat u Avganistanu nastao je uz pomoć Pakistana, Saudijske Arabije, prećutnu saglasnost Amerike, a džihadisti u Iraku jedinstvenu podršku za tako nešto sada nemaju. Svetske i regionalne sile su se previše uzbudile zbog njihovog napredovanja (vidi okvir "SAD i Iran na istom zadatku"). Osim toga, ni radikalni islamisti nisu jedinstveni, u Siriji se IDIS i Al nusra front sukobljavaju već mesecima, zajednička ideologija nije garant za dugotrajno zajedničko delovanje, naročito kada su sa ideologijom isprepleteni pljačkaško-kriminalni motivi.

Dugotrajna nestabilnost regiona i nastavak krvavih sukoba, naročito sektaških, deluju, međutim, kao izvesna budućnost. Zli duhovi su pušteni iz boce, a libijski primer rečito govori o tome koliko je teško da se u nju vrate. Ekstremisti su u toj zemlji odavno izgubili stranu podršku koju su imali tokom ratovanja protiv Gadafija, pa opet niko ne može da ih obuzda već tri godine. Mir u Siriji i Iraku se ne nazire, a čitav region drhti od straha zbog onoga što se u tim državama dešava.

Strahuju i oni koji su uspeli da odu daleko. Ahmed N. je sada sa suprugom i decom u Montrealu, pre tri meseca su uspeli da, posle desetogodišnjeg čekanja, dobiju papire za Kanadu. "Super nam je ovde, ali ne možeš da pobegneš od Iraka", kaže on. "Dve sestre sa porodicama su još u Bagdadu." ¶

MOMIR TURUDIĆ

SAD i Iran na istom zadatku

Haos u Iraku doveo je na istu stranu i zaklete neprijatelje poput SAD i Irana. Američki zvaničnici isključili su mogućnost slanja borbenih trupa u Irak, ali ne odbacuju mogućnost napada bespilotnim letelicama kako bi se suzbila pobuna islamista. Dva američka ratna broda uplovila su u Persijski zaliv. Teheran je spreman da pomogne Bagdadu u suzbijanju ofanzive pobunjenika, ali Iran je protiv svake strane vojne intervencije u Iraku, jer "Irak ima kapacitete i spremnost da se bori protiv terorizma i ekstremizma". Iranski predsednik Hasan Rohani rekao je da je iranska vlada spremna da ponudi pomoć SAD ukoliko preduzme akciju da zaustave napredovanje sunitskih ekstremista. Američki zvaničnici ne odbacuju mogućnost saradnje SAD i Irana, osim vojne.

TAMNA STRANA ULICE: Prostitutka navučena na krek u Rio de Žaneiru
foto: Reuters

Gledam da ubodem

S jedne strane Sao Paulo je skuplji od Londona, sa druge maloletne devojčice prodaju se za pet dolara. U zemlji ogromnih socijalnih razlika nije pitanje zašto ima protesta i nereda za vreme Mundijala, već zašto nisu mnogo veći

Brazil je zemlja sa dva lica. Jedno je slika opuštenog, senzualnog prostranstva, tropskog raja, dobre zabave i neobuzdanog eskapizma. Drugo, koje se pomalja ubrzo po sletanju, ne čini toliko beda po sebi, koliko kontrast između sveta onih koji imaju i onih koji nemaju.

Neki posetioci ubrzo zaključe da je Brazil preskup, snobovski i dosadan i ne žele da se vrate u lepu zemlju sa viškom zgodnih ljudi. Teretana je neuporedivo više nego kafića, ulice uveče nisu bezbedne za šetnju, a posle par dana shvatite i zašto u ostatku svetu ima toliko malo brazilskih restorana. Povrh svega, najbolja zabava je najčešće nedostupna – ili je u opasnim favelama ili u klubovima u koje nije lako ući, čak i ako imate dovoljno novca.

Ipak, o Brazilu nam uglavnom govore oni koji ostanu očarani prvim, hiperseksualizovanim licem – sambom i "egzotičnim ženama" koje "nisu svesne koliko su lepe". Tu ušećerenu sliku su uokvirili brojni filmovi, "lovačke priče" krevetskih hodočasnika i propagandne kampanje kojima je Brazil decenijama privlačio goste. Sve do polovine devedesetih, državni "Embratur" je u medijima i na aerodromima širom sveta Brazil reklamirao kao zemlju "punu senzualnih žena". Posteri sa skromno obučenim "morenama" visili su pored recepcija ili iznad kreveta u hotelskim sobama.

ZEMLJA SEKSA

Slika Brazila kao "seksualnog supermarketa", pijace lepih tela i dobrog seksa, dobila je nove promotere. Prošlog novembra su u razmaku od samo sedam dana Džastin Biber i skoro cela meksička fudbalska reprezentacija posetili "Kentaur", najpoznatiju (nezvaničnu) javnu kuću u Riju koja se reklamira kao "sofiticirani super klub".

Mesec dana kasnije, Adidas, jedan od glavnih sponzora šampionata sveta u fudbalu koji je neko nazvao "najdužom reklamom na svetu", pustio je u prodaju dve žute majice. Na jednoj je nacrtana žena jako tankog struka sa ogromnom zadnjicom, prepoznatljiva silueta Rija kao pozadina i natpis "Gledam da ubodem". Na drugoj uz srce stilizovano da izgleda kao ženska guza u tanga gaćicama piše "Volim Brazil". Flavio Dino, »

predsednik Brazilske turističke komore, optužio je Adidas da ohrabruje "ilegalne prakse" i tražio da nemačka firma "prestane da prodaje ove proizvode".

Ali, za imidž Brazila kao "zemlje seksa" i destinacije koju posećuju muškarci koji jedino misle na to kako nešto da "ubodu", nisu odgovorne samo marketinške kampanje i selebriti ženskaroši. Od televizijskih programa do ulica na kojima usluge nude bezbrojne prostitutke različitih godišta – često devojčice u malim grupama na jednom, a vižljasti travestiti na drugom ćošku – Brazil ostavlja sliku društva u kome je seks mnogo više od zadovoljstva i "najstarijeg zanata". O odnosu prema prostituciji, ali i prema ženama, govori i jedan od najčešće korišćenih eufemizama – "programa".

Mnogi ne kriju da veruju da su lepe žene "ambasadori brazilskog načina života". Ipak, čak i na veselim uličnim žurkama koje organizuju gradske vlasti i koje nisu namenjene ni malobrojnim turistima ni lokalnim preduzetnicima ljubavi, melanholija se krije u krajičku svakog oka. Posetioca koji u Brazil ozbiljnije zaroni vođen stereotipima o hedonističkom raju čekaju dva velika iznenađenja – još sveprisutnija od bede jeste tuga koju su na lica ljudi ucrtala neispunjena očekivanja. Veliki deo onoga što privlači goste, od karnevala do brojnih proslava, ne predstavlja sliku stvarnosti, već način da se od nje nekako pobegne.

BEDA U ZEMLJI KARNEVALA I LEPIH ŽENA: foto: Reuters
Slam u Riju i devojčica u kontejneru

LOLITA ZA PET DOLARA

Beznađe i "epidemija droge" u favelama učinili su da lepa ženska i muška tela postanu izuzetno "jeftina" – BBC je prošle nedelje potvrdio da je za manje od pet dolara moguće "imati" maloletnu "novinju", zavodljivu lolitu koja je bežeći od bede završila na kreku.

Policija procenjuje da se oko 250.000 devojčica bavi prostitucijom. Nažalost, brazilske vlasti i po ovom pitanju često šalju pogrešne signale. Najviši krivični sud u zemlji je 2012. godine presudio da zaštita dece nije apsolutna i oslobodio optužbi muškarca koji je imao odnose sa tri dvanaestogodišnje devojčice. Sudije Višeg suda pravde su ustanovile da su se one godinama bavile prostitucijom i da su "daleko od naivnih, nevinih i neupućenih u seksualna pitanja". Pozvavši se na svedočenje majke koja je rekla da je njena ćerka bežala iz škole da bi jurila klijente, sudije su poslale poruku da devojčica koja se prostituiše prestaje da bude devojčica.

Iako se u proteklih desetak godina 36 miliona Brazilaca izvuklo iz bede, seks je za mnoge ostao jedino sredstvo preživljavanja. Ministarstvo rada je 2002. godine dodalo posao "seksualne radnice" na zvaničnu listu zanimanja.

POTRAGA ZA GRINGOM

Ali, za žene koje su na ivici gladi bavljenje prostitucijom je vezano i za ostvarivanje brazilske verzije "američkog sna" – što nikada nije bilo lako u zemlji poznatoj po maloj društvenoj mobilnosti. Glavni cilj je udati se za Evropljanina, "gringa" koji će ih odvesti kući i spasiti bede. Oni važe za nežne i pažljive muškarce koji, za razliku od brazilskih, poštuju žene i "imaju budućnost". Najbrojniji su Italijani – čak sedam odsto brakova u Italiji se sklapa sa stranim državljankama, a samo u konzulatu u Milanu deset Brazilki svake nedelje zatraži dokumente potrebne za venčanje.

One uglavnom dolaze iz Natala, Fortaleze i Resifea, velikih gradova blizu dugačkih plaža na siromašnom severoistoku. Svake godine pred letnji karneval u njih sleću čarter avioni puni evropskih muškaraca koji žele "ultimativni erotski odmor". Brojne agencije garantuju žene koje su "prijateljski raspoložene, prirodne, na zemlji" i imaju "neukroćenu energiju i strast". Onima koji traže "dugačke veze ili čak brak" nudi se i pomoć u "dobijanju vize za damu koju ste izabrali".

Boja kože je u Brazilu i dalje glavni indikator kvaliteta života i žene koje očajnički žele da odu su uglavnom tamnoputе "morene". Za razliku od SAD, gde kap crnačke krvi čini čoveka crncem, u Brazilu "pravilo jedne kapi" ima sasvim drugačije značenje. Samo šest odsto stanovnika Brazila sebe smatra crncima i svako ko "ima" kap belačke krvi može da se prepozna u nekoj od 136 boja "brazilske duge".

SREDNJA KLASA

Ekonomski pokazatelji su godinama sve bolji, ali životni standard se pod predsednikom Lulom i Dilmom Rusev, šeficom kabineta koju je Lula izabrao za naslednika, popravio mnogo manje nego što sugerišu impresivne brojke. Pri tome, Brazil je izuzetak od jednog važnog pravila – da što su zemlje siromašnije u njima se živi bolje nego što sugerišu ekonomski parametri.

Rastuća brazilska srednja klasa je prinuđena da novac troši na vitalne stvari koje država nije u stanju da obezbedi. Svako ko želi da mu dete ima bolju budućnost upisaće ga u privatnu školu. Državni obrazovni sistem je, proporcionalno standardu, jedan od najgorih na svetu. I strane i domaće firme se stalno žale na manjak kvalifikovanih radnika i stručnjaka.

To nije lako popraviti. Obrazovanje se veoma malo ceni u zemlji u kojoj roditeljske veze i seksualni kapital predstavljaju glavni oslonac vere u dobar život. Nigde nisam video toliko malo ljudi koji u kafeima ili na stanicama metroa čitaju novine ili neku knjigu. Istini za volju, nacija nečitača ima jedan dobar izgovor. Cene knjiga su zbunjujuće visoke pa i mnoge bogate turiste šokiraju brazilske cene.

Brazil je izuzetno skupa destinacija.

Iako je za mnoge ljude širom sveta jedna od najpoželjnijih, ogromnu zemlju godišnje poseti manje turista nego, na primer, Rumuniju, Bugarsku ili Švajcarsku. Zbog toga je i mračna strana brazilskog turizma još vidljivija.

NEOLIBERALIZAM LAJT

Beda je glavni saveznik pedofila, ali ni moćni političari im nisu bili dovoljno odlučni neprijatelji. Čak ni Inasio Lula da Silva, harizmatični bivši predsednik, nije postigao očekivane rezultate. Korupcija i stari centri moći okovali su i administraciju sindikalnog vođe koji je 2002. godine postao predsednik i obećao svođenje gladi na "nulu". Lula je sprovodio politiku koja mnogo više liči na "neoliberalizam lajt", latinoameričku verziju "trećeg puta" Tonija Blera, nego na socijalizam Uga Čaveza ili Eva Moralesa. "Nikada kapital u Brazilu nije doživeo takav prosperitet kao pod Lulom", piše Peri Anderson, uticajni britanski marksista, i podseća da je berza tokom Luline decenije bila najprofitabilnija na svetu. Bogatim investitorima donela je zaradu od čak 523 odsto.

Istovremeno, federalne vlasti svakoj siromašnoj majci mesečno uplaćuju 12 dolara po detetu. Lula je ponosan na program na koji odlazi oko osam milijardi dolara godišnje. "Jednostavno je i jeftino brinuti o siromašnima", izjavio je jednom prilikom. Ali smisao ove cinične izjave, koja je zbunila čak i mnoge zapadne pobornike ovog čudnog levičara, odlično ilustruje moralni horizont političke klase u zemlji koja u jednom važnom smislu predstavlja latinoamerički izuzetak.

Nigde drugde na kontinentu velikih buntovnika i revolucija ljudi nisu toliko spremni da pristanu na patnju kao u Brazilu. "Strah od nereda i prihvatanje hijerahije predstavljaju nasleđe robovlasništva", piše Anderson u pokušaju da objasni zašto je u najvećoj zemlji Latinske Amerike obično izostajala mobilizacija siromašnih masa. Anderson podseća i da je Brazil ubrzo posle predugo odlaganog ukidanja robovlasništva 1888. godine dobio nov moto – reči "red i napredak" našle su mesto na brazilskoj zastavi. Ali, od tada je pravih promena bilo premalo, a red i poredak mnogima i dalje deluju kao nešto što će "zauvek ostati u budućnosti". Razvoj Brazila ostao je obeležen "napretkom bez sukoba i raspodelom bez preraspodele" društvenog bogatstva.

Zato za one koji su imali priliku da bolje upoznaju Brazil i njegove probleme, pravo pitanje verovatno nije otkud protesti protiv bacanja para na Mundijal, već zašto ih nema mnogo više i zašto je na njima prethodnih nedelja učestvovalo toliko malo ljudi. Govoreći o teško shvatljivoj pasivnosti stanovnika Brazila, zemlje u kojoj 10 odsto populacije živi u ubistvenoj bedi "četvrtog sveta", Anderson ističe još jedan paradoks: nesklad između ogromne "izborne moći" siromašnog stanovništva i njihove nespremnosti da sa "pasivnog uključivanja pređu na aktivnu intervenciju" koja bi mogla da smanji teško pojmljive nejednakosti i nepravde.

Dva Brazila se često dodiruju, ali retko kada prožimaju. Njihovi stanovnici naseljavaju različite četvrti. Ali i razlike između regiona su ostale ogromne. Jedan brazilski ekonomista je svoju zemlju 1974. godine opisao kao "Belindiju" – majušnu, bogatu "Belgiju" okruženu ogromnom, siromašnom "Indijom". Tada se u polovini brazilskih saveznih država živelo lošije nego u Indiji. Danas ne postoji "mala Belgija", ali u najbogatijoj Braziliji standard je na nivou italijanskog. Istovremeno, mereno društvenim proizvodom po glavi stanovnika, u najsiromašnijem Maranjau se živi kao u Jordanu – i tri puta bolje nego u Indiji. Brazilska ekonomija je sedma najveća na svetu, ali Brazil je na neslavnom 70. mestu prema UNDP-ovom indeksu ljudskog razvoja usklađenom sa nejednakošću unutar zemlje.

SKUPA ZEMLJA

Brazil je najskuplja zemlja za život u Južnoj Americi. Sao Paulo je skuplji od Londona i Njujorka i najskuplji je grad u obe Amerike. Iako je Brazil najveći proizvođač kafe, espreso u Sao Paulu košta dvostruko više nego u Lisabonu. Mnogi listovi uz najave događaja objavljuju ne samo cenu ulaznica već i cenu parkiranja – tokom posećenih koncerata u Sao Paulu, ona je veća nego cena ulaznica za dobar koncert u Beogradu.

Tehnička roba i automobili u Brazilu koštaju najmanje 50 odsto više nego u EU. Londonski "Ekonomist" je objavio da je "big mek" skuplji u samo četiri zemlje sveta i izračunao da Brazilci plaćaju čak 72 odsto više nego što bi u njihovoj zemlji trebalo da bude cena glavnog simbola neoliberalne globalizacije.

Brazilci, zbog jako lošeg kvaliteta, izbegavaju sve što je napravljeno u njihovoj zemlji. Na šoping u inostranstvu godišnje potroše više od 22 milijarde dolara. Brazilski TAM je nedavno objavio da na letovima iz Mjamija mora da natoči više kerozina zbog ogromnog viška prtljaga koji nose brazilski putnici. Mnoge radnje na Floridi imaju osoblje koje govori portugalski, a karta do Majamija je zbog snažne konkurencije često jeftinija nego let od Sao Paula do Rija.

Pre petnaest godina Brazil je bio vicešampion sveta u nejednakosti. Uprkos vidljivom napretka, i dalje je u samom vrhu. Već prvog dana Mundijala Tviterom se proširila fotografija koja sublimira dva lica Brazila. Na njoj je siromašna (tamnoputa) žena koja čuči u velikom kontejneru za đubre dok bezbrižni (svetloputi) navijači koji se vraćaju sa utakmice ubacuju flaše. ¶

ZORAN ĆIRJAKOVIĆ

PRONALAZAČ I ROBA: Hajrem Maksim sa svojim mitraljezom

Trgovci Velikim

Tokom onih dvadeset godina, od 1918. do 1939, trgovci oružjem najvišeg ranga bili su istraživani i sa dobrim razlozima sumnjičeni da su ako ne izazvali, a ono produžavali Veliki rat. Kad je izbio još veći rat, sve je to bilo zaboravljeno, jer je cela stvar zadobila mnogo značajnije dimenzije planetarne borbe protiv sveopšteg Zla. Poslovne transakcije iz Zlatnog doba trgovine oružjem više nisu bile moguće; osim tu i tamo, sa švedskim čelicima i sličnim poslovima sa profitom kojem se nije moglo odoleti. Ali, to je bila dečja igra u odnosu na Zlatno doba

ratom

Za razumevanje Velikog to jest Prvog svetskog rata neophodno je pročitati pre svega monumentalni roman *Čovjek bez svojstava* Roberta Muzila, knjigu koja lepo objašnjava kako je i zašto do tog rata došlo. (Citiram prema prvom prevodu Zlatka Gorjana, "Keršovani", Rijeka 1967; pojavio se nedavno i srpski prevod, konačno). Dakle, piše Robert Muzil negde pri kraju nedovršene knjižurine (oko 1936), u jednom od fragmenata, da je ovo (1913) "vrijeme kada su razvaline i osuline 'svega što se uzalud osjećalo', a što ih jedna epoha ostavlja nad drugom, dosegle visinu brda, a da se ništa nije poduzimalo protiv toga. Ministarstvo rata može, dakle, mirno gledati u susret novoj svjetskoj katastrofi." Austrougarska monarhija (o čijem je ministarstvu ovde reč) nije bila baš najspremnija; obnova njene beznadežno zastarele artiljerije trebalo je da bude završena 1917; Krleža u *Zastavama* navodi procenu izvesnog nastavnika vojne taktike, po kojoj "naš genijalni Generalštab... izaziva Rat sa trista tisuća *disponible* manliherica, protiv ruskih pet milijuna pušaka, i to, molit ćemo lijepo, 'preventivni rat' – na Balkanu, u Rusiji, a eventualno i s Italijom na Dolomitima, sa dva mašingevera po bataljonu i sa takvom staromodnom artiljerijom kao što je austrijska, pa da li je svijet vidio veće megalomanije, čista paraliza!"

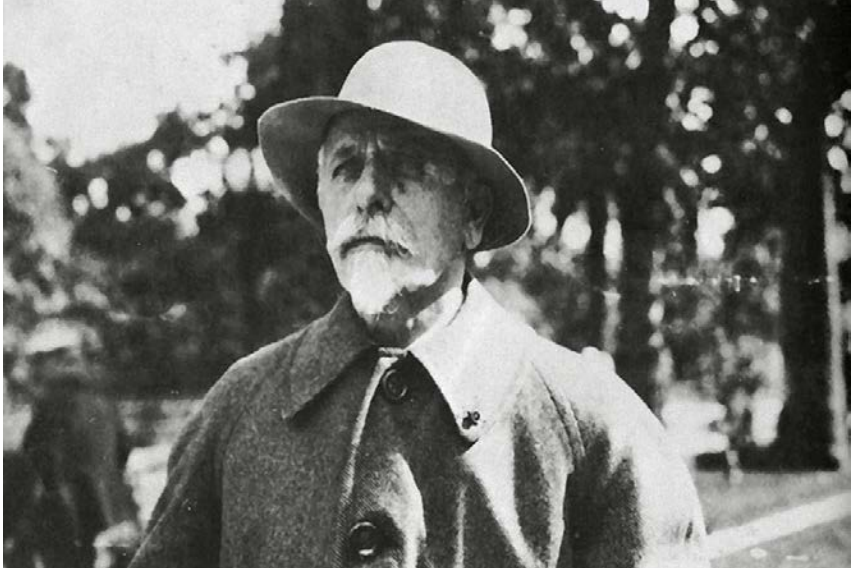
Robert Muzil, pak, "ognjište svjetskog rata" oprezno odbija da negde smesti, možda u ono što naziva Kakanijom (od K.u.K.), ali ne sasvim odlučno. Stariji ljudi, kaže, "pomislit će valjda na Sarajevo, ali i sami osjećaju da je taj mali grad u Bosni mogao biti samo otvor peći kroz koji je dunuo vjetar. Upućeni ljudi svratit će misli na politička čvorišta u nekim svjetskim metropolama. Oni još bolje upućeni sigurno će sebi dozvati u pamet imena Essen, Creuzot, Plzenj i druga središta industrije oružja." Dodaje i da bi trebalo pomisliti i na naftu, ali u to vreme retko je ko – osim ser Bejzila Zaharofa, o kome kasnije – shvatao značaj nafte. Ser Bejzil je, uostalom, za sebe tvrdio da je uvek bio "za jedan rat napred ispred generala". Ognjište rata, zaključuje Muzil, "nije bilo obično ognjište, jer se nalazilo na više mjesta u isti mah". Ostavimo se, dakle, jalovih razmatranja oko toga je li Gavrilo Princip bio "heroj" ili "terorista", pošto su irelevantna. Okrenimo se onima kojima je Veliki rat bio najveći posao u životu.

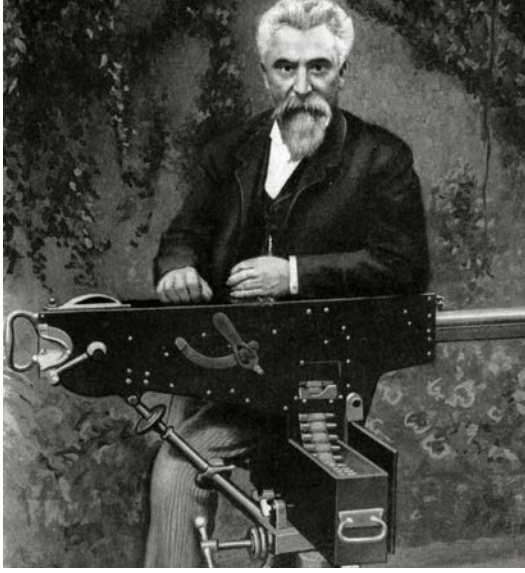
VEZE I POZNANSTVA

Početak prošlog (XX) veka bilo je Zlatno doba pravog ekonomskog i trgovačkog liberalizma; ovaj neoliberalizam danas je obična brutalna pljačka. Svima je išlo kao po loju, industrija je u ekspanziji, nova tržišta traže se i otimaju bez zazora. Rat se smatra za pojavu normalnu i poželjnu i niko nema moralnih dilema oko toga. Mlade latinoameričke republike krve se na smrt oko teritorija; balkanski narodi samo što nisu skočili jedni drugima za grlo; kolonijalni ratovi traju po Africi i Aziji; Japan je sve ozbiljnija sila; Amerikanci rastežu Monroovu doktrinu (donetu 1824. zbog ruske penetracije ka Zapadnoj obali SAD) na celu hemisferu; Austrougarska se nervira zbog Bosne i Srbije, a najviše zbog svojih slovenskih naroda kojima je svega dosta. I tako dalje. Svi oni hoće novo i modernije oružje.

Tu na scenu stupaju velike korporacije poput Krupa, Šnajder-Krezoa, Vikersa, Škode i ostalih, ali i okretni privatni trgovci – samostalni, nepripisivi i po potrebi odrecivi. Prvi će proizvoditi, drugi će prodavati i niko nimalo pametniji. Dva čoveka istaći će se u tom lukrativnom poslu na način neponovljiv: ser Bejzil Zaharof i ser Hajrem Maksim. Bili su prvo suparnici, pa je Zaharov sabotirao prodaju Maksimovog mitraljeza (onog što "lupa po diviziji") Austrougarskoj, jer je zastupao švedsko-britansku firmu Nordenfeld čiji je mitraljez bio inferioran. To je išlo dotle da je Zaharof podmitio nekog Maksimovog majstora da sabotira mitraljez i još je podvalio lošu municiju; za svaki slučaj podmitio je i gomilu novinara da olajavaju Maksima i njegov izum širom Evrope. To sa novinarima nastavilo se i kasnije na svim stranama: sve velike industrije naoružanja imale su svoje kupljene novinare i listove u to vreme.

Ser Hajrem Maksim bio je mahniti pronalazač svega i svačega, tek onda trgovac. Izmislio je ono gvožđe za kolmovanje kose, nitne, farove za lokomotive, aparate za gašenje požara, bolju gasnu lampu, a onda i bolju sijalicu na struju – između ostalog. Shvatio je nemački način pravljenja bezdimnog baruta i prodao ga Englezima; ali vatreno oružje ostalo mu je kao opsesija. Do kraja života usavršavao je mitraljeze i municiju; njegov sin, ser Hajrem Persi Maksim, izmislio je prvi efikasni prigušivač. Njegov mitraljez bio je bolji od svega u to vreme: pucao je 666 metaka u minutu, bio je pouzdan i precizan (u njegovoj rodnoj Americi nisu hteli da ga kupe). U svojoj novoj domovini Britaniji bio je veran podanik, mada je prodavao oružje svim »

PARTNERI: Bejzil Zaharof i Hajrem Maksim

trenutnim i mogućim neprijateljima Imperije: Nemcima, Rusima, Kinezima; prodavao je istovremeno i Burima i Britancima usred Burskog rata. Nemačka se nešto predomišljala oko tog mitraljeza, ali je princ od Velsa uverio svog rođaka Vilhelma, pa su i Nemci kupili od Maksima.

VELIKI BIZNIS

Tada, krajem XIX veka, na scenu ulazi u velikom stilu Bejzil Zaharof, Levantinac nikad razjašnjenog porekla, bigamist i ličnost nadasve koloritna. Biće da je iz Odese, mada je stalno menjao biografije; zna se da je kao tinejdžer dovlačio mušterije u javne kuće u Tatavli, zloglasnom kvartu Istanbula; posle je tvrdio da je iz Fanara, mnogo boljeg kvarta. Istraživanja svog porekla obeshrabrivao je nemilosrdno – parama ili metkom. Trgovina oružjem bila je idealno lovište za tog levantinskog šarmera i prevaranta. Ta je trgovina bila notorno korumpirana: mito, prevara i potpuni nedostatak bilo kakvih obzira bili su normalna stvar. "Poštovanje ugovora" pokrivalo je očiglednu izdaju, kao što će se videti u Velikom ratu. Profiti su bili toliki da je para bilo dovoljno za podmićivanje svih vlada i ministara. Zaharof, još uvek tek sitni prevarant, zaradio je svoje prve pare "prodajući oružje divljacima", kako sam kaže, tokom nekog lokalnog rata u Africi, obema stranama, naravno. Obema stranama prodavali su svi, pa i najveći. Viceadmiral ser Redžinald Bejkon izjavio je ne trepnuvši 1921. pred Kraljevskom komisijom za ispitivanje tih afera da je "bilo dobro što su Turci kod Galipolja pucali britanskom municijom po britanskoj vojsci, jer je slabijeg kvaliteta od nemačke municije".

Svojoj autobiografkinji Roziti Forbs ser Bejzil je rekao – u dubokoj starosti, ali sa fenomenalnim pamćenjem – "Izazivao sam ratove da bih prodavao obema stranama. Verovatno sam prodao više oružja od bilo koga u svetu." Izmislio je podmornicu, uzgred, pa ju je prodavao svima. Tokom Burskog rata on i njegov novi partner Maksim prodavali su obema stranama, naravno. Tako je bilo i u rusko-japanskom ratu 1905, kada je samo od Vikersa dobio 80 hiljada funti (onih para!). Uskoro Zaharof počinje da investira u velike igrače, ali i u štampu. Posle izvesnih otpora, ušao je u francuski gigant Šnajder-Krezo, koji je pak bio u bliskim vezama sa nemačkim Krupom.

U TRI SMENE: Krupova fabrika oružja u Esenu

GOSPODARI RATA

Kad je Veliki rat izbio, sve strane tvrdile su da neće dugo trajati. Ser Bejzil je odmah rekao da će trajati četiri godine; kasnije će objasniti da bi za industrije oružja Britanije, Francuske, Nemačke i Rusije bila propast da su se bacile u maksimalne investicije i opremanje, pa da im tržište propadne pre vremena. Naoružavao je Grčku protiv Turske, Tursku protiv Srbije, Srbiju protiv Austrije. Pred početak Velikog rata ser Bejzil je izgradio carstvo trgovine oružjem od Španije do Rusije, od Italije do Japana, od Turske do Kanade. Po izbijanju rata, narudžbine Antante (Britanija, Francuska i Rusija) skočile su dramatično, ali je Zaharof ispunio prethodne ugovore sa Nemačkom i Turskom, što je trajalo do 1915. Bio je to ser Bejzilov rat: britanski brodovi koje je gradio njegov partner Vikers potapani su minama koje je finansirao i prodao Zaharof; Turci su njegovim mitraljezima kosili one nesrećne Australijance pod Galipoljem. Nemačke fabrike oružja u kojima je ser Bejzil imao svoje interese bile su zaštićene od bombardovanja. Zapravo, nijedna fabrika oružja, sa obe strane fronta, nije bila nikada napadnuta. Kad je rat počeo, francuskoj vojsci naređeno je da se povuče 22 kilometra od prvobitno zauzetog Tionvila u Loreni, da bi fabrika čiji je suvlasnik bio Zaharof ostala izvan dometa francuske artiljerije. Fabrika se snabdevala iz visokih peći železare u Brijeu, koju su Nemci zauzeli posle tog povlačenja. Zaharof je sredio da Tionvil nikada ne bude bombardovan, niti Brije ponovo zauzet. Kad je francuski ministar rata naredio bombardovanje Brijea,

NA ZAPADNOM FRONTU: Slika iz Prvog svetskog rata

ta je naredba nestala negde u lancu subordinacije. Tako su obe zaraćene strane čuvale profite jedna drugoj i produžavale rat ne napadajući glavne ciljeve – i za to vreme streljale dezertere i čak prigovarače savesti.

Nije to bio samo ser Bejzilov rat; bio je i Krupov. Rusi su Nemce dočekali Krupovim topovima, a austrougarske trupe kosili su topovi iz Škode. Fabriku torpeda u Rijeci (tada Fijumi) napravili su – preko Zaharofa – Britanci. Čuveni trust Dinamit Nobel bio je anglo-nemački; kad je rat izbio, oni su podelili akcije između sebe, umesto da ih zaplene jedni drugima. Jedni drugima prodavali su strateške sirovine – od čelika, preko hemijskih jedinjenja za eksplozive, pa do bojnih otrova. Tokom rata Nemci su Francuzima preko Švajcarske slali 150 hiljada tona gvozdene rude i čelika mesečno; Francuzi su uzvraćali boksitom i hemikalijama za eksplozive. Nemačke firme, optužene za izdaju, bile su oslobođene jer da su "ispunjavale ugovorne obaveze od ranije". Englezi su uvozili Cajsove nišanske sprave preko Holandije, ali nisu umeli da ih prilagode svojoj artiljeriji; Karl Cajs poslao je svoje tehničare

OBA SVETSKA RATA: Gustav Krup sa Kajzerom Vilhelmom II i Adolfom Hitlerom (desno)

kod Vikersa, da im pomognu, jer bi inače izgubili ugovor. Tokom ključne bitke kod Verdena, nemačka je pešadija naletela na bodljikavu žicu proizvedenu u Magdeburgu (*Dracht und Kabelwerke*) i isporučenu Francuzima koliko pre dva meseca. I tako dalje: sve se moglo kupiti i doneti, od neprijatelja i do njega. Za to vreme pešadija je ginula od municije proizvedene u svojim zemljama i gušila se od istih takvih bojnih otrova. Krup je Britaniji tokom rata preko Švajcarske prodao 123 miliona upaljača za šrapnelske granate, sa neizmenjenom signaturom KPZ 9604 i tražio da mu se plati; uz Zaharofljevu pomoć – dobio je pare.

LUKAVI MATORI LISAC

Tu sad dolazimo do suštine stvari. Ser Bejzil Zaharof kasnije će ispričati grčkom političaru Venizelosu (onome koji ima ulicu u Beogradu i kojega je finansirao u zlosrećnoj operaciji protiv Turske posle Velikog rata) sledeće: "Mogao sam Saveznicima (*Antanti, to jest*) pokazati tri tačke čije bi uništenje potpuno upropastilo neprijateljev potencijal industrije oružja. Ali, to bi bilo uništilo biznis građen duže od jednog veka, a ništa ne bi bilo sređeno. Svet bi bio zreo za revoluciju. Naša je politika bila da kontrolišemo Centralne sile (*Nemačku i Austrougarsku*), da postignemo pobedu i da sprečimo industrijski haos u Evropi" (*misli se na socijalne revolucije*). Nemačka službena istorijska analiza Velikog rata to potvrđuje: da su Saveznici na početku rata prodrli samo 12 kilometara u Lorenu, "Nemačka bi bila poražena za šest meseci".

Ser Bejzil 1918, shvativši da je kraj blizu i da se valja čuvati komunista (njegova opsesija), kreće u avanturu dostojnu Arsena Lupena: prerušen u bugarskog lekara (čak je našao jednog pravog i proveo nedelje s njim da bi složio bolju "legendu"), odlazi u Nemačku, svom ortaku Krupu. Rekao mu je – otprilike – ovako: sve je gotovo, šta smo klepili, klepili smo, ajde sada da se sklopi primirje, pa mir, inače će nas Kominterna sve pojesti. Ser Bejzil je odmah shvatio razmere i potencijal Oktobarske revolucije i Krupa suočio sa pretnjama. Ako Kajzer pristane na mir, pa i Versajski, industrija ostaje nedirnuta, a ratova će već biti... Tako je i bilo.

Ser Bejzil Zaharof umro je novembra 1936. sa osamdesetak godina (niko ne zna kada je zapravo bio rođen) i sahranjen je sa 298 odlikovanja dobijenih od 31 zemlje koje je snabdevao oružjem čak i kad su (uglavnom) ratovale jedna protiv druge. Njegovo basnoslovno bogatstvo nestalo je netragom; lukavi matori lisac. ¶

MILOŠ VASIĆ

(Veći deo podataka preuzet je iz kapitalne i neizbežne knjige Rasela Vorena Haua "Oružje; Međunarodna igra oružja, novca i diplomatije"; *Russel Warren Howe: Weapons; The International Game of Arms, Money and Diplomacy; Doubleday New York 1980*)

Odlomak iz knjige *Fajront u Sarajevu* Dr Neleta Karajlića

Beogradska izdavačka kuća *Laguna* objavila je ovih dana autobiografsku knjigu Dr Neleta Karajlića *Fajront u Sarajevu*. Književni prvenac legendarnog frontmena Zabranjenog pušenja predstavlja zavodljivu i sugestivnu priču u kojoj se mešaju dva narativna toka: aktuelni i retrospektivni. U magnovenju, na ivici smrti, nakon preživljenog srčanog udara, Karajlić u svojoj glavi iznova prolazi kroz čitav dotadašnji život: od detinjstva u sarajevskom naselju Koševo početkom šezdesetih godina prošlog veka do stvarnosti bolničke šok sobe u Beogradu pola veka kasnije. Kroz Karajlićevu autobiografiju defiluju njegovi bližnji, širokoj publici i znani i neznani, ali i globalne političke i muzičke zvezde:

foto M. Milenković

RAVNO

Sarajevo su preplavila izbezumljena lica, strana, puna srdžbe i oholosti. Svako od njih je nosilo neku tragiku, istoriju koja je bila sve samo ne sretna. Ljudi su se kretali užurbano, utabanim stazama, bez mnogo zadržavanja. Ulice su raspodijeljene dilerima deviza, a pritvorni osmijeh, koji im je krasio lica, garantovao je da će u njihovim rukama umjesto falsifikovanih deviza uskoro zasvijetliti pištolj.

Usta, s manjkom zuba i puna teških i jedva razumljivih riječi, umiruju građanina i garantuju mu lud provod narednih godina. Noći su postale beskrajne, obilježene šenlučenjem i rafalnim paljbama sa svih tačaka grada. Te zvuke grad je ignorisao. Pravio se da ih ne čuje. Tako, zapravo, počinje rat. Neopaženo. Oni koji su samo nekih stotinu metara daleko od njega, ne žele da ga vide. Dok su šenlučenja parala ono malo neba iznad Sarajeva, ono se pravilo ludo. Nije to njegov problem. Sarajevo je spavalo, mirno, otvorenih očiju.

Oružje i droga oslobođeni bespotrebnih poreza i nameta postaju dostupni svakom našem građaninu, a ako se demokratija mjeri pristupačnošću cijena heroina i kalašnjikova, onda Bosnu i Hercegovinu, početkom devedesetih, možemo svrstati u red najslobodnijih društava na planeti. Klubovi i kafići su puni ljudi i napetog iščekivanja. Nervoza

od Tita do Eltona Džona. Čitalac će u ovoj knjizi iz prve ruke saznati kako su nastajali Zabranjeno pušenje, Top lista nadrealista, kao i ceo Nju primitivs pokret. *Fajront u Sarajevu* je hronika zlatnih sarajevskih sedamdesetih i osamdesetih XX veka: od Indeksa i Bijelog dugmeta do Olimpijade, ali i svedočanstvo o početku krvavih devedesetih, kada Karajlić sa svojom porodicom, zajedno s mnoštvom drugih, znanih i neznanih Sarajlija odlazi iz svog grada. Uz dozvolu izdavača, "Vreme" u ovom broju donosi poglavlje iz *Fajronta u Sarajevu* u kome pisac govori o tegobnom i mučnom rastanku sa zavičajem.

DO DNA

se pomiješala sa alkoholnim isparenjima, a stres sa kokainom. Toaleti služe za šmrkanje i jebanje mnogo češće nego za pišanje i sranje. Vozi se ludo i brzo, iako je goriva sve manje. Ono se nosi u onim limenim kantama od po dvadeset litara, koje sam prije toga imao prilike da vidim u vojsci.

Čak su i semafori izgledali unezvijereni i nesigurni u sebe. Niko od nas nije mogao ni da zamisli kakvi dani dolaze. Niko nije za te dane ni bio spreman. Koliko god da mislimo da neko pokreće istoriju, da joj krči put, da je kreira, ništa od toga nije tačno. Nema čovjeka niti organizacije koja može da pripremi, počne i završi neki veliki istorijski događaj, naročito ne rat, a da u njemu kontroliše svaki aspekt drame. Sve je manje ili više koloplet okolnosti, slučajni redoslijed događaja. Vješt je onaj koji se na taj redoslijed najbrže navikne.

Da li bi tvrdoglavost, podozrenje, gordost i fanatizam kojima su bili obdareni jugoslovenski pregovarači bili tako izraženi da su ti isti pregovarači znali do kakvih ih posljedica njihov zatucani stav vodi? A šta bi bilo da su tu istu energiju iskoristili u drugom pravcu? Do kakvog bi rezultata došli pregovarači da su sa istim žarom kojim su cijepali tu jadnu zemlju pokušali da je poprave? Da li bismo u tom slučaju bili Švajcarska? Kada nastupa trenutak u kome jedna ličnost prestaje da bude kreator neke politike i postaje žrtva iste? Postoji li političar koji će na kraju karijere reći: "Ej, ljudi, izvinite, ali *ja* sam se dobro zajebo?" Ima li dostojanstvenog kraja u nastojanjima svojeglavih državnika ili taj kraj mora da bude njihovo svrgavanje ili smaknuće? Da li oni ikad vide da udaraju glavom u zid ili snaga njihove ideje, koja ih dovede na poziciju u kojoj jesu, to ne dopušta? Moramo li mi imati vazda slijepca za vođu? Mora li u svakom vijeku postojati jedan Domanović, koji će nas na to uzaludno opominjati? Da li je moguće da se svi oni prave ludi ili zaista vjeruju u svoje sulude planove? Koliko samo ljudi treba da izgubi život da bi se priznalo da nešto nije imalo smisla? Ili je broj onih koji izgube život za neku ideju upravo dokaz za postojanje njene opravdanosti? Da li se postojanje nacije, ideje, kurca, graha mjeri samo grobovima, ili postoji neki lakši, sofisticiraniji način da povjerujemo u tu činjenicu?

Evo, gospodo, nemojte mi više pričati o tome koliko je kojih poginulo i ko je koga gdje skenjo, za to nema više potrebe. Ja i bez toga vjerujem da vi postojite!

Ovo su pitanja koja su me svakodnevno morila, pritiskala, kidala mi ovo malo pameti što mi je preostalo. Obruč oko nas se stezao. Suprotstavljene strane, vođene tananim nitima mržnje i netrpeljivosti, vukle su poteze koji su obećavali jeziv sukob. Nijedne sekunde nisu ostavljali prostora nikakvom izlazu, rušili su mostove i pred sobom i za sobom, kopali su rovove, a rovovi su bili sve dublji i širi. U toj raboti bili su svesrdno potpomognuti nerazumnim odlukama "međunarodne zajednice" koja je, očigledno, insistirala na što krvavijem sukobu. Ja sam još uvijek gajio nadu da se stvar može riješiti u parlamentu. Ali je svaki prijedlog jedne strane bio odbijan od strane onih koji su ga trebali prihvatiti. Kao da je u ustavu stajalo da je njihov posao besmislen. Na kraju, kada se ukazala posljednja šansa, posljednji (lisabonski) potpis koji je trebalo da strane dozove pameti, pojavio se autoritet "međunarodne zajednice" koji je, kao u onom skeču *Nadrealista* o dvojici igrača bilijara i međunarodnim posmatračima, obećao jednoj strani svesrdnu pomoć ukoliko odbije dogovor o miru. Tada je pala i posljednja maska. Pakao je mogao da počne. Neko je brojao mrtve, a neko pare.

Prenu me vrisak iz hodnika. Više ljudi, svi su pljeskali. Okrenuh glavu ka prozoru na kojem je sjedio Azrael. Pušio je cigaretu i gledao kroz prozor. Sestra, starija i ozbiljna, uputi riječ prijekora galamdžijama. Uđe u šok sobu. Gunđa. Stariji gospodin, dva kreveta od mene, razborit čovjek kojem su ugradili stent onog dana kad sam ja pristigao, upita šta je razlog galami.

"Gospodine, izvinite, galame, mladost, ludost, igra im onaj Đoković", reče sestra »

bez ikakvog razumijevanja prema mlađem lekarskom kadru okupljenom u maloj doktorskoj sobi, preko puta koronarnog odeljenja, u kojoj se na portabl televizoru, starijem od svih zemalja na Balkanu, gledaju četvrtfinale Vimbldona.

Nole igra! Jebem ti srce. Sad je našlo da me zeza.

Da me nije opalila ova nesreća, sada bih sjedio sa svojim Điđom ispred televizora. Gledali bi' Nolu. Ja bih pio pivo, a on sok od borovnice. Ne bi' dali nikome u kući da prozbori ni jednu jedinu riječ. Da se Nole koncentriše.

Koliko sam volio sa svojim sinom da gledam sportske događaje! Osjećao sam da ih on gleda drugim očima. Rasterećenim, punim sreće. Moje oči su natopljene gorkim iskustvima, porazima i poniženjima. Njegove su pune nade, entuzijazma. On je taj koji će naslijediti moje snove, koji će doći do onih odlučujućih pet minuta do njihovih ostvarenja, do mjesta gdje sam ja stao. Šta da mu poželim a da ga ne zajebem? Da ih ostvari, pa da mu život izgubi smisao? Da ih ne ostvari, pa da pati kao što sam patio ja poslije *Videotona*? On će morati svoj put da nađe sam. Ja sam tu koliko mogu da pomognem, povicima sa tribina, vriskom, bodrenjem, pjesmom zbog koje će naučiti da uživa u igri, pjesmom koja će ga odvesti do konačne pobjede! Ale ale, ale, ale! On bi mi na ovo rekao, imitirajući starije seljake, "Daće Bog, daće Bog".

U tom periodu, punom nervoze i iščekivanja, teško je bilo prihvatiti činjenicu da smo svi postali nijemi posmatrači. Halaša, polusvijet, koji do prije par godina nije značio ništa, sada je uzeo sve u svoje ruke, postao je faktor, pisac istorije. Oni će, kako je to bilo zapisano na panou u mojoj osnovnoj školi, kada su nas primali u pionire, pisati istoriju krvlju a ne mastilom. Oh, da mi je doživjeti da se u mojoj zemlji istorija počne pisati olovkom. Bio bi to mali korak za čovjeka, a veliki za čovječanstvo.

Ta ista halaša nametnula je svoju igru i pravila. Oni dobri, pošteni ljudi, koje su krasile osobine jednog drugog, humanijeg svijeta, nestajali su sa javne scene, gubili se po kafanama i bircuzima, bježeći od histerije koja se polako ali sigurno uvlačila u svačiji stan, u svačiji život.

PRE RATA: "Staro" Zabranjeno pušenje (gore) i kadrovi iz Top liste nadrealista

POSLE RATA: No Smoking Orchestra

Neki od njih pokušali su da ne obraćaju pažnju. Bili su toliko potreseni događajima da je jedino što im je ostalo bilo da zabiju glavu u pijesak. Zbunjeni lavinom koja nas pritišće, oni su, ne znajući, pakovali kofere za Kanadu, Australiju, Sjedinjene Države. Njihovo obrazovanje, vaspitanje i ubjeđenja nisu im dozvoljavali da shvate osnovne postulate vremena koje dolazi. Neki od njih sjedili su kod kuće, pušili i čekali da se nešto dogodi. Da se iznenada pojavi nekakva sila i riješi stvar. Ta nepoznata sila, međutim, radila je u suprotnom smjeru, na tome da se sukob rasplamsa. Neki, pak, nisu mogli vjerovati da će se desiti ono što se približavalo. Nadolazeće ratne strahote smatrali su optičkom varkom.

Nasuprot njima stajali su oni koji su osjetili trenutak da izbiju na površinu.

I dok je polusvijet počeo da se žari i pali, oko mene se moje društvo počelo topiti. Kao snijeg u proljeće. Kao u nekoj dječjoj igri u kojoj je pobjednik onaj koji ostane sam na kraju. Sanja i ja smo imali Janu i oko sebe kineski zid. Broj prijatelja smanjivao se iz godine u godinu, a to sam shvatao kao logičan proces, kao nešto od čega čovjek ne može da pobjegne. Kao starenje. Kako odumiru ćelije

foto Reuters

u ljudskom organizmu, odumiru i prijateljstva. Zaboravljaju se stari dani. Obaveze, htijenja i interesovanja razdvajaju nekada nerazdvojne, a njihovi putevi sve više i više idu u suprotnim pravcima. Još kad čovjek dobije dijete, život dobija novu funkciju, do tada nepoznatu. Moje Ja više nije u prvom planu, već na njegovo mjesto dolazi komad tebe u drugom organizmu. Taj lom svako mora da prođe. Neko se adaptira brzo, neko se pati, neko ne može da se oslobodi vlastitog ega, neko se ponaša kao dijete kraj djeteta, neko je ljubomoran na vlastito dijete, neko ga doživljava infantilno, kao uljeza, a neko konačno spoznaje smisao života. Naravno, ženi je lakše. Onaj odozgo dao joj je ulogu centarfora. "Mala, ti daješ gol! A ti, muškarčino, ti se snađi." To "snalaženje muškaraca" nakon rođenja djeteta stvorilo je civilizaciju. Civilizacija je, u stvari, rezultat slobodnog vremena koje muškarac ima nakon što oplodi ženu.

Za Sanjin rođendan, posljednjeg dana marta, pojavi se naš stari drug iz srednje škole, Cober, za kog me vezalo duboko srednjoškolsko prijateljstvo, ona vrsta drugarstva koja krasi samo bogate životom, osjećanjima i duhom, jaranstvo koje je spremno na sve žrtve zarad nečega što stoji iznad nas. Cober je bio topao čovjek, duboko osjećajan, ali je u sebi nosio neki teret čije porijeklo nikad nisam mogao odgonetnuti. On je bio jedan od onih koje ne možeš da ne voliš, a u isto vrijeme od onih koji ističu svoju ličnost preko svake mjere. Mene i njega niko nije mogao razdvojiti. Spajali su nas naše Koševo (on je stanovao par kuća iznad mene), ljubav prema *Azri* (za neupućene, to nije žena nego poznata grupa iz osamdesetih), i neko tajanstveno međusobno razumijevanje koje vjerovatno zadobiju samo oni koji su zajedno proveli srednju školu. Sjećam se i jednog sunčanog popodneva koje smo Cober i ja proveli skačući obliveni znojem, u njegovoj sobi na Koševu, slušajući *Azrin* trostruki album uživo. Odvrnuli smo do daske dualov studio tako da je muzika, izlazeći iz dva teška, moćna zvučnika, tresla prozore susjednih kuća. Album se zvao *Ravno do dna*.

Cober je bio istovremeno i povučen i ekstravagantan. Posjedovao je harizmu koja nas je pritiskala toliko da smo svi u raji otpatili svaku njegovu ljubav zajedno s njim. Imao je Cober mana, kao što ih imam i ja. Ja možda i više od njega. Jer, evo, ležim ovdje u Kliničkom centru, ispod monitora na kome se oslikava rad mog napaćenog srca, pričam o njemu, dakle, nemam neke argumente da sam uspio u životu. Nemam argumente da sam u životu prošao bolje od njega. Hoću da kažem, mora da su moje mane dobrano odredile moj put ka hospitalizaciji. No, svak ima pravo na srčani udar, pa i ja.

Ali te mane, koje su nas krasile, u našem prijateljstvu nisu bile važne. Prosto, postoji vrijeme kad čovjek prijatelja gleda kao dio sebe i sve mu oprašta, sve razumije, ništa mu ne smeta, ne zamjera, čak i ne primjećuje. To je đačko doba, doba odrastanja, i jadan je onaj koji u to doba ima sud, njega težak teret pritišće, njemu najljepše doba prođe u vrednovanju, ali, jadan je i onaj koji poslije tog doba suda nema, nego i dalje ostaje u školskim klupama, slijep na poremećaje, kretanja, ljudska pomjeranja i dubinu svoje propasti. E, taj sam ti...

Elem, dođe Cober poslije toliko godina, i taj Sanjin rođendan zaista prođe u divoti Božijoj, iako posljednji dan marta »

devedeset druge nije obećavao blistavu budućnost ni nama, ni gradu u kom smo živjeli. Završi se veče u lagodnoj atmosferi, čak se ja ponudih, a Cober prista, da ga odvezem do kuće. Iskoristismo priliku u toj kratkoj vožnji, jer Sarajevo nije neke veličine, da prozborimo dvije-tri o politici. Tu delikatnu temu smo tokom cijele večeri vješto izbjegavali. Znali smo da je među nama podignut kineski zid, znali smo da nema ni jedne jedine tačke koja se može smatrati zajedničkom. Njemu je otac bio visoki funkcioner stranke koja je predstavljala narod u začetku i u ekspanziji, meni je otac bio profesor fakulteta gdje je predavao jezik koji je više pripadao kulturi kojoj se zaklinjao Cober. On se polako prilagođavao situaciji i od nekadašnjeg pankera, Džonije-

1992, 1993, 1994, 1995: Sarajevo

foto Vojislav Simić

foto Miloš Cvetković

su lokalne paše već zapikale stanove u koje će ući onog momenta kad se za to steknu uslovi.

Jezive stvari su se počele događati. Mene je polako hvatala paranoja, moj stari drugar iz prošlosti. Kad god bih otišao u toalet, kroz prozor bih gledao dvorište naše zgrade u centru grada, dvorište koje danas zovu *Mašinac*. Gledajući to dvorište, ušuškano između velikih zgrada i skriveno od pogleda sa ulice, mislio sam samo jedno: Ovdje će nas streljat!

Prijetnje koje sam dobijao davale su mi pravo i da tako mislim, ali još uvijek je postojala nada. Nadu je, naravno, ugušila "međunarodna zajednica". Kao što iskusni roštiljdžija nagura na novine tresku i suvo drvo i kresne upaljač, tako je međunarodna zajednica na šesti april, dan oslobođenja grada Sarajeva, odlučila da prizna Bosnu i Hercegovinu, koja još uvijek nije priznala samu sebe. Više nije bilo sumnje. Oni hoće da se mi pobijemo!

Trećeg ujutro, otišao sam do *Estrade* na kafu. Zabrinuta lica već su postala normalna pojava u zemlji koja postoji samo kao punkt novog ratnog žarišta. Perica je sjedio za stolom sam, gledajući kroz prozor *Estrade* na drugu stranu Miljacke. Na toj drugoj strani trebalo je da prave zgradu u kojoj će on imati novi stan. Perica je tog dana imao veliku prednost. Njegova supruga Mina, čvrsta i stabilna osoba, rasterećena suvišnih pitanja, bila je stjuardesa *Jata*. Pepi mi direktno ponudi opciju da se sve troje, Sanja, Jana i ja, tog dana popodne redovnim letom *Jata* prepakujemo za Beograd. On misli da ovdje nade više nema, a ja sam, kako reče, čovjek visokog rizika. Ja sam tad još uvijek gledao na stvari sa vedrije strane. Rekao sam mu, iz poštovanja prema njegovim godinama, da sam spreman da ga poslušam, ali da je možda pametnije sačekati da se vidi šta će se to dogoditi šestog. Perica mi odgovori da on ne gaji optimizam, ali da ponuda stoji. Jedan čaj, jedan sok od borovnice i vratih se kući.

Sanja je sjedila blijeda i izgubljena. To je jedina osobina koju moja žena nikada nije imala. Šta god da se desi, ona zna šta treba da se radi.

Rekla mi je da ju je zvao Cober. Da je vog sljedbenika, sve se više približavao ilahijama i kasidama, a ja sam ostao neprilagođen i glup!

Rastasmo se sa uvjerenjem da ćemo se ubrzo ponovo vidjeti.

Uđosmo u april devedeset druge. Nervoza je rasla na svakom koraku. Meni su već prijetili po ulici, maske su padale kao lišće stare lipe s kasne jeseni, pričalo se svašta po gradu, da ovi ubijaju, da ovi kolju, da neće biti milosti. Na vratima stana mojih roditelja u Kranjčevićevoj ulici neko je stavio krstić. Besmisleno! Pa barem se u Sarajevu Srbin može otkriti po imenu i prezimenu. Zašto je neko stavio krstić pored imena Srđana Jankovića? Valjda kad krene klanje po kućama, ime govori dovoljno. Ili rekao da će te večeri zatvoriti vodovod pošto će biti neke frke, pa bi dobro bilo, pošto imamo malo dijete, da napunimo kadu. Ako je neko u tom haosu mogao da ima informacije, to je bio on. Kako mi je to rekla, tako je ustala, okrenula se prema meni i izjavila kako ona taj film ne želi da gleda.

Ja aktivirah Peričinu ponudu i tog popodneva sa aerodroma Butmir avion boing 737 povede moju malu familiju i mene iz mog rodnog grada.

Na aerodrom nas je odveo Zena.

Bio je sjeban, ali, kao i uvijek, glumio je dobro raspoloženje. Divno je bilo osjetiti njegov pokušaj entuzijazma. Ja sam bio nemoćan da mu iskažem ljubav koju sam istinski osjećao. Bilo mi je toliko žao

što ga nisam ljubio hiljadu puta za sav onaj život koji je ostao iza nas, nemjerljiv ma kakvim aršinima, bogat koliko i Tadž Mahal.

Avion je pravio posljednji krug iznad Sarajeva. Ispod mene, stiješnjen među planinama, ležao je olimpijski grad. Prekrila ga noć, tamna i beskrajna. Kroz prozor boinga sedam tri sedam bacio sam posljednji pogled. Vidio sam ulice na kojima sam naučio da hodam, brda na kojima sam naučio da skijam, parkove u kojima sam naučio da ljubim. Znao sam izvor svake svjetiljke koja je te proljetne večeri iscrtavala moj grad. Svaki njegov ćošak, svaka zgrada u meni je ostavila neizbrisiv trag, pečat za nezaborav. Ljutio se ja na njega ili on na mene, mi jedan od drugoga pobjeći ne možemo. Sarajevo izazva cijeli svijet i isprovocira dodatne reakcije "međunarodne zajednice". Njima je to rokanje leglo ko kec na desetku. Imaju divnu priliku da ispune svoj cilj, a to je da se rat nastavi unedogled. To, naravno, srpska pamet nije mogla da dokuči. A nije mogla čuti ni savjete... Srbima su, u to vrijeme, u glavi odzvanjale gusle. Sad im odzvanja prevodilac u Hagu.

A grad se savio pod dvostrukom nesrećom, pod granatama i pod unutrašnjim terorom. Ali najveća boljka osta činjenica da njegovi simboli, djeca njegovih zlatnih godina, ne bijahu u njemu. Na mene su se žestoko navrzli, što je bilo i logično, jer Sarajevo misli da su *Nadrealisti* njegova svojina, da je sve ono što smo mi napravili rezultat košnice u ko-

što nisam ostao, što sam pobjegao, a bila je to jedinstvena prilika da se konačno obračunamo.

Na jednom mjestu, međutim, on napisa da sam otišao jer su "... braća javila".

E, tu se stvar komplikuje.

Bilo bi jednostavno da ovu rečenicu tumačimo tako što ćemo reći da mi je javio on, a pošto sam ja njega smatrao svojim bratom, tu bi iskaz bio istinit i nedvosmislen. Problem je što on, kad je to pisao, nije tako mislio. On, kada je napisao "javila braća", nije mislio na sebe, već na "one s brda", moje saplemenike. Prvo, to je laž. Nisu mi Srbi javili, javio mi je on.

A zašto je rekao da su mi javili Srbi, a ne on? Zašto bi lagao?

Zato što je ta pjesma prestala da bude njegova intima, već je postala propagan-

foto Boža Petrović

Moje misli prekinu pilot aviona. Preko proferceralih zvučnika obavještavao nas je da će let do Beograda trajati trideset pet minuta i da ćemo letjeti na visini od devet hiljada petsto metara, prosječnom brzinom od osamsto kilometara na sat. Govorio je kao da je sve normalno. Kad da jedno dijete nije izgubilo svoj dom. Kao da sutra neće izbit rat.

Sletivši na aerodrom Surčin mnome ovlada osjećaj sigurnosti.

Kako krenu krvoproliće, tako krenu da curi sav bijes iz ljudskih duša. Ja postadoh izdajnik. Izdajnik grada koji bi me streljao treći dan rata, u dvorištu iza moje zgrade koje sam gledao iz toaleta. Silina srpskog besmislenog udara na joj smo obitavali, a ne pčela koje su je skrojile.

U halabuci koja nas je preplavila, čuh i Coberove stihove.

On je napisao pjesmu u kojoj je biranim riječima opisao sav moj "moralni i etički" pad odlaskom iz grada. Jebo mi je sve po spisku. Ja, iskreno, nisam ni očekivao drugačije tumačenje moga samoevakuisanja. Bijes kojim je pjesma pisana blaga je verzija onoga što bi mi se desilo da sam ostao tamo. Neko iz njegovog plemena, sa slabijim živcima, ljut i u žurbi, objesio bi me za jaja. Zato sam i otišao. Divna pjesma koju mi je posvetio sa svom svojom ljubavi prema meni, samo je potvrdila mudrost moga postupka. Odisala je žaljenjem da. Njen cilj je bio da pokaže svijetu da su Srbi bili spremni za rat.

A drugo, on mene ne drži za brata. To se vidi iz pjesme koju mi je posvetio.

A mi smo se smatrali braćom! Pa kad je to on mene prestao smatrati bratom? Šta se to dogodilo između slušanja *Azre* i početka ratnih sukoba?

Desio se referendum za otcjepljenje Bosne od Jugoslavije. Tu mi je moj Cober rekao da mu ja više nisam brat. On je glasao Za, iako je znao da to mene boli. Ja sam to ozbiljno shvatio, pokupio stvari i otišao. Teško je živjeti u istoj zemlji sa onima koji te ne smatraju bratom.

Ja sam sve koji su rođeni od Vardara pa do Triglava smatrao braćom. Tako sam vaspitan i danas mislim da je to »

ispravno. Kakva sam ja budala! Jer, niko od njih mene nije smatrao bratom. Ja sam im bio samo privremeni brat, brat na određeno vrijeme. Kada je to vrijeme isteklo, prestao sam da budem brat i postao agresor.

Gle čuda! Agresor na svoju rođenu zemlju! Agresor na grad u kojem sam se rodio! To znači da sam agresor postao svojim rođenjem. A da li su i ostalih sto pedeset hiljada Srba koji su, poput mene, napustili svoj rodni grad isto bili agresori? Ako je to tačno, u tom slučaju, broj agresora prelazi jednu trećinu stanovnika Sarajeva! Malo veliki broj za agresora. Kako može jedna trećina rođenih Sarajlija da budu agresori na svoj grad? Nešto nije u redu... ne uklapa se. Možda nisu agresori? Drugim riječima, moramo da se zapitamo ko je tu agresor. Da nisu onda agresori druge dvije trećine?

Čovjek može da ode iz svog grada, pa da se u njega vrati kao neprijatelj, ali ne može da se vrati kao agresor, naročito ako tu istu počast dijeli sa još sto pedeset hiljada ljudi iste nacije.

Kako ogromna većina od tih Srba nije uzela oružje u svoje ruke, a ja sam eklatantan primjer takvog čovjeka, čime li se ispoljila naša agresija? Negativnom energijom? Spiritualističkim mantrama? Čaranjem i baranjem? I na kraju krajeva, kakvi smo mi to jadni agresori kada smo otišli iz svog rodnog grada, s namjerom da se u njega više ne vratimo? Nas više nema! Niko od nas neće da se vrati! Kakvi divni agresori!

No, oslobodimo se politike, krenimo logikom.

Jasno je da mi moramo biti nazvani drugačijim imenom. A koje to ime mi zaslužujemo? Potražimo ga zajedno.

Kako se nazivaju ljudi koji su nasilno istjerani iz svojih domova i sada žive na drugim lokacijama na planeti, daleko od kuće u kojoj su rođeni?

Izbjeglice.

Ja živim u Beogradu, ali ja nisam odavle. Ja sam iz Sarajeva, samo što sam otuda otjeran.

A kako se zove čin u kome jedna grupa ljudi otjera drugu grupu ljudi iz grada u kome su živjeli zajedno?

To se zove čišćenje.

A ako, kojim slučajem, ova prva grupa ljudi pripada jednoj, a druga drugoj naciji, religiji ili etničkoj grupi, kako se to zove?

To se zove etničko čišćenje.

A ako je ta akcija koju nazivamo etničko čišćenje obuhvatila najmanje sto pedeset hiljada ljudi, kako se to zove?

To se zove etničko čišćenje velikih razmjera!

E, sad shvatam zašto me zovu agresorom. Da me ne zovu tako, morali bi me zvati onako kako ja zovem sebe.

Žrtva etničkog čišćenja!

Eto, takva je Bosna. Jedino mjesto na svijetu u kojem te jebu pa kažu da si silovatelj.

U cijeloj istoriji ove napaćene zemlje kroz koju su prolazile vojske, pljačkale horde, sudarale se civilizacije, padale imperije, nagonila razna pisma i alfabeti, samo je jedan car carevao za vijek i vijekova. Njegovo ime je Laž.

A laž boli.

Razumijem patnje ljudi pod granatama, ali ne razumijem da se kao odgovor traži laž. Laž je bila integralni dio rata, smisao koji ga pokreće, smisao postojanja. Na laži se podigla država, nacija, kultura, laž je nešto sa čim živimo.

Ali nije laž kriva. Ona radi svoj vjekovni posao. Mi smo na nju pristali. Lakše nam je. Lakše je Coberu bilo okriviti mene nego uspostaviti uzročno-posljedičnu vezu između njegovih političkih svjetonazora i reakcije komšija sa Pala. Sa istinom, život je teži. Mora da se misli, da se traži duboka suština sukoba. Laž je jednostavna, brza, nađete je u enciklopediji, vikipediji, na guglu, fejsbuku. Pristanete na nju jer vas oslobađa odgovornosti. Neko drugi je slago, ne vi. Niste vi krivi što svi oko vas lažu. Broj ubijenih, silovanih, raseljenih, sve se lagalo. Strašno! Kao da to nisu bili ljudi, od krvi i mesa, puni smijeha ili suza, sa svojim snovima i nadama, natovareni brigom ili srećom, ljudi, a ne brojevi. Valja nam svima oboriti pogled pred tim silnim grobovima, mezarima i humkama, što ostaše rasuti po bosanskoj zemlji nakon velikog pira, i tražiti oprost ne samo zbog toga što su oni živote izgubili uludo, bez ikakvog smisla, već i zato što se prema njima danas odnosimo kao prema posebnoj vrsti robe, argumentu zgodnom za prekrajanje istorije, glavnim junacima blijedih holivudskih filmskih pokušaja, važnom resursu za razvoj ratnog turizma.

Ali, jebiga. Sve to prekriva ruzmarin i šaš.

Sada, dok ležim ovdje, ispred mehanizma koji otkriva začepljenja u mojim krvnim sudovima, mislim o tome kako je sve to toliko nevažno. Kako sve te laži, survavanja, podozrenja, mržnja, ratovi, mrtvi, pogan, fukara i jad ne predstavljaju ništa u odnosu na jedno sunčano popodne koje smo Cober i ja, mokri od znoja, preskakali u njegovoj sobi na Koševu, slušajući Azrin trostruki album uživo, koji se zove *Ravno do dna.* ¶

ZORAN STANOJEVIĆ

Ja, bot

Svojevremeno je američka vojska regrutovala delfine, vežbajući ih da postavljaju mine na neprijateljska plovila i prepoznaju kada neprijatelj to pokušava da uradi njima. Dometi su bili skromni, tehnologija je pregazila (preveslala, preplivala?) delfine jednako brzo kao i nas, ljude.

Sada je nova doktrina da se u ratu koriste dronovi. Dron je helikopter malih dimenzija, najčešće sa četiri do šest propelera, daljinski navođen. Ako mu stavite kameru, dobijate fantastične snimke jer leti na malim visinama, gotovo dostižnim za čoveka i njegovu maštu. Ali kada ga opremite nečim što puca, može podjednako dobro da ubija po vrletima Avganistana ili iračkoj pustinji. Ili da se vrzma po za policiju nepristupačnim krajevima Detroita ili Majamija.

Dron je jeftin, ne žalite ga kada nastrada, ali je u suštini robot. I takva upotreba krši prvi zakon robotike (od tri) Isaka Asimova, da robot ne sme nikada i nipošto da povredi čoveka. Čak ni kada mu to naredi drugi čovek (drugi zakon).

Robotofobija postaje sve raširenija strah na Zapadu, u Britaniji posebno. London je grad sa najviše kamera po glavi stanovnika, a sada tamo strepe da bi kamere mogle postati interaktivne, odnosno deo nekog robokapa koji će momentalno i, ako treba, surovo kažnjavati svako kršenje propisa, uključujući i napad na samog robota, što je protivno trećem zakonu robotike.

Prošle nedelje objavljeno je da je po prvi put jedan kompjuter položio Tjuringov test, odnosno ubedio je trećinu kontrolora da je čovek, a ne mašina. Kompjuter se predstavio kao trinaestogodišnji dečak iz Ukrajine i neki veruju da to vuče na malu prevaru, jer je odgovarao na engleskom koji mu, kao, nije maternji. Svejedno, odgovori na pitanja kontrolora svakom trećem nisu delovali robotizovano. Što vodi na dva putića.

Prvi je da će vam u bliskoj budućnosti šef biti robot. Programiran da kontroliše jeste li dobro obavili zadatak koji vam je zadat, da li ste na poslu proveli dovoljno vremena, uključujući tu i rad od kuće. Hladnokrvno (pogrešan izraz) procenjivaće međuljudske odnose, lično nezainteresovan, nepotkupljiv i otporan na flert svake vrste. Na radnom mestu će biti stalno, bez odlaska na odmor. Imaće manju platu od vaše tj. nikakvu, a koštaće malo. Kad mu dođe vreme za penziju, znaćete da će naredni šef biti još gori.

Drugi putić nam je bliži i već ga proživljavamo. Radi se o botovima, ali ne ovim našim, humanim, već pravim softverskim robotićima koji s nama komuniciraju po internet portalima, prepoznaju tekstove i pišu logične komentare sa raznih adresa, svađaju se na forumima, tvituju i postuju. Pre izvesnog vremena sam, slutim, imao posla sa jednim takvim uređajem na jednom domaćem sajtu, uslužnom. Poslao sam pitanje na koje sam momentalno dobio odgovor, usledilo je još nekoliko mojih potpitanja i jednako brzi, pristojni ali pomalo distancirani odgovori.

Tehnologija napreduje, prebrzo, botovi su sve prisutniji na internetu, marketinške agencije koriste ih da poprave štetu koju prijavljuju nezadovoljni korisnici nečijih usluga ili robe, a samo je pitanje trenutka kada će botovi preuzeti neku predizbornu kampanju.

Ako mislite da se u Srbiji to već dogodilo, vi ste tek zadnji romantik na ovom svetu što se sporo kreće i čeka (k)raj. ¶

PRODAJA & PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	4650 din	4400 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	9300 din	8800 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	950 din	1500 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog. PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku I ZABRANJENO GA JE DAVATI TREĆIM LICIMA bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Trg Republike 5, Beograd,** ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje ili knjiga).
Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME **isključivo na račun 160-302538-91**. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS.
Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na *www.vreme.com/pretplata*. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na prodaja@vreme.com

ALLONS ENFANTS DE LA PATRIE (3)

ЧУ ДО ВИШ ТЕ!!!

ЖАН ДЕЛАРУЕ ЈЕ БИО САМО ЈЕДАН ОД ВИШЕ ХИЉАДА ЉУДИ УНИШТЕНОГ ЛИЦА, КОЈИ НОСЕ СТИГМУ ВЕЛИКОГ РАТА. ЗБОГ УПОТРЕБЕ САВРЕМЕНОГ НАОРУЖАЊА, ВОЈНИЦИ У РОВОВИМА СУ НАРОЧИТО БИЛИ ПОДЛОЖНИ ОЗЛЕДАМА ЛИЦА. ЗА ЉУДЕ "СЛОМЉЕНОГ ЛИЦА", ДАН СЛАВЕ НИЈЕ ДОШАО: БОРБА ЗА ПОВРАТАК У ЦИВИЛНИ ЖИВОТ И ЗА ЛЕЧЕЊЕ ТРАУМЕ БИЛА ЈЕ ТЕШКА И НЕИЗВЕСНА. ОНЕСПОСОБЉЕНИ ДА ПРОНАЂУ БРАЧНОГ ДРУГА, ОДБАЧЕНИ ОД ДРУШТВА, ОНИ СУ БИЛИ РАСПОРЕЂИВАНИ ПО СПЕЦИЈАЛНИМ ДОМОВИМА, АЛИ НИСУ ДОБИЈАЛИ СТАТУС ВОЈНИХ ИНВАЛИДА, ИЗ РАЗЛОГА ШТО ЈЕ СМАТРАНО ДА ПОВРЕДА ЛИЦА НЕ УМАЊУЈЕ ЊИХОВУ РАДНУ СПОСОБНОСТ...

Surogat

"Nije mi žao što kradu moje ideje, žao mi je što nemaju svoje", rekao je davno Nikola Tesla. Mi smo na sve to gledali kao na zgodnu dosetku, intelektualnu avanturu našeg zemljaka (uzgred, ne bi nam bio zemljak da nije otišao), a onda smo krenuli sopstvenim putevima. Ozbiljnim, punoletnim, zrelim, šta god da je. Elem, počele su da se događaju stvari zbog kojih sam iz godine u godinu postajao sve veći poštovalac mog "zemljaka".

No, pre toga jedna digresija: godinama kasnije, kad su se Amerikanci, Hrvati i Srbi trudili da dokažu da je Tesla njihov, setio sam se epizode iz Smiljana. Rodnog Teslinog sela. Krajem sedamdesetih prošlog veka, tamo su prvi put dobili telefon. Vojska je posle minera (sve je sam kamen na kamenu) kopala rovove za kablove.

Toliko o poštovanju njihovog/našeg slavnog zemljaka.

Nema veze: prvi put sam pomislio na Teslinu izjavu s početka ovog teksta kada je svaka kafana u Beogradu otvarala šubere u kojima je za manje para nego kad dođu "pingvini" (kelneri su tada svi nosili crno-bele uniforme) i donesu iste te pljeskavice, moglo da se lepo prezalogaji, a šuberi nestajali i postajali pekare.

Čuveni Aca je bio prvi, ali nikako i jedini. Namnožila se čitava generacija "Aca". Svaka četvrt imala je svog. Fen-pekare su nicale kao pečurke... mi više gotovo da nismo imali gde da pojedemo ozbiljan burek sa sirom, mesom, spanaćem, jabukama, jajima, prazan... šta sve ne. Došli Bosanci, pa napravili nekoliko radnji sa "originalnim sarajevskim pitama". Lepa zamena, ali nije to baš to: nema onog kao polumesec noža, nema ceđenja masti niz pergament papir, nema ni, posle besane pijane noći, kupovine vrućeg bureka i hladnog jogurta.

No, buregdžinice su počele da nestaju, a od vremena prve picerije (kada smo se hvalili da u Italiju odlazimo manje-više samo zarad pice), na svakom ćošku nicala je po jedna picerija. Margarita, kapričoza, napolitana su nam postale lokalni nazivi. Dobro.

Onda su nam preduzimljivi pekari podarili tople sendviče. To se nastavilo i u doba kada nam je Italija bila prvi komšija, a pekari nisu bili operisani od ljubavi prema komšiluku. Lepo je i to, ali uvek sam više voleo da biram između "malih garavih i plavih što došle su mi glave" što reče Balašević. Mislim, ako su sve garave ili sve plave, nije li to malo jednolično?

Ali priča se nastavlja. Ovih dana u mom komšiluku jedan kafić postaje palačinkarnica. Lepo: slane i slatke palačinke, još i neki sendviči, valjda će tu biti posla. Ali, na dvadeset metara od iste, jedan drugi posao, izgleda ne baš preterano uspešan, prodavao je razne kobasice (vursteve, kako kažu na firmi) i odjedared odlučio da pravi palačinke. Da li u inat konkurenciji, da li samo kao potvrdu Tesline izjave, ne znam. Znam samo da sam počeo da primećujem da se u svakom kvartu otvaraju palačinkarnice.

Kad se ovaj naš region kako-tako stabilizovao, mi ponovo počeli da putujemo diljem bivše nam države, prvi šok je bio odlazak u samoposluge: svejedno da li Zagreb, da li Gorica (već tada EU), da li Sarajevo, da li Podgorica. Sve isto, samo pod raznim nazivima. Ljudi smislili "vegetu", i sada svi pod svojim imenima prave "vegetu". Smisle ime kafe, kad ono veoma slično počne da nas bombarduje u reklamnim porukama na svim programima.

E, i o programima je reč. Pošto svi manje-više imamo kablovsku TV, obratite pažnju (TV manijaci su tu daleko kompententniji od mene) kako se isti filmovi, iste političke emisije samo sele s jednog kanala na drugi.

Dok smo bili velika i ozbiljna država, dva sajma predstavljala su kamen međaš u vinskom svetu: onaj u Ljubljani i u Beogradu. Šta je danas sa ljubljanskim sajmom, nemam pojma, beogradski se svake godine odigrava na sve manjem prostoru, shodno tome i sa sve manje izlagača. Ali, zato se privatna inicijativa razmahala. Lepo, ne da nemam ništa protiv toga, naprotiv čak. Ali...

Kako je komšija video da se tu nešto da zaraditi, i on je poželeo svoj vinski festival. Onda i komšijin komšija, pa komšija od komšijinog komšije... I dokle smo stigli? Ne da ovu inflaciju vinskih događaja ne mogu da prate vinari, ne mogu ni vinofili.

Bojim se da će nam se i život kao takav pretvoriti u surogat.

Ali, samo jedan surogat je onaj pravi: Dušana Vukotića, koji nas je (mislim Jugoslovene) podario jedinim Oskarom u istoriji kinematografije. ¶

MIKA DAJMAK

Koji Cloud server je vama potreban?

Linux Cloud 1
1 CPU
1GB RAM
30GB HDD
17€

Linux Cloud 3
2 CPU
4GB RAM
80GB HDD
50€

Linux Cloud 4
4 CPU
8GB RAM
120GB HDD

Cloud Mail Server

EUnet Cloud virtuelni server je rešenje za vas, da biste se fokusirali na ono što je zaista važno: **vaše poslovanje**.

Kreirajte virtuelnu mašinu potpuno prilagođenu vašem poslovanju na jedan klik, po najpovoljnijim cenama.

Zašto EUnet Cloud?

- Pouzdanost i odgovornost
- Brza aktivacija
- Ušteda i skalabilnost
- Fleksibilnost i garantovane performanse
- 99,99% Dostupnosti

EUnet cloud

eunethosting.com

www.eunethosting.com/cloud-server • 0700 600 500 • +381 11 3010 500 • info@eunet.co.rs

Učesnici:

ZDRAVKO ČOLIĆ / TONY CETINSKI
ŽELJKO VASIĆ / GOCA TRŽAN / SERGEJ ĆETKOVIĆ
THE FRAJLE / LENA KOVAČEVIĆ / MINJA SUBOTA

Druženje sa poznatima: Najveće muzičke zvezde sa ovih prostora, zvezde "X Factor Adria", "Prvi glas Srbije"...

Dečiji kutak: Koncerti, predstave, maskenbali, kreativne radionice, klovnovi...

Šou iluzionista

Fashion & beauty corner: Manikir, frizure, šminka, modne revije...

Škole plesa i sporta / Salsa i Brazilske večeri
Veče evergreena "Retro je u modi" / Gosti iznenađenja

Rashladi leto u Naxi Oazi!
od 4. do 27. jula

Naxi Radio 96.9fm | DeltaCity | Frikom | Bakina Tajna

Više informacija na www.naxi.rs | facebook.com/naxiradio | twitter.com/Naxi969

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec